

นอกจากผลสรุปปัจจัยที่ช่วยให้โครงการเป็นผลสำเร็จจากการศึกษาภาพรวมของการพัฒนาโครงการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังได้ใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของเจ้าบ้านว่าปัจจัยใด หรือลักษณะใดของหมู่บ้านไทยสองที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านมากที่สุด ซึ่งพบว่าปัจจัยในทุกด้านของจุตุภาคมีผลต่อการตัดสินใจ และพบว่า “ความมั่นใจในชื่อเสียงโครงการ” มีผลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านมากที่สุดที่คะแนนสูงถึงร้อยละ 75 รองลงมาเป็น “การเดินทางสะดวก” และ “ความสงบเงียบ” ที่คะแนนร้อยละ 66.7 ส่วน “พื้นที่เหมาะสมกับการใช้งาน” “การก่อสร้างมีคุณภาพ” “วิถีชีวิตเป็นไปตามที่ต้องการ” และ “สัดส่วนเนื้อที่ว่างสาธารณะเหมาะสม” ที่คะแนนร้อยละ 50 ดังตารางที่ 46 ในภาคผนวก ค. นั้นหมายความว่าผู้ซื้อบ้านให้น้ำหนักที่คุณภาพของการออกแบบน้อย ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของเจ้าบ้านผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 3 คน คือแต่ละคนไม่ได้ให้ความสนใจกับแนวคิด “บ้านสบาย สร้างเสร็จก่อนขาย” รวมทั้งภาพของความหรูหรามากนัก และหมายความว่า ผู้ซื้อบ้านไม่ได้ให้ความสำคัญกับความเป็นชุมชนและการประหยัดพลังงาน ที่เป็นแนวคิดหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน

4.2 บริบทในระดับบุคคลที่เอื้อต่อการพัฒนาโครงการ

ในส่วนที่ผ่านมา เราได้ทราบแล้วว่าโครงการนี้เป็นผลสืบเนื่องจากความต้องการพลิกฟื้นสถานการณ์ทางธุรกิจ เพื่อให้บริษัท ข ดำรงสถานภาพผู้นำการแข่งขันในตลาดอสังหาริมทรัพย์ อันเป็นแนวคิดแบบมีมส์ลัม ที่นำไปสู่การนำเสนอแนวคิด “บ้านสบาย” ที่มีคุณค่าแก่การพัฒนาที่ยั่งยืนไม่มากนักน้อย การพัฒนาแบบมีมส์ลัมที่เน้นหลักการตลาดเป็นตัวนำและการศึกษาวิจัยจนได้ข้อมูลที่พร้อม ตลอดจนการรู้จักใช้เทคโนโลยีหลากหลายด้านให้เป็นประโยชน์ เมื่อประกอบกับความมีชื่อเสียงยาวนานของบริษัทฯ และสภาพเศรษฐกิจหลังพองสบู่แตกที่ทำให้ความต้องการ “อัดอั้นมานาน” ยิ่งทำให้บริษัทฯ สามารถปิดการขายโครงการทั้ง 2 ระยะอย่างรวดเร็ว ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวจึงประกอบด้วยปัจจัยทั้งสี่ด้านซึ่งเป็นเหตุในระดับ “กลุ่ม” ที่ก่อให้เกิดอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสร้างความ “อยู่เย็น” ได้บ้างแห่งนี้

การศึกษาวិเคราะห์ข้อมูลในส่วนต่อไปนี้จะเป็นการศึกษาเหตุในระดับ “บุคคล” โดยเน้นที่ “การเปลี่ยนกระบวนทัศน์” และ “จิตวิวัฒน์” ของผู้มีส่วนร่วม 3 ฝ่ายได้แก่ นักพัฒนาโครงการ สถาปนิก และผู้ซื้อบ้าน ในช่วงก่อนที่จะเริ่มเข้ามาเกี่ยวข้องกับโครงการ ซึ่งมีส่วนก่อให้เกิดชุมชนขึ้นได้เช่นกัน ทั้งนี้เพื่อตอบคำถามว่าการเปลี่ยนกระบวนทัศน์และจิตวิวัฒน์เกิดขึ้นแล้วหรือไม่ มีความสัมพันธ์กันอย่างไร อยู่ในระดับพัฒนาการระดับไหน มีเหตุปัจจัยในความ

เป็นมาอย่างไร มีความสอดคล้องกันทั้งสามฝ่ายหรือไม่ และระดับพัฒนาการนั้นจะมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะที่เอื้อต่อความยั่งยืนของโครงการในลักษณะใด

กรณีศึกษานักพัฒนาโครงการ: คุณกลาง

ในหมู่ผู้ที่สนใจเรื่องราวทางเศรษฐกิจของบ้านเมือง คงมีเพียงไม่กี่คนที่ไม่รู้จักชื่อคุณกลาง เพราะเขาเป็น “เบอร์ 1” ของวงการธุรกิจสังหาริมทรัพย์ เป็นมหาเศรษฐีที่รวยหุ้นติดอันดับต้น ๆ ของประเทศต่อเนื่องกันหลายปี และยังเป็นซีอีโอที่มีฝีมือในด้านการบริหารจัดการมากที่สุดจนได้รับรางวัลจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและวารสารการเงินการธนาคาร เนื่องจากบริษัท ข มีฐานะการเงินและผลการดำเนินงานดีเด่นในปี 2545 ทั้ง ๆ ที่หลังจากฟองสบู่แตกในปี 2540 บริษัท ข มีหนี้สินมูลค่าสูงถึงสองหมื่นล้านบาท ทุกวันนี้ไม่ว่าเขาจะทำอะไร หรือสถานการณ์บ้านเมืองเป็นอย่างไร เป็นต้องได้เห็นข่าวหรือไม่ก็ความคิดเห็นของเขาปรากฏตามสื่อต่าง ๆ อยู่เสมอ และด้วยความเป็นเบอร์ 1 นี้เอง ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถสัมภาษณ์เขาได้โดยตรง แต่ก็มีเอกสารจำนวนมากพอที่จะช่วยให้ผู้วิจัยศึกษาเขาได้ตามกรอบคิดที่กำหนด

คุณกลางเติบโตขึ้นมาในครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ด้วยกันอย่างแออัดในบ้านที่เป็นร้านขายผ้าย่านสะพานหัน เขามีสายเลือดของพ่อค้าเข้มข้น เพราะตั้งแต่คุณปู่ คุณตา คุณพ่อ และคุณแม่ ล้วนทำการค้า ครอบครัวของคุณพ่อขายผ้า ครอบครัวของคุณแม่ทำโรงสีแถวลาดกระบัง นอกจากคุณแม่จะช่วยทำโรงสีแล้วยังรับผ้าจากลำเพ็ญไปขาย ซึ่งระยะหลังไปไกลถึงพระตะบอง การที่เขาอยู่อาศัยในชุมชนคนจีนที่ต่างคนต่างทำการค้าบนพื้นฐานของความรักใคร่ปรองดอง ทำให้เขามีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันเป็นอย่างดี และยังได้ซึมซับเรื่องธุรกิจเข้ามาโดยไม่รู้ตัว เริ่มตั้งแต่อายุ 7-8 ขวบ เขากับพี่น้องช่วยกันหาจลากรางวัลมาขายบ้าง ทำตุ๊กตาปูนพลาสเตอร์ขายบ้าง ลูกค้าที่เป็นเด็ก ๆ แถวบ้านด้วยกันต่างมาอุดหนุนกันอย่างอุ้นหนาผาคั่ง ตอนเขาอายุได้ 10-12 ขวบ ก็ได้ทำงานธุรกิจจริงจึงเป็นครั้งแรก เพราะคุณพ่อคุณแม่ที่ย้ายออกมาจากครอบครัวใหญ่แต่ก็ยังค้าผ้าอยู่ ได้ใช้ให้เขาช่วยนับเงินและทำบัญชีหลังจากเสร็จสิ้นภารกิจการเรียนที่โรงเรียนอัสสัมชัญ บางรัก อีกทั้งให้เด็กตัวเล็ก ๆ คนนี้นำเงินไปฝากธนาคารก่อนไปโรงเรียนเป็นประจำอีกด้วย จึงไม่น่าแปลกใจที่เขาจะได้รับหน้าที่เขียนเช็คส่งจ่าย และโอนเช็คสลับหลังให้กับลูกค้าที่มาติดต่อตั้งแต่อายุเพียง 15-16 ปี ในเวลานั้น เขาจึงมั่นใจความสามารถในการคำนวณมาก แต่แทนที่เขาจะเลือกเรียนในด้านเศรษฐศาสตร์หรือการบัญชี เขากลับเลือกเอ็นทรานซ์เข้าภาควิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเขาก็ทำได้ จากนั้น เขายังไปศึกษาต่อทางด้านวิศวกรรมอุตสาหการในระดับปริญญาโทที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เขาก็มีความรู้ทั้งด้านช่างและด้านค้าขาย ซึ่งคุณแม่ของเขาคง

จะเล็งเห็นถึงศักยภาพของลูกชาย เมื่อเขาสำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ คุณแม่จึงใช้กลยุทธ์รับเขาจากสนามบินตรงไปยังโครงการหมู่บ้านจัดสรรแห่งแรกของท่านทันที สิ่งแรกที่เขารู้สึกคือความรุกราดปราศจากระบบระเบียบ โดยเฉพาะเรื่องการจัดวัสดุก่อสร้าง คุณแม่จึงขอให้เขาช่วยจัดระบบให้ ซึ่งเขาก็ช่วย จนติดพันอยู่ในวงการบ้านจัดสรรมาจนถึงทุกวันนี้

กล่าวได้ว่าแนวคิดการทำธุรกิจของเขามาจากการปลุกฝังของคุณแม่เป็นหลัก อย่างเรื่องของการหาช่องทางโอกาสในสังคมที่จะขยายตลาดหรือขยายธุรกิจให้เติบโตและครอบคลุมกิจการหลาย ๆ ด้าน แม่ของเขาเริ่มด้วยกิจการขายผ้า แล้วก็ไปทำกิจการขายกระดาษซึ่งนำพาให้ได้ใกล้ชิดกับข้าราชการ พอได้เห็นว่ามีข้าราชการกระทรวงมหาดไทยเริ่มหาที่ดินมาขายเป็นเงินผ่อน แม่ก็เริ่มซื้อที่ดินมาตีผังเขียนเส้นลงในกระดาษขายบ้าง เมื่อทำครั้งแรกสำเร็จแม่ก็เที่ยวสอดส่องหาที่ดินแปลงสวยในทำเลที่มีแนวโน้มว่าจะเจริญทำต่อมาเรื่อย ๆ ซึ่งขณะที่คุณกลางศึกษาอยู่ที่ต่างประเทศ แม่ของเขาก็มีที่ดินสะสมอยู่แล้ว 2-3 แปลง ครั้นแม่สบช่องเห็นทางว่าการทำกิจการโรงแรมจะสร้างผลกำไรที่ดีให้เพิ่มเติม ท่านก็ลงทุนสร้างโรงแรมแมนดารินแถวสามย่านด้วยตัวเองอีก เป็นต้น โดยการทำกิจกรรมทางธุรกิจเหล่านี้ คุณกลางจะได้รับมอบหมายให้ช่วยงานอยู่ตลอดเวลา ไม่เว้นแม้แต่งานบริหารในทีคลับของโรงแรม

ฉะนั้น เขาก็มีหลักคิดพื้นฐานแบบมีมัสลัม ประการแรกคือ ต้องแสวงหาเงินทุนเพื่อการซื้อและสะสมที่ดิน ดังที่เขาได้แสดงความเห็นไว้ในหลายโอกาส อย่าง "การทำธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีเงินทุนสำหรับซื้อที่ดินดิบ" "ที่ดินเป็นแค่วัตถุดิบสามารถซื้อหาใหม่ได้" และ "มีที่ดินเป็นแลนด์แบงก์ก็อีกบางส่วนที่จะนำไปพัฒนาโครงการต่อเนื่องได้อีก" เป็นต้น ประการที่สองคือ ต้องกล้าลงทุนเพื่อผลกำไรก้อนใหญ่กว่า

...ทั้ง ๆ ที่ยังงักเฝ้าอยู่แล้ว แต่มานั่งเถียงกันว่าใครจะออกค่าโอน 2-3 ล้านบาท แม่ผมจึงค่อนข้างเชื่อว่าการทำธุรกิจซื้อขายที่ดิน หรือทำธุรกิจจัดสรร ไม่เพียงจะต้องตาถึง ใจยังต้องถึงด้วย ไม่ใช่เห็นเงินอยู่แล้วว่าจะต้องได้ถึง 100 ล้านบาท แต่กลับกลัวว่าจะต้องขาดทุนกำไร 2-3 ล้านบาท

...ผมมองว่าธุรกิจอสังหาริมทรัพย์เป็นธุรกิจที่เติบโตในอนาคต การลงทุนในเรื่องของคนนั้นเป็นการลงทุนที่คุ้มค่ามาก เพราะอย่างลืมนะว่าธุรกิจนี้เป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับผู้คน ตั้งแต่ศูนย์ จนถึง 10 เป็นธุรกิจสร้างมาขายไปและเป็นธุรกิจที่ต้องมองไปข้างหน้า

นอกจากนั้น เขายังมีความคิดตั้งแต่เล็กจนโตว่า ในการทำธุรกิจไม่ควรที่จะทำอยู่แต่เพียงอย่างเดียว ในทางตรงข้าม เขากลับคิดว่า "ธุรกิจประเภทใด ถ้าทำแล้วขายได้ มีคนซื้อก็ควรที่จะทำต่อไป" ถึงแม้จะมีหลักคิดดังกล่าวข้างต้นแบบนักธุรกิจอย่างเต็มที่ เขาก็ไม่ละทิ้งธรรมชาติ

ของวิศวกรที่ขอความเป็นเหตุผลและเทคโนโลยี ดังนั้น จึงไม่แปลกที่เขาจะนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบริหารจัดการงานทั้งในส่วนก่อสร้างและบัญชีการเงินตั้งแต่ปี 2523 หรือ 25 ปีก่อน กับทั้งใช้การศึกษา วิจัยข้อมูล “และทำการบ้านละเอียดียบ” ก่อนที่เขาจะเริ่มทำอะไรใหม่ ๆ ดังนั้น ชีวิตของเขาจึงวนเวียนอยู่กับตัวเลขและการวิเคราะห์สภาพตลาดที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพราะคิดว่า “เราต้องสร้างอินโนเวชันใหม่ ๆ คิดใหม่ทำใหม่ถึงจะไปได้ สุดท้ายผมยังมั่นใจ ตลาดอสังหาฯ ยังมีแนวโน้มเติบโตอีกมาก”

เมื่อสภาพเศรษฐกิจฟองสบู่เอื้ออำนวยก็ยิ่งทำให้ธุรกิจของเขาโตขึ้นอย่างก้าวกระโดด สมัยนั้นเงินมันหาง่ายมาก และเราเองก็ชอบที่จะลงทุนในธุรกิจใหม่ ๆ อยู่แล้ว ที่สำคัญผมพบคำตอบว่าประเทศไทยสมัยช่วงก่อนปี 2530 ประชากรมีแค่คนรวยและคนจน คนชนชั้นกลางแทบไม่มีเลย เพิ่งจะมีหลังจากปี 2531 เป็นต้นมา ดังนั้นเราจึงมุ่งหวังเกิดไปที่คนกลุ่มนี้ และนี่คือเหตุผลว่าทำไมบ้านถึงได้โตพรดพราดจาก 3-4 หมื่นยูนิตต่อปี ทะลุเป็นแสน ๆ ยูนิตเลย

ไม่ว่าจะเฟลิดเฟลีนกับเงินที่ได้หรือติดพันกับการเพิ่มทุนด้วยการขยายการลงทุนไปยังกิจการอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศก็ตามที แต่เมื่อรัฐบาลประกาศลอยตัวค่าเงินบาทเท่านั้นเอง บริษัทก็เกิดหนี้ทันทีถึงประมาณ 2 หมื่นล้านบาท โดยที่การวิเคราะห์สภาพตลาดอย่างถี่ถ้วนแค่ไหนก่อนหน้านี้ก็ช่วยเขาไม่ได้ อย่างไรก็ตาม เขากลับสามารถพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส ดังที่เขาเล่าว่า “ตอนปี 2542 ผมเริ่มนำระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรมมาใช้ในการสร้างบ้านขาย และผลิต ‘บ้านสร้างก่อนขาย’ เป็นล็อตใหญ่ เป็นการแก้เกมหรือลบทศนคติเดิมๆ ของผู้บริโภครู้จักปัญหาซื้อบ้านไม่ได้บ้าน” อันเป็นที่มาของโครงการหมู่บ้านไทยสองและโครงการอื่นหลังจากนั้น ซึ่งช่วยให้เขากลับมาขึ้นเป็นแนวหน้าของวงการอย่างมั่นคงได้อย่างรวดเร็วยิ่งนัก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปผลการประเมินระดับพัฒนาการของคุณกลาง ดังตารางที่ 5.16 แต่ไม่สามารถสรุปได้ว่าเขามีจิตวิวัฒน์สู่มีมเหนือวัตถุนิยม (ล้ม น้ำเงินแดง) ผู้วิจัยจึงไม่แสดงตารางที่รวบรวมปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์ในขั้นตอนนี้

ตารางที่ 5.16

การประเมินระดับพัฒนาการของนักพัฒนาโครงการ ชุมชนไทยสอง

ด้าน	มี	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
จิตสำนึก			
สังคม	ล้ม	มองสังคมเป็นเหมือนแหล่งรวมของความ เป็นไปได้และโอกาสในการหาเงินอย่างไม่มี ขีดจำกัด ของใครก็ตามที่ใจถึงและทุนถึงพอ สำหรับการลงทุนเพื่อผลกำไรก้อนใหญ่กว่า	pool of unlimited possibilities and opportunities for those willing to take risks
สิ่งแวดล้อม	ล้ม	มองเห็นที่ดินเป็นแค่วัตถุดิบสามารถซื้อหา ใหม่ได้ และมองเห็นคนเป็นทรัพยากรที่ บริษัทจำเป็นต้องใช้เงินลงทุนพัฒนา เพราะ คนที่มี "ความรู้" เหล่านั้นจะช่วยให้บริษัททำ ผลกำไรเพิ่มได้อย่างคุ้มค่ามาก	manipulate Earth's resources
ความตั้งใจ	ล้ม	ตั้งใจทำธุรกิจประเภทใดก็ได้แต่ที่ขายได้ กำไรมาก เพื่อสนองเป้าหมายการ เจริญเติบโตของธุรกิจอย่างต่อเนื่อง	goal-oriented drive, leverage influence, prosperous
พฤติกรรม			
อาชีพ	ล้ม	ลงทุนในธุรกิจใหม่ ๆ "เราต้องสร้างอิน โนเวชันใหม่ ๆ คิดใหม่ทำใหม่ถึงจะไปได้" ซึ่ง คำว่าไปได้นั้นก็คือสามารถแข่งขันช่วงชิง ความได้เปรียบในตลาดได้ตลอดเวลา	experiments to win, competition always
กิจวัตรอื่น ๆ	-	ไม่มีข้อมูลเพียงพอในการวิเคราะห์	-
วัฒนธรรม			
ความสัมพันธ์ กับเพื่อนบ้าน	-	ไม่มีข้อมูลเพียงพอในการวิเคราะห์	-

ตารางที่ 5.16 (ต่อ)

ด้าน	มี	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกสียพลวัต
วิธีชีวิต/กิจกรรม ทางสังคม	ล้ม	วิธีชีวิตวนเวียนอยู่กับตัวเลขและการวิเคราะห์สภาพตลาดที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ได้มาซึ่งทางเลือกที่ดีที่สุดและปฏิบัติได้จริงที่สุด	quantitative, pragmatic, test options for best
ระบบสังคม และสิ่งแวดล้อม			
ระบบสังคม	ล้ม	มีชีวิตที่อิงอยู่กับระบบการค้าเสรี เทคโนโลยีขั้นสูง และระบบการผลิตเชิงอุตสาหกรรม	free market, hi tech, industrial
สิ่งแวดล้อม	ล้ม	มีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมแบบบูรณา ทันสมัยอย่างอาคารสำนักงานกลางใจเมือง ที่มีการพัฒนาแล้วอย่างเต็มที่	state-of-the-art, fully developed

กรณีศึกษาสถาปนิกโครงการ: คุณชนะ

คุณชนะเป็นสถาปนิกวัยหนุ่มใหญ่รูปร่างสันทัด อายุประมาณ 43 ปี ซึ่งทำงานอยู่ในฝ่ายพัฒนาธุรกิจของบริษัท ข เขาจึงเป็นหนึ่งในกลุ่มผู้กำหนดแนวทางการออกแบบของแต่ละโครงการให้สอดคล้องกับเป้าหมายทางการตลาด ส่วนในยามว่างจากงานประจำนั้นเขาพยายามเข้าวัดเพื่อปฏิบัติธรรม แต่ระยะหลังเขาค่อนข้างจะห่างวัดออกมาเนื่องจากติดพันอยู่กับการศึกษาต่อในระดับปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ด้วยทุนของบริษัทฯ เขาหวังว่าอีกสัก 10 ปีข้างหน้าคงจะวางมือจากธุรกิจ เพื่อไปประกอบอาชีพที่ปรึกษาหรือนักวิชาการอิสระทางด้านการลดการใช้พลังงานในอาคาร

ผู้วิจัยนั่งสนทนากับเขาในบรรยากาศสบาย ๆ อย่างเป็นกันเองที่โต๊ะเล็ก ๆริมทางเดินข้างห้องจัดเลี้ยงชั้นบนสุดของอาคาร ข เนื่องจากห้องประชุมย่อยของบริษัทฯ ถูกจับจองไว้แล้วทั้งหมด อีกด้านหนึ่งของโต๊ะเป็นหน้าต่างกระจกผืนกว้าง จึงสามารถมองออกไปเห็นทิวทัศน์ใจกลางเมืองหลวงได้อย่างชัดเจน เขาว่าเขาเป็นคนโคราช อาศัยอยู่ในชนบทที่ยังมีสภาพธรรมชาติให้เห็นทิวทัศน์ทุ่งนาที่เป็น “ทุ่งสีทอง” ของเปลือกข้าวที่ล้มแผ่แสงอาทิตย์ยามเย็นในฤดูหนาวบ้านของเขาอยู่ในตัวอำเภอ ค้าขายพืชผักการเกษตรและเครื่องใช้ไฟฟ้ากับคนชนบท จึงล้มผัดกับวิธีชีวิตเรียบง่ายและอบอุ่นอย่างเป็นปกติ คุณพ่อของเขาเป็นผู้ปลูกฝังเรื่องการทำตัวให้เป็น

ประโยชน์ต่อสังคม เพราะท่านชอบช่วยเหลือคนโน้นคนนี้ บางทีท้อประสาทธารณะแตก ท่านยังไปช่วยทำ บางครั้งก็เป็นงานของโรงเรียนที่ท่านเข้ามาช่วยแก้ปัญหาโดยการประยุกต์กลวิธีต่าง ๆ เขาก็แอบทิ้งในความคิดของท่านอยู่เสมอ แล้วความทิ้งก็เปลี่ยนเป็นความชอบและความสนุกที่ไปจุดประกายความคิดว่าตัวเองควรจะทำงานด้านช่างต่อไป ดังนั้น เมื่อมีโอกาสเรียนวิชาเลือกในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขาจึงเลือกวิชาช่างก่อสร้างโดยมีเหตุผลประกอบด้วยว่า “เป็นกลุ่มอภิสิทธิ์นิด ๆ เพราะคนที่สนใจมันน้อย พวกลูกสูงลูกเล็กก็ไม่ต้องไปเรียนกับเขา เรียนวิชาที่จะสบาย” ก่อนหน้านั้น เขายังชอบวาดรูปส่งประกวดจนได้รับรางวัลมาแล้วหลายรางวัล ครั้นได้พบเห็นคนที่รู้จักกันสนิทกันเรียนทางด้านสถาปัตยกรรม เขาจึงตัดสินใจแน่วแน่ว่าจะสอบเข้ามหาวิทยาลัยเพื่อเรียนทางด้านนี้ให้ได้ และย้ายมาเรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลายสองปีสุดท้ายที่กรุงเทพฯ ตอนนั้นวิชาคณิตศาสตร์กับฟิสิกส์เป็นวิชาที่เขาชอบเรียนมาก เพราะเขาจะรู้สึกง่วงงายอยู่เสมอเมื่อเรื่องที่ไม่น่าเชื่อถือทั้งหลายกลับถูกคำนวณออกมาได้อย่างแม่นยำ แล้วเขาก็สอบเข้าคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ดังที่ใฝ่ฝัน

เขาเล่าถึงความรู้สึกช่วงแรกที่ได้เข้าไปเรียนว่าสนุกที่ได้ทำสิ่งที่คิดให้มันออกมาเป็นรูปธรรม และยังจะได้ทำอะไรดี ๆ ให้คนได้อยู่อาศัย เขาทำกิจกรรมออกค่ายอยู่บ้างแต่กิจกรรมหลักหลังจากได้ขึ้นชั้นปีที่ 3 ก็คือการหาเงินใช้จากการช่วยรุ่นพี่เขียนแบบและวาดรูปทัศนียภาพทั้งทางสถาปัตยกรรมและการตกแต่งภายใน เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วเขาก็ยังทำงานตกแต่งภายในบ้านมาอย่างต่อเนื่อง ขณะทำงานหลักก็ออกแบบสถาปัตยกรรมพวกบ้านและอาคารสูงซึ่งเป็นความทะเยอทะยานของสถาปนิกในยุคนั้น ซึ่งในงานประกวดแบบเขาก็สนใจส่งผลงานจนได้รับรางวัลติดไม้ติดมือมาพอสมควร

จุดเปลี่ยนชีวิตของเขาเริ่มขึ้นในช่วงปี 2537 ที่เศรษฐกิจฟองสบู่กำลังพองตัวอย่างเต็มที่ เพราะเริ่มได้คิดว่าการมีความรู้เฉพาะทางสถาปัตยกรรมจะไม่พอเพียงกับการหาเลี้ยงชีพได้อย่างมั่นคง และรู้สึกว่าสุขภาพร่างกายแย่จากการทำงานหามรุ่งหามค่ำมาหลายปี เมื่อมีเพื่อนชักชวนมาทำงานให้กับบริษัท ข เขาจึงไม่ลังเลที่จะย้ายงานโดยไม่คำนึงถึงค่าจ้างแม่แต่น้อย เพราะเห็นว่าบริษัทฯ มีผลงานฉีกตลาดอยู่เสมออย่างเช่นบ้านสโตนเมดิเตอร์เรเนียนในยุคนั้น อีกทั้งได้ยินมานานว่าบริษัทฯ ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้พนักงานได้เรียนรู้ ซึ่งเขาก็หวังที่จะได้ความรู้ทางการตลาดและธุรกิจเพิ่มเติม

ในเวลานั้นเขาเริ่มเข้าสู่หนทางแห่งธรรม ซึ่งเขาหวนระลึกถึงที่มาได้ว่า

มันอาจจะมีแบ็คกราวด์ว่าคนต่างจังหวัดอาจจะทำบุญบ่อยอะไรบ่อย แต่ตอนนั้นก็ไม่ได้เชื่ออะไรหรอก มองว่าศาสนาเป็นเรื่องทำให้คนอยู่ร่วมกันเฉย ๆ แต่พอหลัง ๆ

มีครอบครัวมีลูก ก็ทำบุญทำกุศล มีคนชวนไปปล่อยปลา ปล่อยอะไร เราก็เริ่มรู้สึก เออ มันก็ดีนะ เริ่มหันมาสนใจ แล้วมีคนอยู่ในแวดวงเขาพูดถึงพระไตรปิฎก พูดเรื่อง นั้นเรื่องนี้ พอไปดูจริง เออ ท่านรู้มาได้ยังไง สิ่งทีพูดในพระไตรปิฎก เพิ่งมาปรากฏ ในยุคสมัยนี้ เพิ่งมาค้นพบกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องมนุษย์หรือเรื่องดวงดาว จักรวาล ทำให้ รู้สึกว่าศาสนาพุทธ ไม่ใช่อะไรที่แบบเลื่อนลอย ไม่ใช่แค่เพียงสิ่งที่ทำให้สังคมอยู่ ด้วยกันได้ ไม่ใช่แค่นั้นหรอก มันมากกว่านั้นอีก เรื่องกฎแห่งกรรม เรื่องอะไร มันจริง หมดแหละ พี่ก็เลยมาเชื่อเรื่องนี้ แล้วก็จิตสงบ มันเป็นเรื่องที่ดีที่สุด

จากนั้นมาเขาและครอบครัวก็มีกิจวัตรอย่างหนึ่งที่ทำต่อเนื่องมาโดยตลอดก็คือการไป นั่งสมาธิ สวดมนต์ และทำวัตรเย็นที่วัดประมาณครึ่งถึงสองครั้งต่อสัปดาห์ ส่วนตัวเขาเองยังเข้า ร่วมกับกลุ่มปฏิบัติธรรมที่มีอยู่ในอาคาร ข ด้วยเป็นบางครั้ง ซึ่งส่งผลให้เขาสัมผัสได้อย่างชัดเจนว่า "จิตใจที่โกรธที่มันร้อนรุ่มกับใจที่มันเยือกเย็นมันคนละเรื่อง" และเห็นความจำเป็นของการทำความเข้าใจกับความรู้สึกนึกคิดของตนเอง เพื่อเปิดให้ตนเองมีโอกาสคิดและทำเรื่องราวที่เป็นกุศลขึ้นมา บ้าง โดยเริ่มที่การปฏิบัติสมาธิและการทำทาน

ดังนั้น ในขณะที่เขาอยู่ระหว่างพัฒนาแนวคิด "บ้านสบาย" ขึ้นมา ด้วยการเริ่มศึกษา เรื่องเกี่ยวกับความร้อนภายในอาคารจากผลงานวิจัยของศาสตราจารย์ ดร. สุนทร บุญญาธิการ เป็นต้น เขาจึงนำความเชื่อทางศาสนามาพิจารณาร่วมกับวิถีแห่งการอยู่อาศัยที่เขารับรู้ได้จาก ข้อมูลข่าวสารรอบตัว ซึ่งส่งผลให้จิตของเขาเกิดความตระหนักว่า

ความร้อนนี้ไม่ใช่แต่เรื่องค่าไฟ ความร้อนเป็นเรื่องของการมีชีวิตอยู่ในครอบครัวที่ มันไม่สงบ เข้านอนก็หงุดหงิดทำให้เกิดปัญหาในครอบครัวได้ บ้านเย็น คนมันก็เย็น ตามไปด้วย เรื่องสังคมนี้ ความรวดเร็วของการสื่อสารนี้สำคัญ ฉะนั้นความเป็น ปัจเจกชนจะสูงขึ้น คนใจร้อนมากขึ้น ต้องลดภาระในการที่ต้องมาดูแลอะไรเอง เพราะเขาต้องไปใช้เวลาการทำงานมากขึ้น เสียเวลาเดินทาง อะไรที่อำนวยความสะดวกเขาได้มากจะเป็นสิ่งที่โดนใจลูกค้า ปัญหาที่จะตามมาก็คือเรื่องของมลพิษ มลภาวะก็จะมีสูงขึ้นเพราะว่าการบริโภค กลายเป็นการเอาสะดวกเข้าว่า เพราะฉะนั้นขยะหรือว่าสารพิษอะไรก็น่าจะสูงขึ้น สังคมก็กลายเป็นสังคมที่ต่างคน ต่างอยู่กันมากขึ้น เพราะมันไม่แคร์กันแล้ว...

...ผมว่าก็น่าจะต้องแชร์กันมากขึ้น ทุกคนต้องหันกลับมาดูตัวเองว่าวันนี้เราเป็น อะไรอยู่ มันก็จะลดอะไรไปได้เยอะ การบริโภค การอยู่ การอาศัย การกิน อะไรนี้ มันก็จะเปลี่ยนไป บางอย่างเราก็พึ่งพิงเพื่อกันเกินไป เพราะฉะนั้น ถ้าทำอะไรแล้ว

คำนึงถึงกันมาก ความกระทบกระทั่งกันก็จะน้อยลง ชีวิตมันก็ค...ต้องพัฒนา แต่
ว่าพัฒนายังไงให้เบียดเบียนกันน้อยที่สุด อยากเห็นสังคมอย่างนั้น ทุกวันนี้มันก็
ต่างคนต่างอยู่

ดังนั้น เป้าหมายส่วนตัวในการทำงานของเขาจึงไม่ใช่เพื่อเงินและเพื่อเอาชนะคู่แข่ง แต่
เพื่อตอบแทนสังคมด้วยการสร้างที่อยู่อาศัย ที่จะช่วยให้ผู้คนในละแวกเดียวกันจะสามารถอยู่
ด้วยกันได้อย่างสงบ ไม่ร้อนใจ อันจะส่งผลให้เกิดสังคมที่มีความสุขโดยเริ่มจากบ้านพักอาศัยที่
เป็นหน่วยย่อยของแต่ละสังคม ความคิดของเขาเหล่านี้ได้ถูกนำไปใช้ในการออกแบบ “บ้านสบาย”
ให้เป็นบ้านที่มีความ “เย็นกาย” ด้วยลักษณะที่ประหยัดพลังงาน และ “เย็นใจ” ด้วยความสมบูรณ์
ของพื้นที่ใช้สอยและงานระบบ อาทิเช่น ห้องพระที่มีไว้ให้สงบใจตนเอง และห้องครัวไทยที่ช่วยให้
ไม่ต้องไปทำกับข้าวใกล้รั้วซึ่งจะรบกวนเพื่อนบ้าน เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว สามารถสรุปผลการประเมินระดับพัฒนาการของคุณ
ชนะ รวมทั้งปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์สู่มีเมตตาเห็นอวดบุญนิยม (ส้ม น้ำเงิน แดง) ดังตารางที่ 5.17
และตารางที่ 5.18 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.17

การประเมินระดับพัฒนาการของสถาปนิกโครงการ ชุมชนไทยสอง

ด้าน	มีเมตตา	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
จิตสำนึก			
สังคม	เขียว	ตระหนักว่าความเจริญทางวัตถุไม่ได้นำมา ซึ่งความสงบสุข แต่กลับนำมาซึ่งปัญหา สำคัญของสังคมในเรื่องของความร้อนรุ่มใน ครอบครัว ความเป็นปัจเจกชนที่ทำให้เกิด สังคมแบบต่างคนต่างอยู่ โดยไม่มีการเอาใจ ใส่ซึ่งกันและกัน	discovers material wealth does not bring happiness or peace, social concern, caring
สิ่งแวดล้อม	เขียว	สำนึกว่าการอยู่ การอาศัย และการกิน อย่าง ฟุ้งเฟ้อเกินไป ทั้งการเอาความสะอาด จนเกินไป ได้ก่อให้เกิดปัญหาการเพิ่ม ปริมาณมลพิษ ขยะ และสารพิษต่าง ๆ	environmental consciousness
ความตั้งใจ	เขียว	อยากเห็นสังคมที่พัฒนาโดยคำนึงถึงกัน มี การพึ่งพาแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งจะทำให้ เบียดเบียนกันน้อยที่สุด	caring, sensitivity, sharing

ตารางที่ 5.17 (ต่อ)

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
พฤติกรรม			
อาชีพ	ล้ำ	เน้นการแข่งขันตอบสนองความต้องการขยายตัวทางการตลาด ความโอ้อวดมีฐานะการทำงานทุกอย่างให้การตลาดเป็นตัวนำแล้วใช้เทคโนโลยีและข้อมูลการวิจัยเข้าสนับสนุนให้บรรลุผล	competitive, prosperity, image conscious, status, experiment to win, high tech, achieve
	เขียว	ส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและการอยู่อาศัยที่สงบสุขตามแนวคิดสีเขียว	green as issue, seek for harmony
กิจกรรมอื่น ๆ	เขียว	ร่วมกลุ่มปฏิบัติธรรมเพื่อการเรียนรู้ตนเองด้วยการนั่งสมาธิและการให้ทานเป็นหลัก	participative, seek inner peace
วัฒนธรรม			
ความสัมพันธ์กับเพื่อน	เขียว	มีการชักชวนกันไปปล่อยปลา ปล่อยอะไร และปฏิบัติธรรมเพื่อความสงบเยือกเย็น	participative, seek inner peace
วิถีชีวิต หรือ กิจกรรมทางสังคม	ล้ำ	วิถีชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในบริษัทที่มีบรรยากาศของการแข่งขัน แสวงหาความมั่งคั่ง โอกาสทางธุรกิจ	competitive, prosperity, opportunity
	เขียว	วิถีชีวิตส่วนตัวระมัดระวังตัวเองให้อยู่อย่างเรียบง่าย ท่ามกลางกลุ่มปฏิบัติธรรม ไม่ได้ตั้งเป้าแสวงหาเงิน แต่แสวงหาความสงบและหนทางที่จะตอบแทนให้แก่สังคม	self awareness, seek inner peace, social concern
ระบบสังคม และสิ่งแวดล้อม			
ระบบสังคม	ล้ำ	หน้าที่การงานพึ่งพาระบบตลาดเสรีอุตสาหกรรม เทคโนโลยีขั้นสูง และข้อมูลข่าวสารที่ช่วยให้รู้ว่าเขาจะเอาชนะคู่แข่งในตลาดได้อย่างไร	free market, high tech, industrial, how to win niches
สิ่งแวดล้อม	ล้ำ	มีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมอาคารสำนักงานที่ทันสมัย และทำเลที่พัฒนาแล้วอย่างเต็มที่	state-of-the-art, fully developed

ตารางที่ 5.18

ปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์ของสถาบันโครงการ ชุมชนไทยสอง

ด้าน	กรณีตัวอย่าง
จิต	- จิตที่มีความอ่อนล้าจากการทำงานหามรุ่งหามค่ำมาหลายปี ประกอบกับความรักครอบครัวเป็นทุนเดิม เมื่อมีคนใจบุญมาชวนไปทำบุญทำทาน และปฏิบัติธรรมก็จึงคล้อยตามได้โดยง่าย - จิตที่สนใจการวิเคราะห์ข้อมูลหลักเหตุผล ทำให้เกิดความเข้าใจและความเชื่อในศาสนาพุทธว่าไม่ได้เป็นเรื่องมงาย หวังทำบุญไว้ให้สบายในชาติหน้า หรือมองว่าศาสนาเป็นเรื่องทำให้คนอยู่ร่วมกันเฉย ๆ แบบมีมสิน้ำเงิน
การกระทำ	- การมีครอบครัวมีลูก ประกอบกับการชักชวนของคนใจบุญให้ไปทำบุญทำทาน และปฏิบัติธรรมด้วยกัน ทำให้เขาเริ่มรู้สึกดีและหันมาสนใจในทางธรรม - การอ่านพระไตรปิฎก และเรื่องมนุษย์ ดวงดาว หรือจักรวาลที่เป็นข้อมูลสมัยใหม่ ทำให้เขาสามารถเปรียบเทียบได้ว่าศาสนาพุทธ ไม่ใช่อะไรที่แบบเลื่อนลอย ซึ่งส่งผลให้เขามีความศรัทธาในการปฏิบัติธรรมมาอย่างต่อเนื่อง
วัฒนธรรม	- วัฒนธรรมการทำบุญทำกุศลที่เขาคุ้นเคยตั้งแต่อยู่ในชนบท เป็นแรงบันดาลใจให้เขาเริ่มทำบุญบ้างหลังจากที่มีครอบครัว แล้วเกิดความรู้สึกที่ดี ครั้นได้เข้าไปอยู่ในแวดวงที่มีการพูดคุยถึงพระไตรปิฎก ก็ยิ่งเกิดความสนใจไปเรียนรู้ด้วยตนเอง - ความเป็นจริงโดยธรรมชาติของคำสอนทางพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องมนุษย์ เรื่องดวงดาว จักรวาล หรือเรื่องกฎแห่งกรรม ทำให้เขารู้สึกว่าศาสนาพุทธ ไม่ใช่เป็นความเลื่อนลอย ไม่ใช่แค่เพียงสิ่งที่ทำให้สังคมอยู่ด้วยกันได้ เขาจึงหันมาเชื่อในเรื่องเหล่านี้
สังคม และสิ่งแวดล้อม	- ระบบเศรษฐกิจและสังคมกระตุ้นให้เขาต้องการหาเงินและทุ่มเททำงานหามรุ่งหามค่ำมาหลายปี ส่งผลให้เขาเกิดความอ่อนล้าและความตระหนักที่จะต้องหาหนทางที่ดีกว่าให้กับชีวิต - นโยบายการบริหารของบริษัท ฯ ที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้พนักงานได้เรียนรู้และการสร้างนวัตกรรมของสินค้า เป็นแรงจูงใจให้เขาเปลี่ยนงาน ผลก็คือเขามีเวลามากพอที่จะเรียนรู้สิ่งที่กล่าวไว้ในพระไตรปิฎกและปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง

กรณีศึกษาเจ้าบ้านคนที่ 1: คุณเก่ง

คุณเก่งเป็นสุภาพบุรุษผิวคล้ำ รูปร่างเล็กแต่ดูแข็งแรง ในวัยสี่สิบต้น ๆ เขาดูสุขุมและนุ่มนวล สอดรับกับน้ำเสียงที่ค่อนข้างเบา แต่ก็ชัดเจนด้วยสำเนียงของคนกรุงเทพฯ จนแทบจับไม่ได้ว่าเขาเป็นชาวปักษ์ใต้ขนาดไหน เขานัดหมายให้ผู้วิจัยไปพบหลังเวลาทำการ ณ ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ ในสำนักงานใหญ่ของธนาคารขนาดกลางแห่งหนึ่งที่มีหุ้นส่วนใหญ่เป็นกลุ่มทุนข้ามชาติ การรักษาความปลอดภัยของฝ่ายเป็นไปอย่างเข้มงวด ด้วยการจัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยนั่งเฝ้าไว้ที่หน้าประตูทางเข้า นอกเหนือจากระบบควบคุมที่ต้องใช้บัตรแม่เหล็กในการเปิดประตูเข้าออกอยู่แล้ว ดังนั้น คุณเก่งจึงต้องออกมาจับผู้วิจัยด้วยตัวเองและพาเดินเข้าไปยังบริเวณด้านในสุดของฝ่ายถูกจัดเป็นห้องทำงานสำหรับผู้บริหาร ซึ่งรวมถึงห้องของคุณเก่งด้วย ภายในห้องทำงานของเขาต่างจากห้องทำงานของผู้บริหารทั่วไป ด้วยเหตุที่มีเพียงคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก 1 เครื่องกับเอกสารบนโต๊ะเพียงเล็กน้อย ส่วนรอบห้องซึ่งออกแบบเป็นชั้นและตู้เอกสารทันสมัยนั้นก็ไม่มีสิ่งประดับหรือของตั้งโชว์ใด ๆ แล้วเมื่อครั้งที่ผู้วิจัยไปเยี่ยมเขาที่บ้าน สภาพภายในบ้านก็ดูไม่ต่างจากสภาพที่ร่ำนี้

ลักษณะดังกล่าวสะท้อนถึงความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายที่เขาดำรงไว้มาตั้งแต่บ้านเกิดที่จังหวัดชุมพร ซึ่งขัดกับบรรยากาศแบบมีสีสันที่ปรากฏทั่วไปในสำนักงาน บ้านหลังสุดท้ายที่เขาอาศัยอยู่ก่อนย้ายเข้ากรุงเทพฯ เมื่อเกือบสามสิบปีก่อน เป็นบ้านชาวประมงที่ปลูกยื่นออกไปในคลอง บ้านแต่ละหลังจะอยู่ห่าง ๆ กัน และมีภูเขาอยู่ฝั่งตรงข้าม เขาจึงได้สัมผัสกับอากาศที่เย็นสบายและวิถีทัศนธรรมชาติที่งดงามตลอดเวลา เขาคิดว่าหากเขามีทางเลือกอื่นในทำเลเดียวกัน ซึ่งให้ความสะดวกในการกลับมาเยี่ยมญาติและมาทำงาน เมื่อสี่ปีก่อน เขาคงซื้อบ้านที่มีลักษณะธรรมชาติมากกว่าที่หมู่บ้านไทยหนึ่งนี้แล้ว

เราก็ชอบธรรมชาติอยู่แล้วเพราะอยู่บ้านนอกมา จริง ๆ อยู่กรุงเทพฯ ไม่ค่อยชอบเท่าไร ถ้าเป็นไปได้ ทำงานปั๊บ ถ้าเหมือนแบบญี่ปุ่นนะ นั่งรถไฟกลับบ้านซักชั่วโมง แต่ว่าไปได้ไกลมาก ไปอยู่อีกจังหวัดนึงเลย อย่างนั้นแจ้ว ผมยังฝันแบบว่าทำงานที่นี่ ไปพักที่นครชัยศรีอยู่บ้านริมน้ำ อย่างนั้นแจ้ว แต่ว่าคงทำยาก

ความสามารถของคุณเก่งฉายแววชัดอย่างน้อยก็ตั้งแต่เขาสอบเข้าเรียนได้ในสาขาวิชาสถิติ คอมพิวเตอร์ ที่คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อสำเร็จการศึกษาเขาก็ทำงานด้านคอมพิวเตอร์ ผ่านทั้งช่วงขาขึ้นและขาลงของเศรษฐกิจ ที่ธนาคารแห่งนี้มาตลอดยี่สิบสองปี ในขณะที่อาศัยอยู่ในบ้านของพี่สาวในหมู่บ้านการเคหะ ย่านถนนพระรามสอง ซึ่งต่อเติมไปจนเต็มพื้นที่ 40 ตารางวาเนื่องจาก "หลานนั่นแหละที่มาเยอะ แน่นเลย น้องสาวก็มาอยู่ด้วย แฟนน้องสาวก็อยู่ด้วย" แต่ก็ไม่ใช่มีแต่บ้านเขาเพียงบ้านเดียวเพราะ

มันแน่น แน่นแบบว่าคนเยอะมาก ไม่ใช่บ้านเราอย่างเดียวนะ บ้านอื่น ด้วย คือ ชุมชนมันใหญ่ แล้วคนต่างจังหวัดเยอะ คนอะไรเข้ามา มีสามล้งสามล้อยี่ใน หมู่บ้าน อย่างนี้จริง ๆ ผมชอบนะ ตรงนั้นการคมนาคมก็สะดวกมาก รถมรทเมลนี้สบาย บางทีไม่อยากขับรถ เสาร์อาทิตย์อยากจะไปไหน บรรยากาศอย่างนี้มันคนละเรื่องกับตรงนี้ ตรงนี้แบบคนน้อยมาก

วิถีชีวิตประจำวันของเขาตลอดมาจึงเป็นไปแบบมีมีเงินที่เรียบง่ายและประหยัด จึงไม่น่าแปลกใจที่เขาไม่เงินสะสมเพียงพอสำหรับการซื้อบ้านระดับสิบล้านแล้วพามาอยู่ด้วย อีกทั้งยังเพียงพอสำหรับการวิ่งซ่อมและวิ่งแข่งแบบมาราธอน ทั้งในและต่างประเทศ เป็นกิจวัตรมาช้านาน และด้วยความที่เขาอยู่กับเฉพาะแวดวงการเงินและเทคโนโลยีตลอดมา อีกทั้งตั้งใจว่าจะอยู่อย่างนี้ไปเรื่อย ๆ เขาจึงมองว่าบ้านเมืองทุกวันนี้ยังไม่ถูกใจ ที่เป็นกลุ่มผลประโยชน์มากเกินไปก็เพราะอุดมการณ์ของนักการเมืองและประชาชนยังไม่เติบโตพอ ประกอบกับการจ่ายเงินเดือนให้พวกนักการเมืองน้อยมากแต่กลับให้พวกเขาต้องไปบริหารเงินจำนวนมหาศาล จึงเป็นเหตุให้มีเรื่องทุจริตตามมาอย่างขนานใหญ่ ส่วนเรื่องสิ่งแวดล้อม เขาก็มองว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมได้แก่ปัญหารถยนต์ในกรุงเทพฯ ที่อาจจะมียามากเกินไปจนทำให้คุณภาพอากาศไม่ดี และสมควรที่จะเร่งรัดโครงการรถไฟฟ้าตลอดรวมถึงสาธารณูปโภคส่วนกลางให้มากและรวดเร็วกว่านี้ ซึ่งทางหนึ่งที่จะช่วยได้คือการเพิ่มอัตราภาษีรถยนต์นั่นเอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปผลการประเมินระดับพัฒนาการของคุณเก่ง ดังตารางที่ 5.19 แต่ไม่สามารถสรุปได้ว่าเขามีจิตวิวัฒน์สู่มีมเหนือวัตถุนิยม (ล้ม น้ำเงิน แดง) ผู้วิจัยจึงไม่แสดงตารางที่รวบรวมปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์ในขั้นตอนนี้

ตารางที่ 5.19

การประเมินระดับพัฒนาการของเจ้าบ้านคนที่ 1 ชุมชนไทยสอง

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
จิตสำนึก			
สังคม	ล้ม	มองว่าปัญหาสังคมอย่างเรื่องการมีกลุ่มผลประโยชน์และการทุจริตมากเกินไป ควรแก้ด้วยการขึ้นเงินเดือนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งเป็นการจัดสรรผลประโยชน์ตามสถานภาพนั่นเอง	benefit of rank, status oriented

ตารางที่ 5.19 (ต่อ)

ด้าน	มี	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลิยพลวัตร
สิ่งแวดล้อม	ล้ม	มองว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมแก้เรื่องคุณภาพอากาศที่แย่งจากการที่มีรถยนต์ในกรุงเทพฯ มากเกินไป ซึ่งต้องแก้ด้วยการสร้างรถไฟฟ้าและการขึ้นภาษีรถยนต์ประจำปี จึงเป็นการแก้ปัญหาของเทคโนโลยีด้วยการเตรียมเทคโนโลยีใหม่เข้ามาแทนที่เป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุต่อไป	use high-tech preparation, change for progress, material gains
ความตั้งใจ	น้ำเงิน	การตั้งใจซื้อบ้านที่อยู่ใกล้ญาติและเพื่อรับแม่มาอยู่ด้วย อีกทั้งตั้งใจทำงานอยู่ที่เดิมโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง เป็นลักษณะที่ผูกพันครอบครัวใหญ่ และไม่มีความต้องการหาความสำเร็จให้มากกว่านี้ เพียงแต่ขอให้รักษามาตรฐานการดำรงชีพเอาไว้ได้ก็พอ	adhere to tradition, provides standard
พฤติกรรม			
อาชีพ	ล้ม	เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่จะช่วยให้ธนาคารมีขีดความสามารถในการแข่งขัน เนื่องจากดำเนินการต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว	high-tech, competitive advantage
กิจกรรมอื่น ๆ	ล้ม	การซ้อมวิ่งและร่วมแข่งขันวิ่งมาราธอนในต่างจังหวัดและต่างประเทศอยู่เสมอ ถือเป็น การหาความสุขส่วนตัวโดยการบริโภคทรัพยากรมาก โดยเฉพาะการไปแข่งขันที่ต่างประเทศอยู่เสมอ ใช้วิธีการหาข้อมูลและสมัครผ่านอินเทอร์เน็ต แล้วเดินทางโดยเครื่องบิน จึงต้องพึ่งพาเทคโนโลยีมาก	competition always "on", high consumption, high tech
วัฒนธรรม			
ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	+	ไม่มีข้อมูลเพียงพอในการวิเคราะห์	-

ตารางที่ 5.19 (ต่อ)

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
วิถีชีวิต/กิจกรรมทางสังคม	น้ำเงิน	ความเป็นอยู่ปกติเรียบง่าย ประหยัด อยู่กับญาติพี่น้องหลายคนเป็นลักษณะการพึ่งพากันระหว่างพี่น้องแบบดั้งเดิม	tradition
	ส้ม	ที่ทำงาน ใช้ชีวิตอยู่กับบรรดาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน โดยเฉพาะเรื่องเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ และได้รับการดูแลรักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวด	high tech, safe for elites
ระบบสังคม และสิ่งแวดล้อม			
ระบบสังคม	ส้ม	พึ่งพาระบบตลาดเสรี การกระตุ้นให้ผู้คนใช้เงิน เทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบการผลิตพลังงานจากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อใช้ในอาคารสำนักงานและการเดินทางโดยรถยนต์ และเครื่องบินเพื่อสร้าง "ชีวิตที่ดี" ให้ตนเอง	high tech, free market, leverage influence, manipulate earth resources to create "good life"
สิ่งแวดล้อม	น้ำเงิน	บ้านเก่าเป็นที่อยู่สำหรับทุกคนทั้งครอบครัวของพี่ ครอบครัวของน้อง แต่ก็ไม่ใช่มีแต่บ้านเขาเพียงบ้านเดียว เพราะบ้านอื่นเป็นเหมือนกัน คือชุมชนใหญ่ มีคนต่างจังหวัดอาศัยอยู่มาก และยังมีการใช้รถสามล้อสี	place for all, provincial custom
	ส้ม	ทำงานในอาคารสำนักงานที่เต็มไปด้วยระบบเทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่	state-of-the-art

กรณีศึกษาเจ้าบ้านคนที่ 2: คุณปลา

คุณปลาเป็นเพื่อนร่วมที่ทำงานเดียวกับคุณเก่งนั่นเอง ตอนนั้นคุณเก่งรับผิดชอบงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนเธอรับผิดชอบงานด้านสภาพคล่อง จนสามารถฝ่าวิกฤตเศรษฐกิจฟองสบู่มาแล้ว แต่ปัจจุบันเธอออกมาดำเนินการปฏิรูประบบธุรกิจค้าอะไหล่รถยนต์และจักรยานยนต์ที่คุณพ่อคุณแม่ซึ่งมีเชื้อสายจีนช่วยกันก่อร่างสร้างมา เธอยอมรับว่าจะต้องใช้ความ

บากบันท่มเทและเผชิญกับความเสี่ยงมากกว่าตอนที่อยู่ธนาคาร แต่ด้วยสถานภาพโสดประกอบกับความตั้งใจแบบเกินร้อย เธอมั่นใจว่าจะสามารถนำพากิจการให้เติบโตได้อีกมาก ด้วยนิสัยส่วนตัวที่ว่า “พอจะทำอะไรก็ต้องทำให้ดีที่สุด ทำให้ได้ อย่างให้พี่ไปก่อนชั่วโมงนึง แล้วทำ 100 ข้อ แล้วให้มันถูกมากที่สุด ทั้งที่ทำ 10 ข้อก็ผ่านแล้ว ก็ลองดู ทำได้แค่ไหน” ผู้วิจัยก็รู้สึกมั่นใจตามเธอไปด้วย เพราะเห็นจากรูปร่างที่สูงและแข็งแรงแบบนักกีฬา ประกอบกับบุคลิกกระฉับกระเฉง เสียงดังโผงผาง แผ่ไ้วด้วยความมั่นใจในตัวเองเป็นอย่างมาก ก็น่าจะส่งเสริมให้เธอบรรลุเป้าหมายอย่างที่หวัง อีกอย่างหนึ่งคือเธอก็ไม่ต้องแข่งขันกับเด็กรุ่นใหม่แล้วด้วย ดังที่เธอมองว่า

เด็กรุ่นใหม่เก่ง ๆ ทั้งนั้น ประเทศไทยเนี่ยคือเหมือนกับพัฒนาขึ้นจริง ๆ จากที่สมัยก่อน รุ่น ๆ เรา คนพูดภาษาอังกฤษได้ อู๊..เก่ง เก่งมาก แต่สมัยรุ่นน้องเราเนี่ย ภาษาอังกฤษเหมือนภาษาไทยเลย พูดได้สบายมาก คือรู้สึกว่าคุณไทยเรามีการพัฒนาขึ้น เจริญเติบโตขึ้น อย่างเช่น วงการนักร้องนี่ อู๊... ใครจะคิดว่า เราจะมีแกรมมี่ มีอาร์เอส คือเหมือนกับประเทศไทยเจอสมรสมมา ก็เติบโตมากขึ้น เจริญมากขึ้น ถ้าจะมองจากข้างนอกเทียบกับตัวเราเองเนี่ย ก็จะชอบคิดอยู่เสมอว่าโชคดีนะที่เกิดก่อน เกิดสมัยนี้เนี่ย ไม่รู้จะแข่งกับมันได้รึเปล่า

ด้วยสภาพที่ยุ่งเหยิงกับการเริ่มต้นธุรกิจตามที่กล่าวมา เธอจึงนัดให้ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ที่สำนักงานซึ่งเป็นตึกแถวขนาดใหญ่ สูงราว 5 ชั้น ตั้งอยู่ย่านชานเมืองริมถนนพระรามที่ 2 สำนักงานแห่งนี้เดิมอยู่ในตึกแถวย่านบรรทัดทองซึ่งเป็นบ้านเกิดของเธอ แต่สิบกว่าปีก่อนครอบครัวของเธอซึ่งประกอบด้วยพ่อแม่ พี่และน้องชาย ก็ย้ายมาซื้อทาวน์เฮ้าส์อยู่บนถนนพระรามที่ 3 ย่านช่องนนทรี เธอเล่าถึงวิถีชีวิตช่วงที่อยู่บ้านเก่าว่า

สังคมกรุงเทพฯ ก็ไม่รู้จักเพื่อนบ้านแต่น้องชายรู้จักหมด เพื่อนบ้านไม่มีปัญหา มีปัญหาอยู่อย่างเดียวคือแย่งกันจอดรถเพราะว่ามันอยู่ในเมือง แล้วเขาไม่ได้ควบคุมปริมาณรถเข้าออกหมู่บ้าน เดินไปไหนก็ไม่ได้ เพื่อนมาหาที่ไม่มีที่จอดรถ มันจ่อแจ มันเป็นบีสิเนสเป็นอะไร อยู่แต่บนห้องเนี่ยเหมือนอยู่ในห้องสี่เหลี่ยม มองไปอันนี้โทรทัศน์ นี่โซฟา นี่เตียงนอน แต่ในเมืองเนี่ย ไปไหนมาไหนสะดวก ถามว่าออกจากบ้านบ่อยมัย ออกมันแทบทุกวันเลย ไปสรรพสินค้าไปนู่นไปนี่ แล้วพี่เล่นเทนนิสทุกอาทิตย์ แต่เป็นเทนนิสเฮลโบล์ เจ็บมาก เลยต้องเลิกเล่นเพราะเล่นมากเกินไป

ด้วยความที่อยู่ในเมืองมาตลอดนี้เอง เธอจึงรู้สึกว่าคุณภาพสิ่งแวดล้อมในช่วงหลังแย่มาก และคิดว่าเป็นผลพวงของความเจริญที่แก้ได้ยากมากเพราะคนไทยใส่ใจในเรื่องเหล่านี้ น้อย ซึ่งก็เป็นผลจากการไม่ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังจิตสำนึกให้รักษาสิ่งแวดล้อมและให้รักต้นไม้ รวมถึงตัวเธอเองด้วย

พื้นที่เกิดมา ไม่ได้มากับต้นไม้ เป็นคนไม่ได้ชอบต้นไม้ เนื่องจากเป็นคนเมืองมา อยู่มาไม่มีต้นไม้ก็ได้ ถึงแม้จะบอกว่าสิ่งแวดล้อมมันแย่ เราก็ไม่รู้สึกรู้ว่าชอบต้นไม้ เพราะที่เกียจกวาดใบไม้ แล้วก็ชอบอะไรก็ ชอบอะไรที่โล่ง ๆ แล้วก็รู้สึกว้าถ้ามีต้นไม้รก ๆ สิ่งที่มีนมากับต้นไม้ก็คืออยู่กับแมลง แล้วพวกนั้นไม่ชอบ เลยเฉยๆ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปผลการประเมินระดับพัฒนาการของคุณปลา ดังตารางที่ 5.20 แต่ไม่สามารถสรุปได้ว่าเธอมีจิตวิวัฒน์สู่มีมเหนือวัตถุนิยม (ลัทธิ น้ำเงิน แดง) ผู้วิจัยจึงไม่แสดงตารางที่รวบรวมปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์ในชั้นตอนนี้

ตารางที่ 5.20

การประเมินระดับพัฒนาการของเจ้าบ้านคนที่ 2 ชุมชนไทยสอง

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
จิตสำนึก			
สังคม	ลัทธิ	มีมุมมองการพัฒนาสังคมค่อนข้างไปในเชิงบวก ระวังกับความตื่นเต้นในความก้าวหน้าและความแปลกใหม่ อย่าง “คนพูดภาษาอังกฤษได้ อู๊..เก่ง เก่งมาก...วงการนักร้องนี่ อู๊...ใครจะคิดว่า เราจะมีแกรมมี่มีอาร์เอส” แต่ก็แฝงไปด้วยความรู้สึกแข่งขัน โดยเปรียบเทียบความสามารถของตนเองกับของเด็กรุ่นใหม่ “โชคดินะที่เกิดก่อน เกิดสมัยนี้เนี่ย ไม่รู้จะแข่งกับมันได้รึเปล่า”	optimistic, change for advancement, prosperity, competition always
สิ่งแวดล้อม	น้ำเงิน	ไม่รู้สึกรู้ว่าชอบต้นไม้ ไม่ชอบอะไรก็ ชอบอะไรที่โล่ง ๆ	tidy, green, & neat
ความตั้งใจ	ลัทธิ	มีนิสัยส่วนตัวว่า “พอจะทำอะไรก็ต้องทำให้ดีที่สุด ทำให้ได้ อย่างให้พี่ไปก่อนชั่วโมงนึง แล้วทำ 100 ข้อ แล้วให้มันถูกมากที่สุด ทั้งที่ทำ 10 ข้อก็ผ่านแล้ว ก็ลองดู ทำได้แค่นี้” เป็นลักษณะของคนที่ชอบลองผิดลองถูกในสิ่งที่ตนเองสนใจ รู้สึกเหมือนต้องเล่นให้ชนะ	act in self-interest by playing the game to win,

ตารางที่ 5.20 (ต่อ)

ด้าน	มี	กรณีตัวอย่าง	คำใช้ในเกลียวพลวัตร
พฤติกรรม			
อาชีพ	ล้ม	นักการธนาคาร รับผิดชอบสภาพคล่อง	leverage influence
กิจวัตรอื่น ๆ	ล้ม	มักใช้ชีวิตวนเวียนกับห้างสรรพสินค้าชั้นนำ	fashionable
วัฒนธรรม			
ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	ล้ม	เธอไม่รู้จักเพื่อนบ้าน และมีปัญหากับเพื่อนบ้านในแง่ของการแย่งกันจอดรถ	individualism prevails
วิถีชีวิต/กิจกรรมทางสังคม	ล้ม	ชีวิตที่อยู่ในสภาพแข่งขัน ที่บ้านก็ต้องแย่งที่จอดรถ ที่ทำงานก็ต้องดูแลสภาพคล่องให้แข่งขันในตลาดเงินได้ ส่วนในยามว่างก็มักใช้ชีวิตวนเวียนกับห้างสรรพสินค้าชั้นนำ	competitive, material perks, fashionable
ระบบสังคม และสิ่งแวดล้อม			
ระบบสังคม	ล้ม	มีชีวิตส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจตลาดเสรี และเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการบริหารเงิน	free marketplaces, high tech
สิ่งแวดล้อม	ล้ม	อยู่ในย่านธุรกิจที่จอแจ ทั้งที่บ้าน ที่ทำงาน และที่พักผ่อน ตามแบบเมืองสมัยใหม่	modern

กรณีศึกษาเจ้าบ้านคนที่ 3: คุณนก

คุณปลาช่วยนัดคุณนกซึ่งเป็นเพื่อนบ้านข้างเคียงกับเธอมาให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์ที่บ้านของเธอนั่นเองตอนค่ำวันเสาร์ เพราะคุณนกทำธุรกิจค้าขายเสื้อผ้าอยู่ที่อาคารบีบีเทาวเวอร์ เธอออกจากบ้านแต่เช้าและกลับมาค่ำมืดเป็นประจำทุกวัน ทั้งวันเสาร์อาทิตย์ก็แทบไม่ได้ว่างเว้น วิถีชีวิตทางด้านการรับประทานของเธอจึงฝากไว้กับร้านอาหารแทบทุกมื้อ ถึงกระนั้นเธอก็มีโอกาสทำบุญเช่นผ้าป่า ถิ่น อยู่บ้างตามแต่โอกาสที่มีคนมาบอกบุญเพราะคิดว่า “ทำบุญแล้วสบายใจ”

คุณนกเธอเป็นสุภาพสตรีเชื้อสายจีนวัยกลางคน ถึงรูปร่างจะเล็กแต่ก็ดูภูมิฐานสมกับเป็นนักธุรกิจ ด้วยเหตุที่เธอพูดคุยไม่ค่อยเก่ง เธอจึงพาลูกสาวที่ชื่อคุณเปรี้ยวมาเป็นเพื่อนที่บ้านของคุณปลาด้วย เพราะคุณเปรี้ยวเป็นหญิงสาวที่ช่างพูดและคล่องแคล่วสมกับเป็นแอร์โฮสเตสมืออาชีพเลยทีเดียว

แต่ก่อนหน้าที่จะซื้อบ้านที่นี้ คุณนงเธอทำกิจการเป็นผู้ผลิตเสื้อผ้าโหล บ้านเก่าของเธอ ที่วงเวียนใหญ่ซึ่งเป็นตึกแถวสูงหลายชั้น จึงทำหน้าที่เป็นโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าเล็ก ๆ ด้วยเพราะมีทั้งเครื่องจักรตัดผ้า จักรเย็บ กับคนงานประมาณ 10 คน เธออยู่ในละแวกนั้นมาประมาณ 20 ปี ก็เริ่มทนกับสภาพแวดล้อมที่จอแจและเสียงดังจากทั้งคนและยานพาหนะไม่ไหว เมื่อลูก ๆ โตขึ้น ประกอบกับมีกิจการที่ทำเงินให้ได้อย่างต่อเนื่อง แม่วิกฤตเศรษฐกิจฟองสบู่แตกก็ไม่ได้ทำให้เธอรู้สึกว่าได้รับผลกระทบสักเท่าไร ซึ่งขณะนั้นเธอมองปัญหาเศรษฐกิจสังคมแค่เพียง “ก็แบบว่าค้าขาย อาจจะขายน้อยลงอะไรอย่างนี้” ดังนั้น เธอจึงเริ่มมองหาบ้านหลังใหม่ด้วยความตั้งใจว่าจะหาบ้านในทำเลที่ไปทำงานที่โบเบ๊ได้สะดวกไว้ก่อน ถัดมาก็คือความปลอดภัย ความสวยงาม ใหญ่โต และสวนที่ร่มรื่นพร้อมไม้ดอกไม้ประดับที่มีสีสันสวยงาม แต่การซื้อบ้านขนาดเกือบ 300 ตารางเมตรหลังนี้เพื่ออยู่กัน 3 คน พ่อ แม่ ลูก ยังไม่เป็นที่พึงพอใจของเธอมานัก เธอบอกว่า

ไม่ใหญ่ นะคะ อยู่กันแค่นี้ไม่ใหญ่ คือตัวบ้านเล็กไป ชั้นบนฉันมีห้องนอนคนละห้อง แค่นั้นเอง ห้องรับแขกห้องอะไรก็น่าจะใหญ่กว่านี้ ถ้าแขกมาเยอะ ๆ เนี่ยไม่พอนั่ง ป้ายหมู่บ้านนิดเดียว โครงการก็ใหญ่แต่ป้ายหมู่บ้านนิดเดียว หน้าหมู่บ้านก็สู้โครงการอื่นไม่ได้ ฉันว่าโครงการอื่นเขาเล็กกว่าเรานะ แต่ที่นี้ไม่ยอมทำ สวน ส่วนกลางโครงการอื่นสวย โครงการนี้ไม่ค่อยสวย มันน่าจะมีสองอย่างนะ ไม่ใหญ่ก็ ร่มรื่นอะไรอย่างนี้ ถ้าเตี้ยมันก็มีสีสันอะไร มีไม้ดอกไม้ประดับอะไรประดับเยอะเยอะ

ลักษณะความต้องการข้างต้นแสดงว่าจิตของเธอยังยึดติดในวัตถุและความพึงเพื่ออยู่ มาก อันเป็นลักษณะของมีมส์ล้ม ดังนั้น เมื่อผู้วิจัยยิงคำถามว่ามองปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างไร และปัญหาเหล่านั้นเป็นปัญหาเล็กหรือใหญ่กับเราเพียงใด จึงไม่แปลกใจที่ได้รับคำตอบสั้นมากคือ “น้ำท่วมปีสองปีนี้ก็มีย่อยนะ ต่างประเทศก็มีขื่อน้ำท่วมเยอะ ฝนตกอะไรอย่างนี้”

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปผลการประเมินระดับพัฒนาการของคุณ นก ดังตารางที่ 5.21 แต่ไม่สามารถสรุปได้ว่าเธอมีจิตวิวัฒน์สู่มีมเหนือวัตถุนิยม (ล้ม น้ำเงิน แดง) ผู้วิจัยจึงไม่แสดงตารางที่รวบรวมปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์ในขั้นตอนนี้

ตารางที่ 5.21

การประเมินระดับพัฒนาการของเจ้าบ้านคนที่ 3 ชุมชนไทยสอง

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
จิตสำนึก			
สังคม	ล้ม	แม้ประเทศประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจฟอง	The world is a

ตารางที่ 5.21 (ต่อ)

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำใช้ในเกลิยพลวัตร
		สบู่แตก เธอมองปัญหาเศรษฐกิจสังคมแค่เพียง "ก็แบบว่าค้าขาย อาจจะขายน้อยลงอะไรอย่างนี้" นั่นคือ สำหรับเธอแล้ว สังคมหรือโลกก็คงจะมีเพียงตลาดแห่งการค้าขายเพื่อสร้างความร่ำรวยให้กับตัวเอง	where winners prosper market place
สิ่งแวดล้อม	ล้ม	คำตอบเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ว่า "น้ำท่วมปีสองปีนี้ก็มีย่อยนะ ต่างประเทศก็มีข่าว น้ำท่วมเยอะ ฝนตกอะไรอย่างนี้" แสดงว่าเธอเปิดหูเปิดตา รับฟังข่าวสารทันยุคทันเหตุการณ์ แต่เธอไม่ใส่ใจปัญหาสิ่งแวดล้อมเลยทั้งที่อยู่ในย่านแออัดมาก่อน อีกทั้งความต้องการได้บ้านที่ใหญ่กว่า สวนที่ร่มรื่นและสวยกว่า กับป้ายโครงการที่ใหญ่กว่า ยังแสดงด้วยว่าเธอมองสิ่งแวดล้อมเป็นเพียงวัตถุที่จะมาสนองความอยากมี "ชีวิตที่ดี" ของเธอเท่านั้น	materialism, Earth's resources are for abundant good life.
ความตั้งใจ	ล้ม	มองหาบ้านหลังใหม่ด้วยความตั้งใจว่าจะหาบ้านในทำเลที่ไปทำงานที่โบเบ๊ได้สะดวกไว้ก่อน ถัดมาก็คือความปลอดภัย ความสวยหรู ใหญ่โต และสวนที่ร่มรื่นพร้อมไม้ดอกไม้ประดับที่มีสีสันสวยงาม	pragmatic alternative, security for elites, image conscious
พฤติกรรม			
อาชีพ	ล้ม	ทำโรงงานเสื้อผ้าขายส่งในลักษณะอุตสาหกรรมขนาดย่อม	industrial
กิจวัตร	น้ำเงิน	ทำบุญเพื่อความสบายใจ เป็นการทำเพื่อตัวเองเท่านั้น แล้วก็ขึ้นกับว่าจะมีคนมาบอกบุญหรือไม่ จึงจะได้ทำ	peace of mind, dependability

ตารางที่ 5.21 (ต่อ)

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
<u>วัฒนธรรม</u>			
ความสัมพันธ์ กับเพื่อนบ้าน	-	ไม่มีข้อมูลเพียงพอในการวิเคราะห์	-
วิถีชีวิตกิจกรรม ทางสังคม	ล้ม	วิถีชีวิตของเธอเป็นเรื่องของการผลิตเสื้อผ้า จำนวนมากอย่างรวดเร็วเพื่อให้ทันต่อความ ต้องการของสังคมบริโภคนิยม	consumerism
<u>ระบบสังคม และสิ่งแวดล้อม</u>			
ระบบสังคม	ล้ม	ทำโรงงานเสื้อผ้าโดยใช้เทคโนโลยีเข้าช่วย เช่นเครื่องตัดผ้าและจักรอุตสาหกรรม แล้ว ค้าขายในระบบตลาดเสรี	high tech, free market
สิ่งแวดล้อม	ล้ม	อยู่ตึกแถวสูงหลายชั้นที่เป็นโรงงานในละ สภาพแวดล้อมที่จอแจและเสียงดัง	industrial

เพื่อให้ได้ภาพกว้างของบริบทในระดับบุคคลที่เอื้อต่อการพัฒนาโครงการหมู่บ้านไทย
สอง ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาข้อมูลในเชิงปริมาณเพิ่มเติมและสามารถสรุปผลการประเมินระดับ
พัฒนาการ รวมทั้งปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์สู่ระดับเหนือวัตถุนิยมของผู้ซื้อบ้านก่อนที่จะเริ่มเข้า
มาเกี่ยวข้องกับโครงการ พบคำตอบดังนี้

ด้านจิตสำนึก ที่สะท้อนผ่านโลกทัศน์และความรู้สึกของผู้ซื้อบ้านเมื่อแรกเริ่มเข้ามาอยู่
อาศัยในโครงการมีลักษณะเด่นที่สุดเป็นมีมสีเขียว สีแดง และสีส้มตามลำดับด้วยค่าเฉลี่ยที่อยู่ใน
เกณฑ์ปานกลางซึ่งใกล้เคียงกันมาก ดังตารางที่ 47 ในภาคผนวก ค.

ด้านพฤติกรรม ที่สะท้อนผ่านการดูแลสุขภาพและการใช้จ่ายใช้สอยของผู้ซื้อบ้านเมื่อ
แรกเริ่มเข้ามาอยู่อาศัยในโครงการมีลักษณะเด่นที่สุดเป็นมีมสีเหลืองด้วยค่าเฉลี่ยที่อยู่ในเกณฑ์สูง
ตามด้วยลักษณะของมีมสีส้ม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในเกณฑ์ปานกลาง ดังตารางที่ 47 ในภาคผนวก ค.

ด้านวัฒนธรรมและสังคม จากการพิจารณาลักษณะงานครั้งหลังสุดก่อนที่ผู้ซื้อบ้านจะ
เข้ามาอยู่อาศัยในโครงการมีลักษณะเด่นที่สุดเป็นสีน้ำเงิน ดังตารางที่ 45 ในภาคผนวก ค.

ข้อมูลข้างต้นช่วยให้สรุปในเมืองต้นได้ว่า จิตวิวัฒน์ และการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ได้เกิดขึ้นแล้ว โดยสถาปนิกและเจ้าบ้านมีพัฒนาการไปในทิศทางเดียวกัน สำหรับการศึกษาปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์ระดับเหนือวัตถุนิยมในกลุ่มผู้ซื้อบ้านที่ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้วิธีการค้นหาคำตอบ 2 วิธีด้วยกัน

วิธีแรก สอบถามลักษณะภูมิหลังของครอบครัว สังคม และสิ่งแวดล้อมในช่วงเยาว์วัย แล้วนำไปหาลักษณะความสัมพันธ์กับมีมของผู้ซื้อบ้านเมื่อแรกเริ่มเข้ามาอยู่อาศัยในโครงการเพื่อทดสอบสมมติฐานว่า “ผู้ที่เติบโตมาในสภาพแวดล้อมที่มีพัฒนาการสูงย่อมมีจิตวิวัฒน์ระดับสูง” จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ตารางที่ 49 ในภาคผนวก ค.) พบว่าระดับพัฒนาการของสภาพแวดล้อมโดยรวมไม่มีความสัมพันธ์กับระดับจิต ทำให้ต้องปฏิเสธสมมติฐานด้วยระดับนัยสำคัญ .05 นั่นคือระดับจิตไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับพัฒนาการของสภาพแวดล้อมในวัยเยาว์

วิธีที่สอง สอบถามว่าปัจจัยในชีวิตวัยเยาว์ของผู้ตอบแบบสอบถามมีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าอยู่ในบ้านหลังนี้หรือไม่ โดยใช้คำถามปลายเปิด

ผู้วิจัยคัดเลือกแบบสอบถามที่ผู้ตอบให้เหตุผลในการซื้อบ้านว่าซื้อเพราะ “การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม” พบว่ามีแบบสอบถามที่เข้าข่ายเพียง 1 ชุด ซึ่งระบุว่าสภาพแวดล้อมวัยเยาว์เช่นความเป็นชนบท ต้นไม้ และธรรมชาติ มีผลต่อการตัดสินใจ ส่วนเหตุผลซื้อเพราะ “วิถีชีวิตชุมชน” ไม่สามารถนำมาพิจารณาได้เนื่องจากลักษณะที่สะท้อน “วิถีชีวิตแบบยั่งยืน” ในการออกแบบไม่ชัดเจนอย่างโดดเด่น อย่างเช่นการทำรั้วเตี้ยหรือสโมสร์ สระว่ายน้ำ และอื่น ๆ ก็ปรากฏอยู่ทั่วไปในชุมชนที่เน้นความหรูหราเชิงวัตถุนิยมทั่วไป จึงไม่สามารถนำมาวัดได้ว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดชุมชนยั่งยืน รวมทั้งจิตสำนึกและพฤติกรรมแบบสีเขียว

ในขั้นนี้จึงสรุปได้เพียงว่า ความสำเร็จของการบุกเบิกโครงการอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืน หรือการสร้างคุณลักษณะที่เอื้อต่อความยั่งยืนนั้น ขึ้นอยู่กับคุณภาพจิตและกระบวนทัศน์ของสถาปนิกมากกว่าของผู้ซื้อบ้านและของนักพัฒนาโครงการ

4.3 คุณภาพความยั่งยืนของชุมชนและการเปลี่ยนแปลง

เนื้อหาในตอนนี้เป็นการศึกษาคุณภาพความยั่งยืนของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงจากตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน เพื่อตอบคำถามว่าระดับจิตหรือมีมมีความสัมพันธ์กับระดับความยั่งยืนของชุมชนอย่างไร เมื่อเวลาผ่านไปความยั่งยืนจะเปลี่ยนไปในลักษณะใด มีเหตุปัจจัยใดในสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และหากเกิดปัญหาซึ่งจะบ่อน

ทำลายความยั่งยืนของชุมชน จะมีวิธีแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างไรซึ่งจะทำให้รักษาความยั่งยืนไว้ได้อย่างยาวนาน ทั้งนี้ โดยวิธีการศึกษาแบบคุณภาพ และปริมาณ แล้วแสดงผลการวิเคราะห์ระดับพัฒนาการทุกด้านของจุลภาคดังเช่นตอนที่ผ่านมา

4.3.1 การดำเนินการหลังจากส่งมอบงาน

การดำเนินการขายโครงการไทยสองและโครงการอื่น ๆ ที่เปิดตัวติดตามมาของบริษัทฯ เป็นไปอย่างราบรื่นและรวดเร็วยิ่งนัก เพราะจากนั้นอีกไม่นาน หนี้ที่มีอยู่สองหมื่นกว่าล้านบาทก็ลดลงอย่างต่อเนื่อง จนเจ้าหน้าที่ต่างประเทศถึงกับแสดงความประหลาดใจว่าทางบริษัทฯ จะชำระหนี้คืนแล้วจริงหรือ ซึ่งบริษัทฯ ก็ทำเช่นนั้นได้จริง ในเวลาใกล้เคียงกับที่รัฐบาลของ ดร. ทักษิณ ปลดหนี้ของประเทศจากกองทุนไอเอ็มเอฟเลยทีเดียว

ในเรื่องของการดูแลลูกค้าหลังการขาย บริษัทฯ มีฝ่ายบริการหลังการขายโดยเฉพาะ ซึ่งผู้อยู่อาศัยสามารถร้องขอบริการและแจ้งข้อคิดเห็นในการบริการทางโทรศัพท์และเว็บไซต์ที่สำนักงานใหญ่ หรืออาจแจ้งโดยตรงที่เจ้าหน้าที่ของฝ่ายบริการฯ ที่ถูกส่งไปประจำในโครงการ 1 คน ตลอดระยะเวลา 1 ปีหลังจากที่โครงการปิดการขายลงได้ หรือจนกระทั่งมีการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรเรียบร้อยแล้ว การร้องขอบริการและแจ้งข้อคิดเห็นจะถูกจัดเก็บไว้เพื่อแก้ไขปรับปรุงการออกแบบและการบริการต่อไป ทั้งนี้ บริษัทฯ มินิโยบายให้ความสำคัญกับการบริการฯ มาก เนื่องจากเห็นว่าเป็นหน้าที่ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ฯ ที่ต้องดูแลชุมชนเป็นอย่างดี ซึ่งก็จะส่งผลให้บริษัทฯ สามารถรักษาต้นทุนทางสังคมและฐานลูกค้าเก่าเอาไว้ได้ ดังนั้น จึงมอบหมายให้ฝ่ายบริการฯ และฝ่ายกฎหมายร่วมกันช่วยเหลือดูแลการจัดตั้งนิติบุคคลฯ ตั้งแต่ออกจดหมายเชิญเจ้าบ้านให้มาประชุมร่วมกัน จนกระทั่งการจัดทะเบียนจัดตั้งนิติบุคคลฯ แล้วเสร็จ

สำหรับโครงการไทยสองก็เป็นเช่นเดียวกับโครงการอื่น ๆ ที่บริษัทฯ ทำหน้าที่บริหารหมู่บ้านตั้งแต่ยังก่อสร้างไม่เสร็จ เนื่องจากการเข้าอยู่อาศัยของเจ้าบ้านเป็นลักษณะทยอยเข้ามา ตั้งแต่ปี 2544 จนถึงเวลาที่โอนกรรมสิทธิ์ได้ทั้งหมดปลายปี 2546 โดยการที่จะโอนกรรมสิทธิ์ได้นั้น ผู้ซื้อบ้านจะต้องชำระค่าใช้จ่ายเข้ากองทุนสำหรับการบริหารหมู่บ้าน 5 ปี ในอัตราประมาณ 1,300 บาทต่อตารางวา โดยบริษัทฯ รับผิดชอบนำเงินกองทุนนี้มาใช้จ่ายในการบริหารตลอดระยะเวลา 1 ปีหลังจากที่โครงการปิดการขายลงได้ หรือจนกระทั่งมีการจัดตั้งนิติบุคคลฯ แล้ว อย่างไรก็ตาม บริษัทฯ ไม่ได้อยู่บริหารโครงการหลังการขายตามระยะเวลาปกติ เพราะเจ้าบ้านได้รวมตัวกันเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านชุดชั่วคราว ตั้งแต่การก่อสร้างโครงการยังไม่เสร็จเรียบร้อย

การรวมตัวกันเริ่มขึ้นจากกลุ่มผู้ซื้อบ้านกลุ่มแรก ๆ ที่ย้ายเข้ามาอยู่อาศัยแล้วพบว่าบ้านของตนเองและพื้นที่ส่วนกลางมีข้อชำรุดบกพร่อง เช่น บ้านทรุด บ้านร้าว ผู้รับเหมาทิ้งไม้แบบ

ไว้ได้บ้านจนปลวกขึ้น ระบบท่อกำจัดปลวกไม่มี หลังคารั่ว ก๊อกน้ำปิดได้ไม่สนิท และไฟตามรั้วเสีย เป็นต้น จึงแจ้งไปยังหน่วยงานก่อสร้างของโครงการ แต่ก็ไม่ได้รับการบริการอย่างรวดเร็ว ครั้นพูดคุยกับเพื่อนบ้านแต่ละคนก็จะประสบปัญหาล้ายคลึงกัน ซึ่งหลายคนคิดว่าเมื่อซื้อบ้านราคาแพงจากบริษัทที่มีชื่อเสียงก็ควรจะได้รับบริการดีกว่าที่เป็นอยู่ กลุ่มผู้เดือดร้อนจึงจับกลุ่มกันนั่งหารือตามบ้านจนกลุ่มแปรสภาพไปเป็นกรรมการหมู่บ้านชุดชั่วคราวซึ่งมีตัวแทนมาจากหลายซอย แล้วเริ่มมองออกไปในภาพกว้างด้วยว่า ทางโครงการไม่ใส่ใจที่จะสร้างอาคารสโมสรและสระว่ายน้ำให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว ทั้ง ๆ ที่บ้านมีผู้ย้ายเข้ามาอยู่แล้วถึงราวร้อยละ 70 ประกอบกับในช่วงนั้นมีคนร้ายป็นรั้วเข้ามาในหมู่บ้าน ทางกรรมการฯ จึงร้องขอให้มีการปรับปรุงเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยพร้อมทั้งเสริมเหล็กแหลมเหนือรั้วรอบโครงการ แต่ทางบริษัทฯ ก็ยังดำเนินการอย่างล่าช้า โดยกรรมการฯ คนหนึ่งประเมินว่าปัญหาข้อบกพร่องต่าง ๆ มากกว่าร้อยละ 60 หน่วยงานก่อสร้างที่ดูแลทางหน่วยงานอยู่นั้นต้องรอการสั่งการจากสำนักงานใหญ่ ส่วนเจ้าบ้านรายหนึ่งประเมินด้วยว่า บริษัทฯ สนใจแต่จะสร้างบ้านหลังใหม่ให้เสร็จก่อนโดยไม่คิดถึงความต้องการของผู้เข้ามาอยู่แล้ว ซึ่งทำให้เกิดความไม่พอใจในวงกว้าง

ต่อมาหลังจากที่ทางบริษัทฯ ดำเนินการต่อรั้วให้แล้วยังปรากฏว่าบริษัทฯ ใช้เงินกองทุนหมู่บ้านไปในการดังกล่าว โดยไม่ได้แจ้งกรรมการฯ ให้ทราบก่อน อีกทั้งงานซ่อมแซมซึ่งควรจะเป็นความรับผิดชอบของบริษัทฯ แต่บริษัทฯ กลับนำเงินกองทุนไปใช้ ยิ่งกว่านั้น เมื่อกรรมการฯ ขอให้บริษัทฯ ชี้แจงรายรับรายจ่ายที่ใช้เงินกองทุนไปพร้อมทั้งยอดคงเหลือ บริษัทฯ ก็ไม่สามารถชี้แจงได้ ทางกรรมการฯ จึงเรียกร้องให้มีการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรขึ้นมาดูแลพื้นที่ และก็เป็นเช่นเดิมที่บริษัทฯ ไม่ให้ความร่วมมือ ดังนั้น ทางกรรมการฯ จึงจัดหาทนายความไปเรียกร้องหาเอกสารสำคัญต่าง ๆ จากบริษัทฯ ด้วยความยากลำบาก แต่ก็ทำสำเร็จ จนสามารถเรียกประชุมใหญ่ของหมู่บ้านครั้งแรกได้ โดยมีเจ้าบ้านจำนวนประมาณร้อยละ 80 ไปร่วมการประชุมในลักษณะทางเลี้ยวโต๊ะจีนด้วยกันที่สโมสรชาวบักซ์ได้ใกล้ ๆ กับหมู่บ้าน และเลือกตั้งกรรมการนิติบุคคลฯ จากแต่ละซอย ซึ่งกระบวนการทั้งหมดนี้ช่วยให้ฝ่ายเจ้าบ้านเข้าทำหน้าที่บริหารชุมชนในรูปแบบนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรแทนบริษัทฯ พื้นที่ที่โครงการก่อสร้างแล้วเสร็จ โดยในการส่งมอบเงินกองทุนหมู่บ้านนั้น เจ้าบ้านผู้หนึ่งเล่าว่า

เงินกองกลางที่เก็บของเราไป ก็ไปทวงเค้มา ความน่าเกลียดก็คือแทนที่จะชี้แจงว่าเงินทั้งหมดที่เก็บจากลูกบ้านไปทั้งหมด ค่าใช้จ่ายที่คุณใช้ ใช้อะไรบ้าง เขาไม่ทำ เขาทำอย่างง่ายมากเลย เขาคิดเป็นต่อเดือนที่เขาเก็บมา แล้วหักไปเลยก่อนหน้านี้โดยไม่ชี้แจงรายละเอียดว่าเงินก่อนหน้านี้ ใช้อะไรบ้าง เหลือระยะเวลาเท่าไรกว่าจะ

ถึงกำหนดพฤหัสบดี 2549 เหลือเงินเท่านี้ ตามแต่ละบ้านเก็บมา เข้าคืนคุณ เราก็ถามว่าหายไปตั้งหลายล้าน ไม่บอก บอกว่า ซ่อมแซมถนนสวนกลาง กำแพงของหมู่บ้าน ตัวบ้านก็มี ก็ซ่อมอยู่ในนี้หมด เราฟังแล้วก็งง

ดังนั้น จึงนำไม่แปลกใจที่เจ้าบ้านผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสามคน รวมทั้งกรรมการหมู่บ้านอีกคนหนึ่งคน ล้วนกล่าวถึงการบริการหลังการขายของบริษัทฯ ในเชิงลบทั้งสิ้น ดังเช่นที่เจ้าบ้านรายหนึ่งเล่าถึงช่วงก่อนรับมอบงานบ้านสร้างเสร็จก่อนขาย “ก่อนซื้อถามอะไรก็เหมือนจะได้ทุกอย่าง สวนไม่ชอบตรงไหนเดียวจะให้เลือกเอง แบบว่าเขามีสวนให้อยู่แล้ว แต่เขาก็บอกว่าถ้าอยากได้ต้นอะไรให้บอก ก็บอกเขา อีกวันหนึ่งก็มา” และหลังจากโอนแล้ว “ตามตลอด สมมุติบอกว่าพุ่มนี้ 10 โมงจะดูพุ่มให้ รอถึง 10 โมงก็ไม่มา ต้องโทรไปจิก คือถ้าบอกว่าไม่ว่างก็ไม่ใช่ไร แบบนัดเสร็จแล้วไม่มา เราก็เสียเวลา ที่เขาโฆษณาว่ามันเหมือนก็ดี เข้ามาไม่ต้องทำอะไร แต่พอมาดูแล้ว จริง ๆ มันก็แอบห่วยอะไรอย่างนี้” เจ้าบ้านอีกรายเล่าว่า “พอเรียกหนัก ๆ ไม่มา ก็โทรไปที่สำนักงานใหญ่นะ เขาก็ตามให้ แบบวันสองวันก็มา ก็เร็วขึ้น แต่ถ้าไม่ได้แจ้งทางนั้นก็เรียกไปเหอะ ใช้ไม่ได้ บริษัทใหญ่ ๆ ถ้าซื้อหมู่บ้านเล็ก ๆ จะไม่ว่าเลยนะ” ความเห็นเหล่านี้และปัญหาการก่อสร้างที่กล่าวมาข้างต้น จึงสอดคล้องกับสภาพช่วงก่อสร้างที่เจ้าบ้านสั่งสร้างรายหนึ่งกล่าวไว้ “ตอนที่พี่สร้างบ้านที่พี่ขยันเข้าไปดูมากเลย ขนาดเข้าไปดูเนี่ย เขายังไม่ควบคุมคุณภาพเลย เห็นไม้ ท่อท่ออะไรก็ไม่ติด เราว่าเขาไป เขาก็ปฏิเสธหมดเลย แล้วคิดเหวอว่า ‘บ้านสร้างเสร็จก่อนขาย’ วิศวกรจะคุมถึง”

เมื่อรับงานบริหารต่อจากบริษัท ข มาใหม่ ๆ คณะกรรมการฯ บริหารงานกันเอง แต่ทำไ้ไม่นานก็เกิดปัญหาที่แต่ละคนก็ไม่เวลาเพียงพอสำหรับการรับข้อปัญหาจุกจิก เช่นไฟขาดหรือปัญหาการรักษาความปลอดภัย เนื่องจากมีงานประจำกันทุกคนซึ่งส่วนใหญ่ก็จะมีพื้นฐานบริหารธุรกิจการค้าขายมากกว่าทางด้านบำรุงรักษาสาธารณูปโภค คณะกรรมการฯ จึงเปลี่ยนเป็นการว่าจ้างบริษัทมืออาชีพที่รับบริหารจัดการหมู่บ้านจัดสรรและอาคารชุดโดยเฉพาะ ให้เข้าดำเนินการตั้งแต่ประมาณเดือนมีนาคม 2547

4.3.2 คุณภาพความยั่งยืนของชุมชนเมื่อแรกเริ่ม

ด้านจิตวิญญาณ ข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติในตอนที่แล้วสรุปได้ว่าความยั่งยืนด้านจิตวิญญาณของชุมชนที่สะท้อนผ่านโลกทัศน์และความรู้สึกของเจ้าบ้านมีลักษณะโดดเด่นที่สุดเป็นแบบมีมสืเชียว สี่แดง และสี่ส้ม ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยระดับปานกลางซึ่งใกล้เคียงกันมาก นั่นคือ เมื่อตอนที่ผู้ตอบแบบสอบถามซื้อบ้าน พวกเขามองว่าลัทธิวัตถุนิยมทำให้คนไม่ใส่ใจกัน จึงแสวงหาการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความเอื้ออาทร แต่อย่างไรก็ตาม พวกเขาก็กังมีทัศนคติตามแบบฉบับของคนเมืองหลวงอยู่มาก จึงเห็นว่าโลกกลายเป็นที่ที่ทุกคนต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อความ

อยู่รอด เป็นเหมือนตลาดที่เปิดให้ไขว่คว้าหาสิ่งที่ต้องการ และแสวงหาโอกาสที่จะสร้างความสำเร็จในชีวิต ดังนั้นพวกเขาจึงสามารถทำอะไรก็ได้ตามใจปรารถนา สมดังสำนวน “ทำอะไรตามใจคือไทยแท้”

ด้านพฤติกรรม ข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติในตอนที่แล้วสรุปได้ว่าความยั่งยืนด้านพฤติกรรมของชุมชนที่สะท้อนผ่านการดูแลสุขภาพและการใช้จ่ายใช้สอยของเจ้าบ้านมีความโดดเด่นอยู่ในที่ที่สุดเป็นมีมส์เหลืองด้วยค่าเฉลี่ยที่อยู่ในเกณฑ์สูง ตามด้วยลักษณะของมีมส์ส้มซึ่งมีค่าเฉลี่ยในเกณฑ์ปานกลาง นั่นคือ ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ที่มีความรู้จึงเห็นความสำคัญของการผสมผสานหลายวิธีทั้งแบบทางเลือกและสมัยใหม่ที่จะดูแลร่างกายและจิตใจอยู่เสมอ แต่ด้วยวิถีชีวิตแบบคนเมืองหลวงอีกนั่นเองที่ทำให้พวกเขามีเวลาจำกัด จึงได้แต่พยายามออกกำลังกายเท่าที่จะมีเวลา และด้วยความรู้พวกเขาจึงคิดเสมอว่าสิ่งของที่มีอยู่นั้นจำเป็นต่อชีวิตซึ่งจะสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ แต่ก็ยังติดในวิถีบริโภคนิยมอยู่ พวกเขาจึงต้องจ่ายไปมากกับการซื้อสินค้าและการบริการที่มีคุณภาพ

ด้านวัฒนธรรม ความยั่งยืนด้านวัฒนธรรมพิจารณาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านและกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม ข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติบ่งชี้ว่า ชุมชนมีความยั่งยืนด้านวัฒนธรรมมีลักษณะเด่นที่สุดเป็นมีมส์น้ำเงินด้วยค่าเฉลี่ยที่อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ติดตามด้วยสีเขียวซึ่งมีค่าใกล้เคียงกันมาก ดังตารางที่ 47 ในภาคผนวก ค. ทำให้มีความชัดเจนมาก ว่าผู้ซื้อบ้านให้ความสำคัญกับความเป็นเพื่อนบ้านที่ดีต่อกันจึงตัดสินใจซื้อบ้านที่นี่ เมื่อเข้ามาอยู่อาศัยแล้วก็สร้างความสัมพันธ์ด้วยการแบ่งปันอาหารและพูดคุยกันสม่ำเสมอ โดยในการพูดคุยมักเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสร้างสรรคสังคม ซึ่งสอดคล้องกับที่พวกเขาเห็นว่าสังคมมีปัญหาจากลัทธิวัตถุนิยม ดังที่แสดงไว้ในด้านจิตวิญญาณข้างต้น

ผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่งยังเล่าไว้ด้วยว่า “พอดิฉันขยับขึ้นด้วยละ ขยับขึ้นที่ตรงซอย 3 เขาก็เลยมารวมตัวกัน นัดกินข้าว นัดคุย ที่ไม่พอใจ ข ก็ O.K. เลยได้รู้จัก ก็เป็นชุมชนที่เป็นมิตร นั่งคุยให้คำแนะนำ มีปัญหาก็มาปรึกษาหารือร่วมกัน” แต่ด้วยความที่พวกเขามีภูมิหลังในการประกอบอาชีพที่บ่งชี้ลักษณะของมีมส์น้ำเงินเด่นชัดมาก ดังตารางที่ 45 ในภาคผนวก ค. ค่านิยมในเรื่องสิ่งแวดล้อมจึงยังคงจำกัดในระดับที่มองว่าการรักษาบริเวณบ้านให้สะอาดเป็นระเบียบก็น่าจะเพียงพอ และเห็นว่าครอบครัวของพวกเขาดำเนินชีวิตในลักษณะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว โดยยังไม่กระตือรือร้นที่จะสร้างสิ่งแวดล้อมยั่งยืนเท่าในระดับสีเหลือง ถึงกระนั้น ในชุมชนก็ยังพอมีผู้รอบรู้ทั้งทางโลกทางธรรม เป็นกันเอง และกระตือรือร้นที่จะสร้างสภาพแวดล้อมที่ยั่งยืนด้วย

การส่งเสริมให้เด็ก ๆ เรียนรู้ถึงความเชื่อมโยงกันของชีวิตบนโลกนี้ในภาพกว้างตามแบบฉบับของ มิมีสีเหลือง ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับกลุ่มที่มีมิมีสีส้มมาก

ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนด้านสังคมพิจารณาจากลักษณะการบริหาร จัดการชุมชนและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของชาวบ้าน ข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติบ่งชี้ว่า ของชุมชนมีลักษณะทางสังคมโดดเด่นที่สุดเป็นแบบมิมีสีส้มซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์สูง ทั้ง ระยะห่างจากมิมีสีเขียว สีน้ำเงิน และสีเหลือง ที่มีค่าเฉลี่ยไล่เลี่ยกันมากในเกณฑ์ปานกลาง ดัง ตารางที่ 47 ในภาคผนวก ค. จึงอธิบายได้ว่าตั้งแต่ที่กลุ่มชาวบ้านเริ่มดูแลจัดการเรื่องราวต่าง ๆ กันเองนั้น เน้นความมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานข้อมูลเหตุผลเป็นสำคัญ ในขณะที่พยายามดึงเจ้า บ้านให้เข้ามาร่วมในการตัดสินใจแบบเป็นเอกฉันท์ ซึ่งจะคำนึงถึงจิตใจของชาวบ้านด้วย ทั้งนี้ เมื่อ เกิดกรรมการหมู่บ้านขึ้นใหม่ ๆ คณะกรรมการฯ ก็ได้จัดโครงสร้างบริหารแบ่งภาระหน้าที่ทำงานกัน อย่างเป็นขั้นตอน แต่ก็ยังมีบางโอกาสที่พึ่งพาผู้ที่มีความสามารถแก้ปัญหาตามความเหมาะสม

ในส่วนของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับการแข่งขัน ทางเศรษฐกิจมาก ซึ่งเป็นวิถีของคนชั้นกลางในเมืองหลวงอยู่แล้ว แต่ก็ยังต้องการรับรู้เรื่องราวของ การสร้างความรักความอบอุ่นในสังคม และการรักษาไว้ซึ่งคุณธรรมจริยธรรม ด้วยเหตุที่พวกเขา แสวงหาการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความเอื้ออาทรดังที่กล่าวแล้วในประเด็นจิตวิญญาณ ทั้งนี้ ก็ “ไม่ได้ละเลยการมองต่างมุม ที่ได้รับการนำเสนอทั้งหมดอย่างมีคุณค่าและไม่ปิดเป็นน ซึ่งอาจจะ ช่วยให้พวกเขามีความมั่นใจในการดำรงชีวิตมากขึ้น

สำหรับความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมพิจารณาจากผลของการออกแบบ ซึ่งมีลักษณะที่ เป็นมิตรกับธรรมชาติและช่วยประหยัดพลังงานได้ค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบสภาพอากาศร้อนเกือบ ตลอดทั้งปี กับพื้นที่บ้าน ร้ว และถนนคอนกรีตขนาดใหญ่มาก ซึ่งขาดร่มเงาของต้นไม้ใหญ่ที่จะ ช่วยบรรเทาความร้อนลง อีกทั้งพื้นที่ส่วนกลางและในแต่ละบ้านก็จะมีพื้นที่สนามหญ้าขนาดใหญ่ ซึ่งจำเป็นต้องใช้น้ำประปารดในปริมาณมาก สำหรับตัวบ้านเองก็ต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมาก ในการบำรุงรักษา จึงกล่าวได้ว่าชุมชนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพึ่งพาพลังงาน น้ำ และ ทรัพยากรจากแหล่งสาธารณะ เพื่อรักษาความสุขสบายและ “คุณภาพชีวิตที่ดีกว่า” ซึ่งสะท้อน ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในแบบมิมีสีส้มนั่นเอง

คุณภาพความยั่งยืนโดยรวมของชุมชนเมื่อแรกเริ่ม จึงอยู่ในระดับสีส้ม สีเขียว สีเหลือง และสีน้ำเงิน ดังตารางที่ 48 ในภาคผนวก ค. ซึ่งมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกับระดับจิตเฉลี่ย โดยมีระดับนัยสำคัญ .05 ดังตารางที่ 50 ในภาคผนวก ค. ฉะนั้นจึงสามารถยืนยันความเชื่อ พื้นฐานที่ว่าคุณภาพของความยั่งยืนขึ้นอยู่กับคุณภาพของจิตวิญญาณ โดยในกรณีศึกษา

พัฒนาการทางจิตวิญญาณขอ .สถาปนิกที่อยู่ในระดับสี่เขียว ได้ทำให้คุณลักษณะสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมต่อความยั่งยืน หรือคุณภาพการออกแบบแนวยั่งยืน ปรากฏขึ้นมาบ้าง แต่ยังไม่ชัดเจนขนาดที่จะข้ามพ้นระดับมีมีสีส้มไปได้ ขณะที่พัฒนาการทางจิตวิญญาณของสมาชิกชุมชนเองที่มีลักษณะเด่นแบบมีมีสีเขียว และสีส้มใกล้เคียงกันก็ได้สนับสนุนให้ความยั่งยืนด้านวัฒนธรรมและสังคมมีคุณภาพในระดับค่อนข้างสูงด้วย

4.3.3 คุณภาพความยั่งยืนของชุมชนในปัจจุบัน

ด้านจิตวิญญาณ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับจิตวิวัฒน์พบว่าเจ้าบ้านผู้ให้สัมภาษณ์ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติสะท้อนผ่านการมองโลกและความรู้สึกบ่งชี้ว่าคุณลักษณะของมีมีสีส้มและมีมีสีเขียวมีค่าเพิ่มขึ้นมากกว่ามีมีสีอื่น ทำให้ค่าของมีมีสีส้มเด่นชัดกว่าสีแดงที่แทบจะไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงเลย นั่นคือ ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามมั่นใจมากขึ้นว่าโลกภายนอกชุมชนเป็นโลกแห่งการแข่งขัน ซึ่งก็ตรงกับที่อดีตนายกรัฐมนตรีนคร. ทักษิณ ชินวัตร พยายามทำให้สังคมเป็นเช่นนั้นตลอดช่วง 5 ปีที่ผ่านมา พวกเขาเชื่อมั่นมากขึ้นด้วยว่าลัทธิวัตถุนิยมทำให้คนไม่ใส่ใจกัน จึงให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความเอื้ออาทรมากขึ้น สภาพจิตเช่นนี้บ่งชี้ว่า พวกเขาย่อมมีความสามารถควบคุมความต้องการ “ทำอะไรตามใจคือไทยแท้” สูงขึ้น ด้วยเหตุที่มีความต้องการสร้างความเอื้ออาทรต่อกันมากกว่า จึงน่าจะเป็นผลดีสำหรับพัฒนาการแบบยั่งยืนของชุมชนในอนาคต

ด้านพฤติกรรม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกบ่งชี้ว่าผู้ให้สัมภาษณ์ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านลักษณะอาชีพและวิถีชีวิต ส่วนข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติสะท้อนผ่านการดูแลสุขภาพและการใช้จ่ายใช้สอยบ่งชี้ว่าคุณลักษณะของมีมีสีเหลืองและสีส้มมีค่าเพิ่มขึ้นมาก โดยที่มีมีสีเหลืองก็ยังมีความเด่นชัดมากกว่าอยู่ในระยะห่างใกล้เคียงกับเมื่อแรกเริ่ม นั่นคือผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากขึ้นกับการผสมผสานหลายวิถีทั้งแบบทางเลือกและสมัยใหม่ ที่จะดูแลร่างกายและจิตใจอยู่เสมอ รวมทั้งพยายามมากขึ้นที่จะออกกำลังกายเท่าที่จะมีเวลา นอกจากนั้น พวกเขายังให้ความสำคัญมากขึ้นกับการใคร่ครวญ ว่าสิ่งของที่ซื้อนั้นจำเป็นต่อชีวิตซึ่งจะสามารถใช้ประโยชน์ได้แค่ไหน แต่ด้วยความที่ติดในวิถีบริโภคนิยมอยู่ หรือไม่ก็ด้วยสภาพค่าครองชีพที่สูงขึ้น พวกเขาจึงมีค่าใช้จ่ายสำหรับการซื้อสินค้าและบริการที่มีคุณภาพสูงขึ้นตามไปด้วย

ด้านวัฒนธรรม ข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติสะท้อนผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านและการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของเจ้าบ้าน บ่งชี้ว่าคุณลักษณะของมีมีสีเหลือง สีเขียว และสีน้ำเงินมีค่าเพิ่มขึ้น โดยสีน้ำเงินและสีเขียวคงเป็นลักษณะเด่นที่สุดด้วย

ค่าเฉลี่ยที่อยู่ในเกณฑ์สูง นั้นหมายถึงกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านและการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น อีกทั้งยังมีการแสดงออกถึงความรอบรู้ ความเป็นกันเอง และเป็นมิตรที่ดีมากขึ้น รวมทั้งมีความใส่ใจมากขึ้นกับการส่งเสริมให้เด็ก ๆ เรียนรู้ถึงความเชื่อมโยงกันของชีวิตบนโลกนี้ในภาพกว้าง ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีมากสำหรับการสร้างความยั่งยืนในระยะยาว

เมื่อนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาพิจารณาก็จะเห็นภาพของปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านว่า จากเดิมที่ต่างคนต่างเข้ามาอยู่ใหม่ ไม่มีใครรู้จักกัน เมื่อเวลาผ่านไปก็ค่อย ๆ ทำความรู้จักกันมากขึ้น และพบว่าถึงแม้ต่างคนต่างก็มีฐานะเข้าชั้นเศรษฐกิจ แต่ก็ยังเป็นเศรษฐกิจประเภทถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ไม่ใช่ประเภท "ข้าต้องการจะอยู่ของข้าคนเดียว" ดังนั้น บางบ้านเมื่อรู้ว่าลูกอยู่โรงเรียนเดียวกันก็จะเริ่มฝากลูกไปด้วยกันในรถคันเดียว เจ้าบ้านบางบ้านเมื่อกลับจากที่ทำงานก็เดินแวะบ้านโน้นแวะชอยนี้ มีการฝากกันดูบ้านให้เมื่อจะไม่อยู่บ้านเป็นเวลานาน บางบ้านยังมีการรวมตัวกันปฏิบัติธรรมทุกวันพระและแสดงออกให้เพื่อนบ้านคนอื่นเห็นว่าเรื่องศาสนาไม่ใช่เรื่องน่าเบื่อ ทั้งนี้ กลุ่มเจ้าบ้านที่รวมตัวกันเป็นกรรมการชุดชั่วคราวซึ่งอยู่ในละแวกเดียวกันจะสนิทกันมากที่สุด คือทานอาหารร่วมกันบ่อย ไปออกกำลังกายด้วยกัน บ้านที่มีลูกก็จะออกมาเล่นที่หน้าบ้านหรือไม่ก็ไปว่ายน้ำด้วยกัน ในกลุ่มนี้จึงมีชีวิตชีวาว่าละแวกอื่น ส่วนคนทั่วไปที่มีความสัมพันธ์ห่างกัน ออกมาก็อาศัยการทักทายเมื่อพบกันเวลาเดินเล่น หรือเมื่อไปทำกิจกรรมที่สนามเด็กเล่น และสโมสรซึ่งจะมีห้องออกกำลังกาย สระว่ายน้ำ และร้านอาหารไว้บริการ ผู้คนจะทำกิจกรรมเหล่านี้ในวันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์มากกว่าวันอื่น ๆ ซึ่งก็เป็นปกติสำหรับชีวิตคนเมืองหลวง ถึงกระนั้นก็ยังมีการกลุ่มสภามิตรรวมตัวกันประมาณ 20-30 คน เพื่อออกกำลังกายด้วยการเดินแอโรบิคเกือบทุกวันยกเว้นวันเสาร์อาทิตย์ โดยหลังจากออกกำลังกายแล้ว ก็จะนั่งคุยกันต่อตามประสาผู้หญิง

แต่ก็มีคนจำนวนไม่น้อยที่ชอบปลื้กวิเวกมากกว่า และจำนวนไม่น้อยที่ต่างคนก็ต่างยุ่งทำให้ว่างไม่ตรงกัน ทั้งที่ใจจริงแล้วอยากเป็นมิตร อยากพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน เพื่อในอนาคตจะได้พึ่งพาอาศัยกันได้ ทางคณะกรรมการหมู่บ้านก็ได้เล็งเห็นความสำคัญในประเด็นนี้ จึงเริ่มจัดงานทำบุญปีใหม่ให้เป็นกิจกรรมหลักของหมู่บ้าน โดยจัดให้มีการทานอาหารร่วมกันด้วยทั้งหมู่บ้านตั้งแต่ปีแรกที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มกรรมการได้ จากนั้นก็มีกิจกรรมวันเด็กที่มีการรวบรวมของไปบริจาคให้แก่เด็กด้อยโอกาส รวมทั้งวันลอยกระทง ซึ่งแต่ละกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมที่มีการทำบุญก็จะมีคนเข้าร่วมจำนวนมาก

ปัจจุบัน ทางคณะกรรมการหมู่บ้านมีแผนการสร้างลานเอนกประสงค์พร้อมทั้งสนามบาสเกตบอลเพิ่มเติมเพื่อรองรับกิจกรรมของเยาวชนให้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ในด้านกิจกรรมเชิง

อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเช่นการหมุนเวียนน้ำรดต้นไม้ การแยกขยะ และการเน้นให้ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ยังไม่ปรากฏในระดับชุมชน อีกทั้งยังไม่เป็นหัวข้อสนทนาในหมู่ผู้นำชุมชนด้วย ดังนั้น ลักษณะการอยู่อาศัยอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมแบบมีมิติเขียว และการส่งเสริมให้เด็ก ๆ เรียนรู้ถึงความเชื่อมโยงกันของชีวิตบนโลกนี้ในภาพกว้างแบบมีมิติเหลือง ตามที่ข้อมูลทางสถิติบ่งชี้ไว้เป็นกิจกรรมในระดับครอบครัวของผู้ที่ตอบแบบสอบถามมาเท่านั้น

ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติสะท้อนผ่านลักษณะการบริหารจัดการชุมชนและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของเจ้าบ้านบ่งชี้ว่า คุณลักษณะของมีมิติส้ม สีเขียว สีน้ำเงิน และสีเหลือง ต่างก็เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เข้มข้นมากขึ้นมาก และยังคงเรียงลำดับความเด่นชัดอยู่ตามลำดับเดิม โดยภาพรวมจึงกล่าวได้ว่าการบริหารชุมชนในรูปของนิติบุคคลตลอดเวลาที่ผ่านมา ทำให้เกิดภาพของความเป็นประสิทธิภาพ ความใส่ใจในความคิดและความรู้สึกของผู้อื่น การจัดองค์กรบริหาร รวมทั้งการพึ่งพาผู้ที่มีความสามารถเฉพาะตัว มีความชัดเจนมากขึ้น แต่ก็น่าพึงระวังว่าระบบจะมีแนวโน้มไปเน้นความเป็นประสิทธิภาพ และปัจจัยทางเศรษฐกิจ รวมทั้งมีความแข็งตัวมากเกินไปซึ่งจะไม่เป็นผลดีกับความยั่งยืนโดยรวม

เมื่อนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาพิจารณาก็จะเห็นภาพของการบริหารจัดการที่ทำให้เกิดความชัดเจนมากขึ้นของมีมิติส้ม ประการแรกคือการให้ความสำคัญกับการรักษาความปลอดภัยมาก ในฐานะที่เป็นชุมชนของ “คนมีระดับ” โดยให้งบประมาณถึงร้อยละ 50 ของค่าใช้จ่ายบริการหมู่บ้านรวมต่อเดือน เพื่อการจ้างเจ้าหน้าที่จำนวน 11 ถึง 12 คนต่อกะซึ่งเน้นการดูแลด้านคลอง อีกทั้งให้มีกรรมการดูแลในเรื่องนี้ถึง 2 คน ขณะที่เรื่องอื่นมีผู้รับผิดชอบเพียงคนเดียว ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการออกมาตรการการประทับตราบัตรผ่านเข้าออกของรถยนต์ภายนอก การตรวจคันรถยนต์ภายนอกทุกคันทั้งขาเข้าขาออก การติดตั้งกล้องบันทึกภาพวงจรปิด การเพิ่มไฟสปอร์ตไลท์ ไฟฉายแรงสูง และตะบอง ด้วยความที่ชาวชุมชนต้องการความเข้มงวดอย่างมาก กรรมการฯ จึงเปลี่ยนบริษัทรักษาความปลอดภัยมา 2 ครั้งแล้ว ยิ่งกว่านั้น กรรมการฯ ยังอยู่ระหว่างการพิจารณาทำบัตรประจำตัวให้แม่บ้านแต่ละบ้านพกพาเพื่อให้การตรวจคนเข้าออกมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ประการถัดมาคือการบริหารรายรับรายจ่าย ดังที่กรรมการคนหนึ่งกล่าวว่า “เราจะเน้นเรื่องเงินทองมากที่สุด เราจะเปรียบเทียบเดือนต่อเดือน เดือนที่แล้วเราจ่ายค่าอะไรบ้าง เดือนนี้เราจะประหยัดอะไร คือใช้จ่ายทุกบาททุกสตางค์ของกองทุนรวมให้เกิดประโยชน์มากที่สุด” ซึ่งข้อมูลข่าวสารจากกรรมการฯ ก็จะมีเฉพาะข้อเท็จจริงและการปฏิบัติ กล่าวคือ “หลังจากประชุมของคณะกรรมการฯ เราจะมีจุลสารตามมาภายใน 10 วัน ถึงผู้จดหมายลูกบ้านทุกคน บอกว่าเราได้ทำอะไรลงไป จะทำอะไรต่อไป และยอดค่าใช้จ่ายรายละเอียดว่าเหลืออีกเท่าไร มีวิธีดูแลประตุ

หน้าตาไม่ให้ขึ้นรา มีเรื่องขบขันเพื่อเบาสมองบ้าง" โดยไม่มีเรื่องของการสร้างจิตสำนึกให้ประหยัดพลังงาน ให้รักธรรมชาติ หรือให้เกิดความรักความเข้าใจระหว่างกันตามแนวคิดของมีมส์เขียวและสีเหลืองแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามก็ดี ด้วยความที่คณะกรรมการฯ ต้องการประหยัดค่าใช้จ่ายให้มากขึ้น อันเป็นผลจากการรณรงค์ของภาครัฐในช่วงที่ผ่านมา จึงปรับเวลาปิดเปิดไฟของสวนกลางซึ่งผลที่ได้อยู่ในระดับน่าพอใจ

ลักษณะที่ปึงชี้ถึงมีมส์เขียวได้แก่ความพยายามออกจดหมายเวียนเพื่อสอบถามความเห็นจากเจ้าบ้านมากขึ้น และเชิญเจ้าบ้านทุกคนมาประชุมหากต้องการตัดสินใจในเรื่องใหญ่ เช่นการปรับปรุงป้ายทางเข้าหมู่บ้านให้ "สมศักดิ์ศรีโครงการใหญ่" มากขึ้น และการสร้างสนามบาสเกตบอลเป็นต้น ส่วนการตัดสินใจในเรื่องสำคัญรองลงมาก็พยายามให้ได้เสียงที่คล้อยตามกันมากที่สุด ในหมู่กรรมการ 17 คน ซึ่งมักจะมาประชุมกันมากกว่าครึ่งหนึ่ง โดยแต่ละคนนอกจากจะไม่ได้เบี้ยเลี้ยงแล้ว ยังต้องจ่ายเงินค่าเลี้ยงดูปูเสื่อกันครั้งละ 500 บาทหากไปประชุมกันที่อื่น นอกจากนั้น เมื่อคณะกรรมการฯ เริ่มเรียกเก็บค่าบำรุงสาธารณูปโภครายปี เพิ่มเติมต่อไปอีก 2 ปี ก่อนที่ระยะเวลาของกองทุนหมู่บ้านก่อนแรกจะสิ้นสุดลง แต่มีผู้ที่ไม่ชำระ คณะกรรมการฯ ก็ขอให้เพื่อนบ้านหรือกรรมการหมู่บ้านประจำชอยนั้นเข้าไปพูดคุยเป็นการส่วนตัว สอบถามปัญหาที่เกิดขึ้น และเหตุผลที่ยังไม่ชำระว่าไม่พึงพอใจการบริหารงานอย่างไร ซึ่งสุดท้ายก็ลงเอยได้ด้วยดี

การบริหารจัดการแบบมีมส์เหลืองและสีน้ำเงินมีความชัดเจนมากขึ้นจากความมั่นใจในความสามารถเฉพาะของกรรมการ ที่แบ่งงานกันดูแลด้านการรักษาความปลอดภัย สาธารณูปโภค สวน กิจกรรมภายใน การจัดการรายได้ และการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ซึ่งการดำเนินงานไม่ได้แบ่งหน้าที่ของกรรมการแต่ละคนเป็นลายลักษณ์อักษร เพราะการบริหารเป็นแบบธุรกิจครอบครัว แต่ทุกคนจะรู้ว่าตนเองรับผิดชอบในเรื่องใด โดยในยามปกติที่ไม่ได้มาประชุม หากเกิดปัญหาเรื่องใดกรรมการผู้รับผิดชอบเรื่องนั้นก็จะประสานงานกับบริษัทที่จ้างไว้ให้ดูแลทันที

สำหรับความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมนั้น กรรมการฯ ให้บริษัทรับจ้างพยายามดูแลการปลูกต้นไม้ทดแทนต้นไม้ที่ตายหรือเสียหาย การตัดกิ่งไม้แล้วเก็บกวาด รวมทั้งการทำความสะอาดพื้นที่สวนกลางให้สะอาดและเป็นระเบียบอยู่เสมอ โดยมีการประเมินผลงานทั้งด้านคุณภาพและเป้าหมายเทียบกับแผนงานของแต่ละเดือน ในส่วนของครัวเรือนนั้น ทุกบ้านใช้ถุงดำมัดปากแน่นแล้ววางรอไว้ในที่พักขยะของตนเองเรียบร้อยตามข้อกำหนด เพื่อรอรถขยะของทางเขตมาจัดเก็บไปสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ซึ่งกรรมการฯ กล่าวถึงอุปสรรคของการแยกขยะว่า "รถขยะเค้าก็ไม่แยก เค้าก็ไม่ได้บอกให้เราแยก รถรับซื้อของเก่า ห้ามเข้าตั้งแต่จุดแรกของ ร.ป.ภ. แล้ว"

สิ่งปลูกสร้างเกือบทั้งหมดยังคงเป็นไปตามแนวคิดของผู้ออกแบบแรกเริ่ม แต่ก็มีปัญหาที่เกิดจากการออกแบบก่อสร้างอยู่บ้าง เช่น จัดสวนไม่ถูกใจ เฟอร์นิเจอร์ห้องครัวที่มากับบ้านพร้อมขาย เป็นแบบฝรั่งซึ่งไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมคนไทย ห้องครัวมีหน้าต่างด้านเดียวประกบกับระบบดูดควันเป็นแบบครัวฝรั่งจึงทำให้การระบายอากาศไม่เร็วพอสำหรับการผัดกับข้าวไทย-จีน บ้านหลายหลังจึงต่อเติมครัวออกไปใกล้รั้ว นอกจากนี้ก็มี การป้องกันความร้อนไม่ให้แทรกซึมเข้าบ้านไม่ได้ผล เจ้าบ้านไม่รู้วิธีการดูแลบดักไขมันอย่างถูกต้อง พื้นรอบบ้านทรุดตัวมาก รวมทั้งไม้ปูพื้นบันไดหัดตัวจนเกิดร่องกว้าง โดยรวมแล้ว ถึงแม้ยังพึงพอใจในบ้านของตน แต่เจ้าบ้านผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนเห็นว่าแนวคิด “บ้านสบาย” ไม่สบายจริงดังที่โฆษณา อีกทั้งเห็นว่าบ้านราคาแพงกว่าคุณภาพที่ได้มาจนเกินไป

ดังนั้น ชุมชนจึงคงลักษณะที่เป็นมิตรกับธรรมชาติและช่วยประหยัดพลังงานได้ค่อนข้างน้อย และคงคุณภาพที่ดีสำหรับการอยู่อาศัยอย่างมีระดับ อันเป็นลักษณะความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมในระดับสี่ล้ม

คุณภาพความยั่งยืนโดยรวมของชุมชนในปัจจุบัน ข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติบ่งชี้ว่าค่าเฉลี่ยของมิมีสีเหลืองและมิมีสีเขียวมีค่าเพิ่มขึ้นมากที่สุด ทำให้คุณภาพความยั่งยืนเปลี่ยนจากระดับสี่ล้ม สีเขียว สีเหลือง และสีน้ำเงิน เป็นสีเขียว สี่ล้ม สีเหลือง และสีน้ำเงินตามลำดับ โดยที่ค่ามิมีสีแดงแทบจะไม่มีเปลี่ยนแปลงเลย ดังตารางที่ 48 ในภาคผนวก ค. ซึ่งมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกับระดับจิตเฉลี่ย โดยมีระดับนัยสำคัญ .05 ดังตารางที่ 51 ในภาคผนวก ค. ฉะนั้นจึงสามารถยืนยันความเชื่อพื้นฐานที่ว่าคุณภาพของความยั่งยืนขึ้นอยู่กับคุณภาพของจิตวิญญาณ โดยในกรณีศึกษานี้พัฒนาการทางจิตวิญญาณของสมาชิกชุมชนเองที่อยู่ในระดับสีเขียวก็ได้สนับสนุนให้ความยั่งยืนทางพฤติกรรม รวมทั้งทางระบบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเคลื่อนไหวไปในระดับที่สูงขึ้น

4.3.4 ปัจจัยของการเปลี่ยนแปลง ปัญหาของชุมชน และการแก้ไข

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ซึ่งได้รับการกล่าวถึงมากที่สุดเป็นประเด็นทางวัฒนธรรม ได้แก่ ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนบ้าน วิถีชีวิตและกิจกรรมของชุมชน ความสงบ ปลอดภัย รวมทั้งความสะอาดกายสบาย สวรรสภาพแวดล้อมทางกายภาพก็ได้รับการกล่าวถึงมากในแง่ที่ก่อให้เกิดความสุขกายสบายใจ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปปัจจัยที่ช่วยให้ความยั่งยืนของชุมชนฯ โดยรวมมีพัฒนาการไปในเชิงบวก ดังนี้

ด้านจิตวิญญาณ จิตที่ไม่สยบยอมต่อปัญหาซึ่งก่อไว้โดยบริษัทใหญ่อย่างบริษัท ข ส่งผลให้เจ้าบ้านรู้จักกันและรวมตัวกันจนสามารถจัดตั้งนิติบุคคลฯ ได้อย่างรวดเร็ว เมื่อปัญหาคดีคลายลงแล้ว ก็ต้องการแสวงหาการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความเชื่ออาทรและการให้

ความสำคัญกับความเป็นชุมชนมากยิ่งขึ้น ประกอบกับการมีความต้องการทำบุญทำกุศลเป็นพื้นฐาน ชาวชุมชนจึงลดละความเห็นแก่ตัว แล้วสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ด้วยการแบ่งปันอาหาร พุดคุยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งเมื่อกรรมการหมู่บ้านขอความร่วมมือ อาทิ ขอให้แสดงความเห็น ขอให้ชำระค่าบริการสาธารณูปโภคเพิ่ม และขอให้มาร่วมงานทำบุญต่าง ๆ ของชุมชน ก็มักจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ลักษณะดังกล่าวได้สนับสนุนให้คณะกรรมการหมู่บ้านที่มีความเสียสละสูงอยู่แล้วมีกำลังใจ และความตั้งใจที่จะทำงานแก้ปัญหาและผลักดันโครงการที่จะสร้างสรรค์ชุมชนให้มีความยั่งยืน เพราะหากไร้ซึ่งการสนับสนุนและความร่วมมือของชาวชุมชนส่วนมากแล้ว กลุ่มผู้เสียสละกลุ่มเล็ก ๆ คงไม่อาจที่จะดำเนินงานใดใดให้ลุล่วงลงไปได้

ด้านพฤติกรรม การพุดคุยถึงปัญหาของบ้านกับเพื่อนบ้านจนรู้ว่าบ้านไหนก็มีปัญหา การก่อสร้างเหมือนกัน นำไปสู่การรวมตัวเรียกร้องความรับผิดชอบจากบริษัท ข ตลอดจนการจัดตั้งนิติบุคคลฯ ได้อย่างรวดเร็ว เมื่อปัญหาคือคลายลง ชาวชุมชนก็หันมาดูแลสุขภาพด้วยการออกกำลังกายอยู่เสมอ ทำให้ชาวชุมชนมีโอกาสมากขึ้นทำกิจกรรมร่วมกันทั้งในวันธรรมดาและวันหยุด โดยในวันธรรมดาที่มีการเดินทางออกไปทำงานในระยะทางไกล ๆ ประกอบกับการทำงานอย่างหนักเพื่อให้สามารถอยู่ได้ในสังคมแห่งการแข่งขัน และได้มาซึ่งโอกาสที่จะสร้างความสำเร็จให้กับชีวิต ทำให้เวลาที่กลับมาบ้าน แต่ละคนก็อยากจะพักผ่อนเป็นการส่วนตัว เมื่อรวมกับความต้องการอยู่อย่างเป็นมิตรกับเพื่อนบ้าน จึงทำให้เกิดความสงบเงียบของชุมชนโดยรวม นอกจากนั้นการทำงานเป็นนักบริหารธุรกิจการค้าทำให้คณะกรรมการฯ เข้าใจการบริการ และมีความยืดหยุ่นพอที่จะนำประสบการณ์มาปรับใช้กับงานบริหารหมู่บ้าน เมื่อผู้คนเหล่านี้มาทำงานร่วมกันด้วยความมุ่งมั่นเสียสละ อย่างเคารพในความคิดและความสามารถของกันและกัน จึงส่งผลให้พวกเขาสามารถสร้างสรรค์และรักษาบรรยากาศความเป็นชุมชน รวมทั้งระบบและองค์ประกอบทางกายภาพต่าง ๆ ที่สนับสนุนให้ชุมชนมีพัฒนาการไปในเชิงบวก ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

ด้านวัฒนธรรม ในเบื้องต้น การรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องความรับผิดชอบจากบริษัทบ้านดี ส่งผลให้เจ้าบ้านรู้จักกันและสามารถจัดตั้งนิติบุคคลฯ ได้อย่างรวดเร็ว เมื่อผ่านพ้นปัญหาไปได้ ชาวชุมชนก็รู้สึกสุขกายสบายใจมากขึ้นและรู้สึกสนิทสนมกับเพื่อนบ้านมากขึ้น จึงแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ผ่านการแบ่งปันอาหารและการช่วยเหลือซึ่งกัน รวมทั้งการพุดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งทางโลกและทางธรรมอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยให้แต่ละคนลดละความเห็นแก่ตัว แล้วก็สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันจนกลายเป็นความสนิทใจที่จะอาศัยให้อุ่นใจให้ดูแลบ้านและปล่อยให้ลูกหลานเล่นด้วยกัน จึงเกิดความรู้สึกปลอดภัยและความสะดวกสบาย รวมทั้งความกระตือรือร้นที่จะชำระค่าบำรุงรักษาชุมชนและเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในวาระต่าง ๆ เมื่อ

ประกอบกับการอบรมสั่งสอนให้เด็ก ๆ เรียนรู้ถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในภาพกว้าง และการมีวิถีชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว ก็ส่งผลให้ชุมชนสามารถคงสภาพความสวยงามและความ เป็นระเบียบเรียบร้อยเอาไว้ได้

ทั้งนี้ วัฒนธรรมที่สำคัญมากก็คือค่านิยมที่ให้ความสำคัญต่อเด็ก เพราะหากปราศจาก ค่านิยมนี้แล้ว ก็คงจะไม่มีการสร้างสนามเด็กเล่น ไม่มีการออกมาเดินเล่นนอกบ้าน ไม่มีใครพาเด็ก มาที่สระว่ายน้ำ ไม่มีการอาศัยพึ่งพากันไปโรงเรียน ตลอดจนไม่มีการจัดงานปีใหม่ วันเด็ก และ ลอยกระทง ที่จะช่วยให้พวกผู้ใหญ่มีโอกาสพบปะและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันได้

ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม คุณภาพการก่อสร้างของบ้านและโครงการที่มีปัญหาหลาย จุดส่งผลให้เกิดการรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องความรับผิดชอบจากบริษัท ฯ ส่งผลให้เจ้าบ้านรู้จักกัน และสามารถจัดตั้งนิติบุคคลฯ ได้อย่างรวดเร็ว ในขณะที่คุณภาพการออกแบบผังและอาคารทำให้ ชาวชุมชนรู้สึกถึงความโล่งโปร่งสบาย เมื่อมีนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรและแนวทางการบริหารชุมชน ที่ชัดเจนขึ้น ซึ่งรวมถึงการว่าจ้างบริษัทบริหารงานมืออาชีพด้วยเงินกองทุนที่ยึดกลับมาได้ คณะกรรมการฯ ก็สามารถดำเนินการบริหารชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ มีความชัดเจนในการออก กฎระเบียบ มีความยืดหยุ่นพอที่จะพึ่งพาความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละคนในยามจำเป็น และ มีการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลในเชิงสถิติประกอบกับความคิดเห็นของเจ้าบ้านทุกหลัง เพื่อที่จะได้มา ซึ่งมติเอกฉันท์ระหว่างกรรมการด้วยกัน จนทำให้การดำเนินการต่าง ๆ เป็นเอกภาพและแทบจะไม่ มีการต่อต้านจากผู้อยู่อาศัย ดังนั้น องค์ประกอบที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกจึงปรากฏ ขึ้นหลายประการ อาทิเช่น ระบบการรักษาความปลอดภัย และระบบการบำรุงรักษาพื้นที่ ส่วนกลาง ซึ่งส่งผลให้ชุมชนมีความปลอดภัยสูง มีความสะดวกสบาย อีกทั้งมีบรรยากาศสดชื่น ที่ ย้อนกลับมาสร้างความสุขกายสบายใจ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความยั่งยืนแก่สังคมโดยรวมได้ในที่สุด

ปัญหาของชุมชนและการแก้ไข ในทัศนะของกรรมการหมู่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ ปัญหา การรักษาความปลอดภัยเป็นปัญหาหลัก เพราะยังคงมีข้อบกพร่องหลายเรื่อง ส่วนมากก็จะเป็น เรื่องที่เกิดขึ้นซ้ำซากอย่างเช่นการย่ำเหยียบในระเบียบวินัย ปัญหารองลงมาคือสาธารณูปโภคเริ่ม ทรุดโทรมก่อนเวลาอันควร เช่นคอสระพานและถนนส่วนกลางทรุดมาก อีกทั้งเสาไฟฟ้าหลายต้นก็ เอน จึงเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการฯ ที่จะต้องพิจารณาหากองเงินกลางเข้ามาเพิ่มเติม

ส่วนปัญหาในทัศนะของเจ้าบ้านเรื่องแรกได้แก่เรื่องสุนัขเห่าหอนและขับถ่ายเรี่ยราด อันเกิดจากความเห็นแก่ตัวของเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะปัญหาสุนัขเห่าหอนเป็นปัญหานักมากใน ทัศนะของเจ้าบ้านผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่ง "เหมือนหมู่บ้านหมาเลย คนนะไม่ค่อยได้ยินเสียง ได้ยิน แต่เสียงหมา ในซอยนี่ถือว่าน้อยนะ เห็นเขาว่าในซอยต้น ๆ เนี่ยหนวกหูมาก แถวบ้านพี่บางวัน ตอนเช้าเห่าเป็นชั่วโมง คือเห่าจนเราชิน" ปัญหานี้ทางหมู่บ้านแก้ไขโดยให้เจ้าหน้าที่รักษาความ

ปลอดภัยหลีกเลี่ยงการตรวจรักษาการณ์ในละแวกที่มีสุนัขมาก ซึ่งก็ได้ผลไม่มากนัก ส่วนปัญหา ขับถ่ายเรี่ยราด ทางหมู่บ้านได้ออกกฎว่าจะปรับเจ้าของสุนัขที่ปล่อยให้สุนัขสร้างความเสียหาย และความสกปรก แต่ปัจจุบันปัญหานี้ก็ยังคงปรากฏอยู่ นอกจากนั้น ยังมีปัญหาหลายเรื่องที่เจ้าบ้านเห็นว่าเกิดจากการทำงานของคณะกรรมการฯ ยังไม่ดีพอ ได้แก่ ค่าสาธารณูปโภคแพงเกินไป และการดำเนินการปรับปรุงป้ายหน้าหมู่บ้านและไฟฟ้าแสงสว่างตลอดทางเข้ามายังบ่อหมักหมักรักษาการณ์ล่าช้า ซึ่งเจ้าบ้านเสนอว่า ควรมีการสร้างจิตสำนึกชุมชนผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน ปรับปรุงนโยบายและการบริหารค่าใช้จ่ายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งสำรวจความคิดเห็น อย่างบ่อยครั้งและสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตามก็ดี มีเจ้าบ้านหลายคนที่แสดงความเห็นอกเห็นใจออกมา เพราะทราบดีว่ากรรมการแต่ละคนก็มีธุรกิจส่วนตัวยุ่งเหยิง ดังนั้น จึงเห็นว่าการไปเร่งรัดให้กลุ่มคน ที่มีความเสียสละมากอยู่แล้วอาจเป็นการไม่สมควร

ผู้วิจัยใคร่ขอสรุปภาพรวมของชุมชนไทยสอง ณ วันนี้ว่าชุมชนไทยสองนั้นเกิดจากจิตที่ ยึดถือผลประโยชน์ส่วนตน กับกระบวนทัศน์ที่เห็น “ความเร็ว” “ความมั่งคั่ง” และ “การเติบโต” ทาง ธุรกิจเป็นเป้าหมายหลักของการประกอบอาชีพของผู้บริหารบริษัท ฯ ในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจของ ประเทศเฟื่องฟู พวกเขาจึงใช้คติ “น้ำขึ้นให้รีบตัก” และกู้เงินจากต่างประเทศจำนวนมหาศาลเพื่อ สนับสนุนให้ระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรมของบริษัทฯ ดำเนินได้อย่างราบรื่น แต่เมื่อรัฐบาล ปล่อยให้ค่าเงินบาทลอยตัว พวกเขาจึงตกเข้าสู่ภาวะวิกฤตอย่างไม่คาดคิดมาก่อน ดังนั้น พวกเขาจึงต้องการพลิกฟื้นสถานการณ์ทางธุรกิจ เพื่อให้บริษัทฯ ดำรงสถานภาพผู้นำการแข่งขันใน ตลาดอสังหาริมทรัพย์ได้ ด้วยการใช้วัฒนธรรมทางธุรกิจแบบมีมิลลิชั่นที่เน้นหลักการตลาดเป็น ตัวนำและการศึกษาวิจัยจนได้ข้อมูลอย่างพร้อมพร้อม รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีหลากหลายด้านให้ เป็นประโยชน์ จึงส่งผลให้สถาปนิกที่มีจิตต้องการตอบแทนสังคม ด้วยการสร้างที่อยู่อาศัยซึ่งจะ ช่วยให้ผู้คนในละแวกเดียวกันสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบเย็น สามารถผลักดันแนวคิด “บ้าน สบาย” ให้เป็นที่ยอมรับของบริษัทฯ ได้ เมื่อประกอบกับความมีชื่อเสียงยาวนานของบริษัทฯ และ สภาพเศรษฐกิจหลังพองสบู่แตกซึ่งทำให้ความต้องการของผู้ที่ประสงค์จะซื้อบ้าน “อัดอั้นมานาน” ยิ่งช่วยบริษัทฯ สามารถปิดการขายโครงการทั้ง 2 ระยะอย่างรวดเร็ว ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ดังกล่าวจึงประกอบด้วยปัจจัยทั้งสี่ด้านซึ่งเป็นเหตุทั้งในระดับกลุ่มและระดับบุคคลที่ก่อให้เกิด อสังหาริมทรัพย์แบบ “มีระดับ” แต่ก็เปี่ยมมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสร้างความ “อยู่เย็น” ได้บ้างแห่งนี้

ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงยืนยันว่าคุณภาพของจิตและกระบวนทัศน์เป็นอย่างไร ชุมชน ซึ่งเป็นผลผลิตก็ย่อมมีคุณภาพความยั่งยืนตามสภาพของจิตและกระบวนทัศน์นั้น ๆ ในกรณีศึกษา ต่อไป จะเป็นการชี้ให้เห็นว่า ยิ่งจิตและกระบวนทัศน์มีคุณภาพน้อยลง ชุมชนที่เป็นผลจากจิตและ กระบวนทัศน์นั้นก็ยิ่งมีความยั่งยืนน้อยลงไปอีกด้วย

5. บริบทในระดับโครงการหมู่บ้านไทยสาม

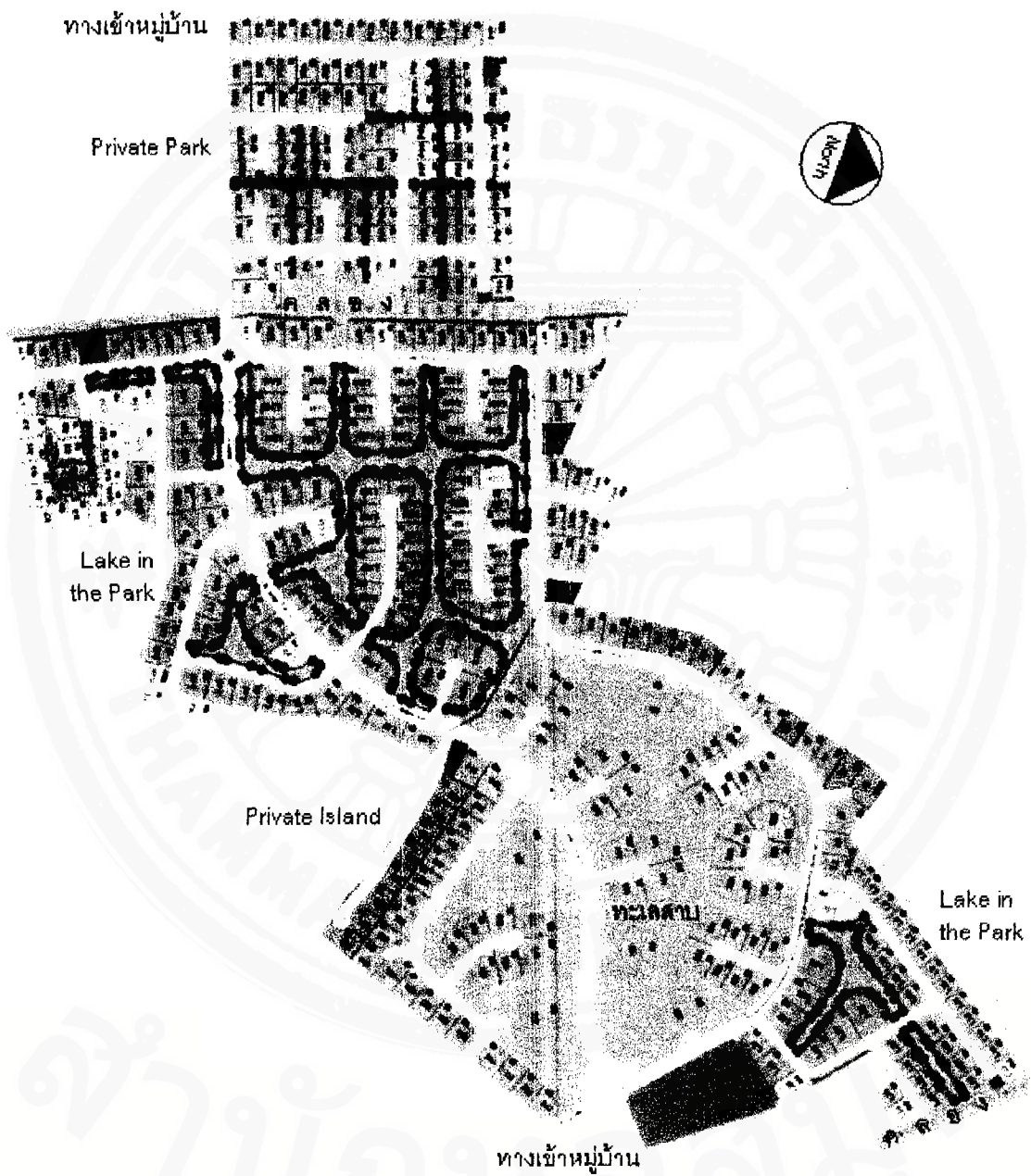
ในยุคนั้นปี 2530 ที่ดินที่เป็นเรือกลสวนไร่ยานชานกรุงยังมีราคาถูกในสายตาของนักลงทุน บริษัท ค ซึ่งเป็นยักษ์ใหญ่ในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์อีกรายหนึ่ง ได้ทยอยกว้านซื้อที่ดินโดยรุกเข้าจากถนนสายหลักสามสาย คือถนนพุทธมณฑลสาย 2 ถนนพระบรมราชชนนีหรือถนนปิ่นเกล้า-นครชัยศรี (เดิม) และถนนพุทธมณฑลสาย 3 จนเกิดเป็นอาณาจักรที่ดินกว่าหนึ่งพันไร่ จากนั้นจึงแบ่งที่ดินเพื่อพัฒนาขึ้นเป็นโครงการหมู่บ้านจัดสรรทีละส่วน ซึ่งหมู่บ้านไทยสามเป็นหมู่บ้านจัดสรรโครงการที่สามที่บริษัทฯ พัฒนาขึ้นในบริเวณกึ่งกลางของอาณาจักรที่ดินแห่งนี้ ปัจจุบันบริษัทฯ อยู่ระหว่างการพัฒนาที่ดินส่วนสุดท้ายเป็นโครงการที่เปิด ด้วยลักษณะของที่ดินดังกล่าว โครงการไทยหนึ่งจึงเข้าออกได้ถึง 3 ทาง และมีสถานศึกษา โรงพยาบาล ซูเปอร์มาร์เกต และตลาด ในบริเวณใกล้เคียงหลายแห่ง

ถนนที่นำไปสู่หมู่บ้านไทยสามเป็นถนนคอนกรีตขนาด 4 ช่องจราจร แต่เนื่องจากหมู่บ้านไทยสามตั้งอยู่ในบริเวณกึ่งกลางดังที่กล่าวข้างต้น การเข้าถึงจากทางถนนพุทธมณฑลสายที่ 2 และ 3 จึงต้องผ่านหมู่บ้านรุ่นก่อน ซึ่งมีลักษณะไม่ต่างจากหมู่บ้านไทยสามมากนัก ทางเข้าจากถนนใหญ่ทั้งสองมีป้อมยามรักษาการณ์อยู่ข้างใต้หุ้มทางเข้าขนาดใหญ่ที่ตกแต่งเป็นลวดลายแบบโรมัน ทั้งสองจุดนี้เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยไม่ได้ตรวจสอบแขกผู้มาเยือนอย่างเข้มงวดมากนัก ส่วนทางเข้าหมู่บ้านจากทางถนนพระบรมราชชนนีจะดูโอ้อ่าหรูหรา สะอาดและสวยงามมากกว่า และมีการตรวจสอบโดยเจ้าหน้าที่อย่างเข้มงวดกว่า กล่าวคือต้องแลกบัตรประจำตัวและแจ้งวัตถุประสงค์การมากับเจ้าหน้าที่ เนื่องจากเป็นบริเวณโครงการที่เพิ่งจะเปิดขายมาได้ไม่นาน

พื้นที่ของหมู่บ้านไทยสามมีขนาดประมาณ 200 ไร่ ถูกแบ่งออกเป็นที่ดิน 368 แปลง ในการจัดสรร 2 ส่วน ส่วนแรกมีลักษณะเป็นเอกเทศเพราะมีคลองสาธารณะแบ่งออกจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของโครงการ ส่วนนี้ถูกซอยย่อยเป็นที่ดินขนาดตั้งแต่ 60 ถึง 120 ตารางวา ส่วนที่สองมีที่ดินขนาดตั้งแต่ 50 ถึง 100 ตารางวาเรียงรายตามแนวขอบเขตที่ดินของโครงการ ใจกลางของพื้นที่ถูกออกแบบให้เป็นที่เหมาะสำหรับสร้างบ้านริมทะเลสาบกับบ้านบนเกาะ เพราะมีการจัดวางทะเลสาบให้ลัดเลาะไปกับที่ดินขนาดตั้งแต่ 70 ถึง 400 ตารางวา ดังภาพที่ 5.3

ปัจจุบันมีบ้านเดี่ยวขนาด 150 ถึง 350 ตารางเมตรปลูกสร้างแล้วเสร็จประมาณ 200 หลัง แต่เป็นบ้านร้างเสีย 31 หลัง จึงเหลือบ้านที่มีการพักอาศัยจริงอยู่ 169 หลัง ในขณะที่อีก 16 หลังอยู่ระหว่างการก่อสร้าง ทั้งนี้ก็เนื่องจากบริษัทฯ เน้นการขายที่ดินเปล่าโดยมีเงื่อนไขให้เจ้าของที่ดินสร้างบ้านภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่เมื่อเจ้าของที่ดินไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข บริษัทฯ ไม่

ภาพที่ 5.3
ผังชุมชนไทยสาม

สามารถบังคับเจ้าของที่ดินได้ จึงเกิดสภาพที่ดินว่างเปล่าสอดคล้องกับกลุ่มบ้านสร้างแล้ว หรือที่เรียก “อาการพันหลอ” โดยทั่วไป ซึ่งที่ดินว่างเปล่าและบ้านร้างดังกล่าวล้วนมีเหตุเข้ากันได้กับคราบน้ำฝนผืนดินและทางเท้าที่เป็นหลุมบ่อให้วัชพืชขึ้นแม้กระทั่งหน้าบ้านที่มีผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่ ขณะที่น้ำในทะเลสาบก็มีสีคล้ำกว่าน้ำในคลองสาธารณะเสียอีก จึงไม่น่าแปลกใจที่บ้าน

ริมทะเลสาบเกือบทุกหลังมีรั้วสูงแบบครึ่งล่างทึบ ครึ่งบนโปร่ง แล้วปลูกต้นไม้บังตามแนวรั้วน้ำโดยไม่ให้ความสำคัญกับภูมิทัศน์โดยรวมแต่อย่างใด

ผู้วิจัยได้เข้าสัมภาษณ์กรรมการผู้จัดการและสถาปนิกโครงการที่สำนักงานใหญ่ของบริษัท ค ทั้งนี้ เนื่องจากตัวสถาปนิกโครงการมีความสนใจข้อมูลที่เป็นความเห็นของผู้อยู่อาศัยมาก เขาจึงกรุณาแจ้งมายังสำนักงานหมู่บ้านล่วงหน้า ซึ่งช่วยให้ผู้วิจัยได้เข้าสัมภาษณ์ผู้จัดการและนายช่างผู้ดูแลโครงการของบริษัท ซึ่งทำหน้าที่บริหารและบำรุงรักษาโครงการทั้งแปด รวมทั้งได้รับความสะดวกในการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นอย่างดี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีโอกาสดูวิถีชีวิตบรรยากาศ และสภาพของอาคารรวมทั้งสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน ทั้งจากการสังเกตและจากการพูดคุยกับผู้คนที่อยู่อาศัยในชุมชนอย่างเพียงพอสำหรับใช้ยืนยันและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และเอกสาร

5.1 บริบทของการพัฒนาโครงการ

บริษัท ค มีชื่อเสียงจากประสบการณ์การสร้างบ้านจัดสรรและการพัฒนาที่ดินซึ่งตอบสนองความต้องการของตลาดได้เป็นอย่างดีมาตลอดระยะเวลากว่า 20 ปี จึงไม่น่าแปลกใจที่บริษัทจะสามารถคิดค้นผลิตภัณฑ์ให้มีลักษณะถูกอกถูกใจลูกค้า ถึงขนาดที่พัฒนาที่ดินในโครงการหมู่บ้านไทยสามให้เป็นเกาะส่วนตัวขนาด 1 ไร่ แต่ละเกาะขายด้วยราคาระดับ 20 ล้านบาทจำนวน 5 เกาะ ประกอบกับที่ดินขนาดย่อมริมทะเลสาบอีกกว่าร้อยแปลงก็ยังมีคนซื้อไว้เกือบทั้งหมด

โซคร้ายที่บริษัทฯ ยังไม่ทันได้โอนที่ดินให้ลูกค้าก็เกิดสภาพเศรษฐกิจฟองสบู่แตกเสียก่อน ซึ่งนอกจากจะทำให้ยอดขายที่ดินแปลงที่เหลือหยุดชะงักแล้ว ยังทำให้บรรดาลูกค้าผู้ผ่อนชำระมาแล้วถอนตัวจากไปจำนวนมาก ถึงกระนั้นบริษัทฯ ก็ยังผลักดันโครงการคฤหาสน์หรือริมทะเลสาบผ่านพ้นจุดวิกฤตมาได้ด้วยกลยุทธ์การขายล้น ๆ โดยไม่มีการนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการวิจัยพัฒนาเพิ่มเติมแต่อย่างใด จึงถือได้ว่าหมู่บ้านไทยสามเป็นชุมชนหมู่บ้านจัดสรรที่พัฒนาขึ้นภายใต้กระบวนทัศน์ที่ล้าหลัง ซึ่งสมควรนำมาเป็นกรณีศึกษาในวิทยานิพนธ์

5.1.1 ที่มาและมโนภาพของโครงการ

คุณเกริก (ชื่อสมมติ) ผู้ก่อตั้งบริษัทฯ ซึ่งปัจจุบันดำรงตำแหน่งประธานที่ปรึกษากลุ่มบริษัท ค มีพื้นฐานจากธุรกิจซื้อขายรถยนต์ ย้อนหลังไปเมื่อปี 2521 อันเป็นยุคที่ธุรกิจบ้านจัดสรรยังไม่เป็นที่นิยมในตลาดอสังหาริมทรัพย์ เขาเล็งเห็นว่าบริเวณถนนแจ้งวัฒนะน่าจะเป็นย่านชาน

เมืองที่มีการขยายตัวของประชากรออกไปในอัตราสูง และเห็นว่าหมู่บ้านจัดสรรคุณภาพมาตรฐานมีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้น เขาจึงลงมือพัฒนาโครงการหมู่บ้านจัดสรรด้วยตัวเองเป็นโครงการแรก ซึ่งประสบความสำเร็จเป็นอันมาก จนส่งผลให้เขาสามารถพัฒนาโครงการต่อมาอีกหลายโครงการ ประมาณปี 2527 โครงการของบริษัทก็เป็นที่รู้จักแพร่หลายเพราะเหตุที่นำเสนอทะเลสาบเป็นจุดขายพร้อมกับบ้านที่มีคุณภาพและมาตรฐานสูงเป็นบริษัทแรก

ในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้น สมัยรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ หรือ "ยุคน้ำชาติ" เขายังเล็งเห็นว่ากลุ่มคนชั้นกลางมีอัตราเติบโตอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว เขาจึงตั้งเป้าหมายชัดเจนว่าจะพัฒนาที่ดินสำหรับคนกลุ่มนี้ เพื่อดึงให้ "เงิน" ไหลเข้าสู่บริษัทโดยเร็วที่สุด ดังนั้น เขาจึงสร้างคำขวัญ "ซื้ออนาคต" แล้วเสนอขายที่ดินเปล่าบนแผ่นกระดาษ ซึ่งแสดงจุดเด่นคือทะเลสาบและสภาพแวดล้อมในโครงการ พร้อมด้วยทางเลือกที่จะใช้แบบบ้านสไตล์ยุโรปประยุกต์ ซึ่งบริษัทมีบริการปรับเปลี่ยนแบบให้ลูกค้าได้สมดังฝันก็ได้ หรือทางเลือกที่ลูกค้าสามารถออกแบบก่อสร้างอย่างอิสระบนที่ดินของตนเองก็ได้ เพียงแต่มีเงื่อนไขให้ก่อสร้างแล้วเข้าอยู่อาศัยในระยะเวลา 5 ปี

การวิเคราะห์ตลาดเฉพาะหน้าอย่างถูกต้องก่อนใครช่วยให้บริษัทฯ มีข้อได้เปรียบเหนือบริษัทอื่น อีกทั้งข้อเสนอดังกล่าวก็ช่วยให้โครงการของบริษัทฯ มีแรงดึงดูดทั้งผู้ที่ต้องการที่อยู่อาศัยคุณภาพสูงและผู้ที่ต้องการเก็งกำไรเป็นอย่างมาก บริษัทฯ จึงสร้างผลกำไรและกวาดเม็ดเงินไปได้อย่างมากมายเช่นกัน จนสามารถเปิดตัวโครงการใหม่ได้อีกถึง 8 โครงการในปีเดียวกันนั้น ซึ่งคิดเป็นมูลค่าหลายหมื่นล้านบาท พร้อมกับการขยายทุนจดทะเบียนไปจนถึง 1,000 ล้านบาท แล้วพาตัวเองเข้าไปเป็นบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ได้ตั้งแต่ปี 2534 ทั้งหมดนี้ส่งเสริมให้บริษัทฯ เกิดความมั่นใจในศักยภาพที่จะรุกเข้าไปในพื้นที่การแข่งขันสร้างอาคารสูงรวมทั้งตลาดในภูมิภาค เพื่อให้บริษัทฯ เติบโตอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องมากขึ้นไปอีก

ถึงแม้การเติบโตของเศรษฐกิจจะชะลอตัวลงพร้อมกับความนิยมซื้อขายที่ดินเปล่าหลังจากที่พลเอกชาติชายถูกยึดอำนาจ ประสบการณ์จากการเป็นอดีตที่ปรึกษาประจำรัฐสภา กลับช่วยให้เขาเล็งเห็นอีกว่า ฝ่ายทหารจะเป็นกลุ่มลูกค้าที่ช่วยให้บริษัทฯ รอดพ้นจากสภาวะชะลอตัวดังกล่าวได้ ดังนั้น เขาจึงบุกไปข้างหน้าด้วยการเปิดตัวโครงการอีกเกือบสิบโครงการทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดตามที่ตั้งใจไว้ หลายโครงการเป็นอาคารสูงประเภทคอนโดมิเนียม หลายโครงการมีสนามกอล์ฟเสริมไปกับทะเลสาบเพื่อดึงดูดความสนใจของเหล่านายทหาร สำหรับโครงการหมู่บ้านไทยสาม เขาได้สร้างวลี "ไพรเวท เลค แอนด์ พาร์ค" รวมทั้ง "ไพรเวท ไอร์แลนด์" เพื่อกระตุ้นให้ลูกค้าเกิดจินตนาการความเป็นส่วนตัวท่ามกลางธรรมชาติที่ร่มรื่นและเย็นสบาย

5.1.2 วัตถุประสงค์และหลักการพื้นฐานในการทำโครงการ

บริษัท ค ทำธุรกิจโดยมีวัตถุประสงค์พื้นฐานเพื่อสร้างศักยภาพในการต่อสู้ให้ได้มาซึ่งผลกำไรและการเติบโตอย่างรวดเร็ว ท่ามกลางสภาพการแข่งขันที่มีแต่จะสูงขึ้นทุกวัน ดังนั้น จึงต้องยึดหลักปรัชญาการลงทุน “ระดับไม่ใหญ่ไม่ทำ” คือเน้นการทำโครงการขนาดใหญ่ที่มีหน่วยสินค้าไว้มากมายจำนวนมาก เพื่อลดต้นทุนและรักษาระดับผลกำไรตามที่ต้องการ รวมทั้งยึดหลัก “น้ำขึ้นให้รีบตัก” คือเน้นการเร่งทำโครงการขายมากกว่าความระมัดระวังและความรอบคอบ

ส่วนวัตถุประสงค์ที่ทำโครงการหมู่บ้านไทยสามขึ้นมาโดยเฉพาะก็เพื่อรักษาอัตราการเติบโตทางธุรกิจหลังจาก “ยุคน้ำชาติ” ซึ่งจะไปสนับสนุนแผนการรุกคืบเข้าไปในตลาดภูมิภาคและตลาดอาคารสูง รวมทั้งแผนการร่วมลงทุนกับนักธุรกิจต่างชาติเพื่อหาประโยชน์ทางเทคนิคและความเป็นสากลในอนาคต

5.1.3 การจัดหาที่ดิน

บริษัท ค เป็นบริษัทพัฒนาที่ดินเก่าแก่กับบริษัทหนึ่งที่มี “แลนด์แบงก์” หรือการสะสมที่ดินมากมาย การจัดซื้อที่ดินเหล่านั้นเป็นหน้าที่ของ “เจ้านายที่เค้จัดการของตัวเอง” แต่ก่อนที่จะถึงขั้นตอนจัดซื้อ ฝ่ายจัดหาที่ดินมีหน้าที่ออกไปสำรวจเบื้องต้น แล้วนำข้อมูลมาให้ ฝ่ายออกแบบฝ่ายการตลาด และฝ่ายวิเคราะห์การเงิน ศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ หากมีความเป็นไปได้ก็จะนำเสนอให้ “เจ้านาย” จัดซื้อต่อไป

5.1.4 การออกแบบและก่อสร้าง

หลังจากที่ซื้อที่ดินแล้ว กรรมการผู้จัดการและสถาปนิกหัวหน้าฝ่ายออกแบบจะกำหนดแนวคิดและลักษณะของโครงการในขั้นต้น จากนั้นฝ่ายพัฒนาธุรกิจจะนำแนวคิดที่ได้ร่วมกับข้อมูลการวิจัยตลาด มากำหนดเป็นโจทย์ทางการตลาดว่าโครงการต้องมีพื้นที่ขายเท่าไร ขนาดของที่ดินแต่ละแปลงเป็นเท่าไร และแบบบ้านเป็นแบบใด ซึ่งทั้งหมดจะกลายเป็นข้อกำหนดของการออกแบบผัง ที่ฝ่ายออกแบบจะต้องนำไปพิจารณาร่วมกับข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง เมื่อได้ข้อสรุปแล้ว นักการตลาดก็จะเป็นผู้เลือกแบบบ้านที่ออกแบบเก็บไว้แล้วจำนวนมาก กำหนดลงไปในผังตามความเหมาะสม

สำหรับโครงการไทยสาม ฝ่ายพัฒนาธุรกิจกำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมายไว้ถึง 3 กลุ่ม ดังนั้น จึงมีการออกแบบผังไว้ 3 ลักษณะเพื่อสนองความต้องการของลูกค้าแต่ละกลุ่มดังนี้

1. กลุ่มผู้มีฐานะปานกลาง สถาปนิกใช้ความต้องการส่วนตัวนำเสนอแนวคิด “สวนในละแวกบ้าน” (neighborhood garden) กล่าวคือออกแบบให้หลังบ้านของแต่ละบ้านมีประตูออกไปยังสวนส่วนกลางที่จัดเป็นทางเดินในสวนอันร่มรื่น เพื่อเอื้อให้ผู้อยู่อาศัยในแต่ละบ้านมี

โอกาสสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันเนื่องจากมีพื้นที่ทำกิจกรรมและพักผ่อนร่วมกันอย่างใกล้ชิด อันจะนำไปสู่การเกิดกลุ่มสังคมเล็ก ๆ ที่ผู้คนรู้จักกันดีเหมือนดังเช่นสังคมไทยสมัยก่อนได้

2. กลุ่มผู้มีฐานะค่อนข้างร่ำรวย สถาปนิกนำเสนอบรรยากาศโปร่ง โล่ง เย็นสบายด้วยแนวคิดบ้านริมทะเลสาบที่มีการจัดวางทะเลสาบให้ไล่เลาะไปกับหลังบ้านแต่ละหลัง ประกอบกับแนวคิด “สวนในละแวกบ้าน” เกิดเป็นคำขวัญ “เลค อิน เดอะ พาร์ค” (lake in the park) ซึ่งหมายถึงการมีทะเลสาบที่ถูกล้อมรอบด้วยสวน โดยที่สวนนั้นถือเป็นสวนสวนกลางที่จัดเป็นทางเดินเลียบริมน้ำภายใต้เงาไม้ร่มรื่น เพื่อส่งเสริมให้ผู้คนได้รู้จักกันในระหว่างการเดินเล่นพักผ่อน

3. กลุ่มผู้ที่ร่ำรวยมาก แนวคิดการวางผังมีเพียงการสร้างความรู้สึก “เป็นเจ้าของเกาะ” ให้กับลูกค้าในขนาด 5 ราย และสร้างความรู้สึกรู้สึก “มีบ้านบนเกาะ” ด้วยการออกแบบเกาะขนาดใหญ่ที่จะถือครองโดยลูกค้าในขนาดจำนวน 4 ถึง 7 รายต่อ 1 เกาะ

ส่วนแนวคิดทางสถาปัตยกรรมเริ่มจากในยุคแรกที่คุณเกริก ผู้ก่อตั้งบริษัท ชอบบ้าน “สไตล์โรมัน” ซึ่งเข้ากับความต้องการของตลาดในยุคนั้น ขณะที่สถาปนิกชอบบ้าน “สไตล์โมเดิร์น” แบบบ้านมาตรฐานจึงออกมาเป็น “สไตล์ยุโรปประยุกต์” หรือ “ยูโร โอเรียนทอล” (Euro Oriental) ที่มีกลิ่นอายการจัดพื้นที่ใช้สอยแบบตะวันตกเล็กน้อย ต่อมาเมื่อสถาปนิกได้ศึกษาแนวคิดอัตลักษณ์มากขึ้น ซึ่งทำให้เขาเห็นว่ามนุษย์ต้องการความหลากหลาย อีกทั้งมีฝันและมีความต้องการเฉพาะของตนเอง เขาจึงนำแนวคิดดังกล่าวไปรองรับวัตถุประสงค์การแสวงหาผลกำไรและการเติบโตอย่างรวดเร็ว จนเกิดเป็นหลักการออกแบบ “จงทำในสิ่งที่เขาจะซื้อ ไม่ใช่ทำในสิ่งที่คุณอยากได้” ซึ่งแสดงออกถึงความต้องการเอาอกเอาใจลูกค้าอย่างเต็มที่ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงหลักวิชาการ แม้กระทั่งหลักทิศทางแดดลมมากนัก ดังนั้น ลูกค้าของโครงการจึงมีอิสระที่จะเลือกซื้อที่ดินพร้อมบ้านที่สร้างเสร็จแล้ว หรือซื้อที่ดินเปล่าพร้อมด้วยทางเลือก “บ้านสั่งสร้าง” ที่จะให้แบบบ้านของโครงการ ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนแบบให้สมดังฝันอย่างไรก็ได้ตราบไต่ที่มี “เงิน” ว่าจ้างทางโครงการหรือทางเลือกที่จะหาผู้ออกแบบและผู้รับเหมามาดำเนินการเองทั้งหมดก็ได้ เพียงแต่มีเงื่อนไขให้ก่อสร้างโดยไม่มีผลรบกวนเพื่อนบ้านและให้พร้อมเข้าอยู่อาศัยได้ในระยะเวลา 5 ปี ด้วยเหตุที่ต้องการตามใจลูกค้า หรือสนองกิเลสของลูกค้าให้มากที่สุดนี้เอง ทั้งในขั้นตอนการออกแบบและการก่อสร้างจึงไม่ได้มีการควบคุมต้นทุนซึ่งเกิดขึ้นจากความเปลี่ยนแปลงของวัสดุแต่อย่างใด

สำหรับการควบคุมคุณภาพการก่อสร้าง บริษัทฯ จะจ้างผู้รับเหมาที่เป็นบริษัทเล็ก ๆ ให้ดำเนินการตามคู่มือการควบคุมคุณภาพของบริษัทฯ โดยบริษัทฯ จัดให้มีโฟร์แมนควบคุมงานของผู้รับเหมาด้วย นอกจากนั้น บริษัทฯ ยังจัดกลุ่มเจ้าหน้าที่จากฝ่ายต่าง ๆ ในสำนักงานใหญ่ เช่น

บัญชี กฎหมาย และอื่น ๆ เข้าไปตรวจสอบคุณภาพงานก่อนที่จะถึงกำหนดส่งมอบงานให้กับลูกค้าซึ่งเป็นการควบคุมคุณภาพการก่อสร้างอีกชั้นหนึ่ง

เมื่อพิจารณาข้อมูลการออกแบบก่อสร้างจากเอกสารทั้งหมด ประกอบกับการสำรวจภาคสนาม ทำให้สามารถแสดงคุณลักษณะที่เอื้อต่อความยั่งยืนตามกรอบคิดบูรณาการ ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นคุณลักษณะสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน หรือผลของการออกแบบแนวยั่งยืน ดังตารางที่ 5.22

ตารางที่ 5.22

คุณลักษณะสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน หรือผลของการออกแบบแนวยั่งยืนในช่วงก่อตั้งชุมชนไทยสาม

ภาคบนซ้าย: บ้านส่วนบุคคล ลักษณะที่ต้องใช้ใจสัมผัส “ไม่มี”
ภาคบนขวา: บ้านส่วนบุคคล ลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ 1. ฝาระแนงไม้คายคาเพื่อการระบายอากาศ 2. แผ่นลูมิเนียมพอลียสเตอร์ทนความร้อนใต้หลังคา 3. การติดตั้งระบบถังบำบัดสิ่งปฏิกูลฝังใต้ดิน ปล่อน้ำที่ผ่านการบำบัดแล้วออกภายนอก 4. รั้วด้านหน้าบ้านบางส่วนโปร่งไม่กีดขวางการพัดผ่านของลม
ภาคล่างซ้าย: ชุมชน ลักษณะทางวัฒนธรรมและสิ่งที่ต้องใช้ใจสัมผัส ได้แก่ 1. ความไม่น่าเบื่อของการจัดที่ว่างเปิดโล่ง และทางสัญจร 2. ส่วนส่วนกลางที่จัดเป็นทางเดินในสวน เพื่อเอื้อให้ผู้อยู่อาศัยในแต่ละบ้านมีโอกาสสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างกันเนื่องจากมีพื้นที่ทำกิจกรรมและพักผ่อนร่วมกันอย่างใกล้ชิด 3. ส่วนส่วนกลางจัดเป็นทางเดินเลียบน้ำ เพื่อส่งเสริมให้ผู้คนได้รู้จักกันในระหว่างการเดินเล่น 4. รั้วด้านหน้าบ้านบางส่วนโปร่ง เอื้อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้าน
ภาคล่างขวา: ชุมชน ลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ 1. ส่วนส่วนกลางและต้นไม้รอบทะเลสาบช่วยให้เกิดความร่มรื่น 2. น้ำในทะเลสาบช่วยบรรเทาความร้อนในบริเวณโครงการ 3. ระบบบริหารจัดการหมู่บ้านโดยบริษัท และการนำเงินกองทุนซึ่งได้จากการชำระค่าบริการหมู่บ้านก่อนโอนกรรมสิทธิ์มาใช้จ่าย

หมายเหตุ: โปรดดูรูปภาพคุณลักษณะที่บ่งชี้ถึงความยั่งยืนเหล่านี้ในภาคผนวก ก.

5.1.5 เงินทุน การตลาด และการขาย

ตั้งแต่ช่วงเศรษฐกิจขาขึ้นใน “ยุคน้ำชาติ” บริษัทฯ ใช้งบประมาณในการโฆษณาหลายร้อยล้านบาทต่อปี ซึ่งทำให้บริษัทฯ ติดอันดับต้น ๆ ของบริษัทที่ใช้งบประมาณโฆษณาสูงสุดมาตลอด โดยเฉพาะป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ นั้น บริษัทฯ มีกระจายทั่วทั้งกรุงเทพฯ และปริมณฑลไม่ต่ำกว่า 100 ป้าย

ในช่วงต้นปี 2539 บริษัทฯ เริ่มตั้งข้อสังเกตว่ากำลังซื้อของลูกค้าถดถอยลง แต่ในช่วงแรก ๆ นั้น ภาพของสถานการณ์ยังไม่ชัดเจนว่ามีสิ่งใดเกิดขึ้น ดังนั้นทุกโครงการของบริษัทฯ จึงยังคงเดินหน้าต่อไป รวมทั้งโครงการหมู่บ้านไทยสามที่เปิดการขายในช่วงหลังของปี 2539 ผลจากการทุ่มเทให้การโฆษณาประกอบกับความร่ำรวยของกลุ่มคนชั้นกลาง อันเป็นผลจากเศรษฐกิจฟองสบู่ ทำให้บริษัทฯ สามารถขายเกาะส่วนตัวและที่ดินริมทะเลสาบจนหมดในระยะเวลาเพียงประมาณ 1-2 เดือนเท่านั้น ในขณะที่ขายที่ดินแปลงเล็กซึ่งอยู่ห่างจากทะเลสาบได้จำนวนน้อยมาก อย่างไรก็ตามก็ดี ความยินดีปรีดากลับอยู่กับบริษัทฯ ได้ไม่นาน เพราะเมื่อรัฐบาลออกคำสั่งปิดสถาบันการเงินในปี 2540 ภาพต่าง ๆ ก็ปรากฏชัดเจนว่าหายนะของบริษัทฯ กำลังมาเยือน ด้วยเหตุที่เศรษฐกิจขาลงที่ลงอย่างรวดเร็วและฉับพลัน ได้ทำให้ลูกค้ากลุ่มคนชั้นกลางของบริษัทฯ ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจนไม่สามารถผ่อนชำระค่าที่ดินต่อไปได้ ส่วนลูกค้ารายใหม่ก็เกิดความหวาดกลัวที่จะนำเงินออกมาใช้จ่าย ซึ่งทำให้การขายของบริษัทฯ หยุดชะงักลงทันที

บริษัทฯ จึงกลายเป็นหนึ่งในหลายบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ยักษ์ใหญ่ที่มีกิจการสะดุดลงอย่างไม่คาดคิดมาก่อนจากวิกฤตการณ์ลดค่าเงินบาท ซึ่งส่งผลให้ที่ดินของโครงการทั้งหมดถูกยึด เนื่องจากเงินกู้ยืมลงทุนในขณะนั้นได้กลายเป็นหนี้สินขนาดประมาณ 2 หมื่นล้านบาทที่บริษัทฯ ต้องเร่งระดมเงินสดดีที่ในกระบวนการระดมหนี้ ทางธนาคารที่เป็นเจ้าหนี้ อนุมัติเงินทุนก้อนเล็ก ๆ พร้อมทั้งคำแนะนำให้บริษัทฯ กลับเข้ามาพัฒนาที่ดินแปลงย่อยในส่วนด้านหลังของโครงการก่อนได้ บริษัทฯ จึงดำเนินการตามคำแนะนำ โดยเริ่มทำโฆษณาจุดขาย “ไพรเวท เลค แอนด์ พาร์ค” อีกเล็กน้อย พร้อมทั้งตั้งข้อเสนอลดราคาและเงื่อนไขการขายเป็นกรณีพิเศษ ในเวลาใกล้เคียงกันคือตั้งแต่ปลายเดือนเมษายน 2541 ทางราชการก็ได้เปิดใช้ถนนทางด่วนคู่ขนานลอยฟ้าพระบรมราชชนนี ปัจจัยเหล่านี้จึงช่วยให้การขายและการพัฒนาโครงการมีความก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ จนถึงปี 2543 บริษัทฯ ก็สามารถขายโครงการได้เกือบทั้งหมด

จากการศึกษาบริบทในระดับโครงการของการพัฒนาหมู่บ้านไทยสามสามารถสรุปปัจจัยที่ช่วยให้โครงการเป็นผลสำเร็จดังตารางที่ 5.23

ตารางที่ 5.23

ปัจจัยจากบริบทในระดับโครงการที่เอื้อต่อการพัฒนาหมู่บ้านไทยสาม

ด้าน	กรณีตัวอย่าง
จิต	- จิตที่ตระหนักถึงศักยภาพของทำเลที่ตั้งโครงการกับคติที่ว่า "ระดับไม่ใหญ่ไม่ทำ" เป็นแรงส่งให้คุณเกริกกว้านซื้อที่ดินผืนใหญ่ได้ในราคาถูก จนเกิดเป็นแลนด์แบงก์จำนวนมากมายมหาดาล - จิตที่ตระหนักว่าหมู่บ้านจัดสรรส่วนใหญ่ในท้องตลาดยังไม่มีคุณภาพและมาตรฐาน ส่งผลให้เขามุ่งมั่นพัฒนาสินค้าให้ดียิ่งขึ้น - จิตที่ตระหนักว่ากลุ่มคนชั้นกลางมีอัตราเติบโตอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว เขาจึงตั้งเป้าหมายชัดเจนว่าจะพัฒนาที่ดินสำหรับคนกลุ่มนี้ เพื่อดึงให้ "เงิน" ไหลเข้าสู่บริษัทโดยเร็วที่สุด - ความต้องการดึงให้ "เงิน" ไหลเข้าสู่บริษัทโดยเร็วที่สุด และความชอบบ้านสไตล์โรมันของคุณเกริก ประกอบกับความตระหนักว่าลูกค้าแต่ละคนย่อมมีความต้องการเฉพาะของตนเองของสถาปนิก หรืออีกนัยหนึ่งก็คือความเข้าใจอัตราของคนรวย ได้ก่อให้เกิดหลักการออกแบบ "จงทำในสิ่งที่เค้าจะซื้อ ไม่ใช่ทำในสิ่งที่เค้าอยากได้" ซึ่งเป็นที่ถูกใจลูกค้าจำนวนมาก - ความเข้าใจอัตราของคนรวยและความต้องการความโปร่ง โล่ง เย็นสบายของผู้คน ทำให้บริษัทฯ นำเสนอเกาะส่วนตัวและบ้านริมทะเลสาบพร้อมสวนส่วนตัว ซึ่งเป็นที่ถูกใจลูกค้าจำนวนมากเช่นกัน - จิตที่ต้องการบุกไปข้างหน้าโดยไม่ต้องคำนึงถึงข้อมูลทางเศรษฐกิจและการก่อสร้างที่ชัดเจน ทำให้บริษัทฯ ขยายกิจการได้อย่างรวดเร็ว อันนำมาซึ่งชื่อเสียงและความมั่นคงทางการเงินในช่วงแรก ๆ จากนั้นก็ส่งผลให้สภาพวิกฤตเข้ามาเยือนบริษัทฯ จนทำให้บริษัทฯ ต้องเปลี่ยนวิธีการพัฒนาโครงการเป็นการทำสวนย่อยทีละส่วน ซึ่งช่วยให้สามารถขายโครงการเกือบทั้งหมดได้ในที่สุด
การกระทำ	- การเข้าถึงแหล่งข้อมูลช่วยให้คุณเกริกคาดการณ์ได้ว่าความเจริญของเมืองจะออกไปสู่ทิศทางใด และกลุ่มเป้าหมายที่ควรให้ความสำคัญคือกลุ่มใด - การกว้านซื้อที่ดินผืนใหญ่ได้ในราคาถูก ช่วยให้เราสามารถทยอยพัฒนาโครงการที่มีคุณภาพเหนือคู่แข่ง จนกลายเป็นฐานที่มั่นคงให้เขาพัฒนาโครงการจำนวนมากพร้อมกันในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้น - การศึกษาแนวคิดอัตลักษณ์มากขึ้น ซึ่งทำให้สถาปนิกเห็นว่ามนุษย์มีความต้องการเฉพาะของตนเอง เขาจึงนำแนวคิดดังกล่าวไปรองรับวัตถุประสงค์การ

ตารางที่ 5.23 (ต่อ)

	แสวงหาผลกำไรและการเติบโตอย่างรวดเร็ว จนเกิดเป็นหลักการออกแบบ “จงทำในสิ่งที่เค้าจะซื้อ ไม่ใช่ทำในสิ่งที่คุณอยากได้” - การศึกษาปัญหาของหมู่บ้านจัดสรรรุ่นก่อน ๆ ช่วยให้บริษัท เกิดแนวความคิดการสร้างบ้านริมทะเลสาบเป็นจุดขายซึ่งเป็นที่ถูกใจลูกค้าจำนวนมาก - การบุกตลาดอย่างรวดเร็วโดยไม่คำนึงถึงข้อมูลทางเศรษฐกิจและการก่อสร้างที่ชัดเจน ทำให้บริษัท ขยายกิจการได้ตามเป้าหมาย อันนำมาซึ่งชื่อเสียงและความมั่นคงทางการเงินในช่วงแรก ๆ จากนั้นก็ส่งผลให้สภาพวิกฤตเข้ามาเยือนบริษัท จนทำให้บริษัท ต้องเปลี่ยนวิธีการพัฒนาโครงการเป็นการทำส่วนย่อยทีละส่วน ซึ่งช่วยให้สามารถขายโครงการเกือบทั้งหมดได้ในที่สุด
วัฒนธรรม	- กระบวนทัศน์แยกส่วนทำให้คุณเกริกที่มองว่าที่ดินในทำเลที่ดีเป็นเพียงปัจจัยที่มีศักยภาพสำหรับการพัฒนา ไม่ใช่ระบบธรรมชาติ ไม่ใช่แม้ปัจจัยหล่อเลี้ยงชีวิตในฐานะที่เป็นแหล่งผลิตอาหารให้กับคนกรุงเทพฯ ประกอบกับกระบวนทัศน์ที่เห็นการเติบโตอย่างรวดเร็วเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของธุรกิจ เป็นแรงส่งให้คุณเกริกว่างานซื้อที่ดินผืนใหญ่ได้ในราคาถูก จนเกิดเป็นแลนด์แบงก์จำนวนมาก - การพัฒนาหมู่บ้านจัดสรรสมัยก่อนไม่มีคุณภาพและมาตรฐาน ส่งผลให้คุณเกริกตระหนักในช่องทางการตลาดและมุ่งมั่นพัฒนาสินค้าให้ดียิ่งขึ้น - กระบวนทัศน์อัตตานิยมกระตุ้นให้เขาต้องการดึงให้ “เงิน” ไหลเข้าสู่บริษัทโดยเร็วที่สุด อีกทั้งกระตุ้นให้ผู้ที่มีเงินกลุ่มหนึ่งต้องการซื้อที่ดินเอาไว้เก็งกำไร อีกส่วนหนึ่งก็ต้องการซื้อที่ดินบนเกาะขนาดใหญ่ เพื่อแสดงฐานะหรือไม่ก็เพื่อแสวงหาความสุขส่วนตัว เขาจึงสามารถขายที่ดินได้อย่างรวดเร็วในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้น - ความตระหนกตกใจและความตระหนักในความผันผวนทางเศรษฐกิจของประชาชน ส่งผลให้สภาพวิกฤตเข้ามาเยือนบริษัท จนทำให้บริษัท ต้องเปลี่ยนวิธีการพัฒนาโครงการเป็นการทำส่วนย่อยทีละส่วน ซึ่งช่วยให้สามารถขายโครงการเกือบทั้งหมดได้ในที่สุด - กระบวนทัศน์ที่เห็นว่าความใหญ่โตหรูหราและความงามสไตล์ยุโรปประยุกต์จะสามารถสร้างความสุขในการอยู่อาศัยให้กับตนเองได้ ประกอบกับความ

ตารางที่ 5.23 (ต่อ)

ด้าน	กรณีตัวอย่าง
	- ตระหนักว่าการจัดผังในลักษณะเช่นนี้มีอยู่ในตลาดไม่มากนัก ส่งผลให้ลูกค้าเข้ามาจองซื้อบ้านกันอย่างล้นหลาม - ความมีชื่อเสียง และประสบการณ์ ของบริษัทฯ ทำให้ลูกค้ามั่นใจในสินค้า แม้กระทั่งบริษัทฯ อยู่ในสภาพจนเจียนล้มละลาย บรรดาลูกค้าก็ยังมาอุดหนุน จนทำให้การขายโครงการสำเร็จลุล่วงไปได้
ระบบสังคม	- ระบบเศรษฐกิจที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับพื้นที่เกษตรกรรม ทำให้พื้นที่เหล่านั้นมีราคาถูกพอให้คุณเกริกกว้านซื้อได้เป็นพัน ๆ ไร่ - ระบบโครงสร้างพื้นฐานและนโยบายการพัฒนาเมืองให้มีการขยายตัวออกสู่ย่านปริมณฑล ทำให้นักธุรกิจตระหนักถึงช่องทางการพัฒนาโครงการเพิ่มขึ้น ในขณะที่ประชาชนก็มีโอกาสเลือกซื้อโครงการที่มีคุณภาพของสิ่งแวดล้อมมากขึ้นด้วย - นโยบายส่งเสริมการขายตัวของเศรษฐกิจอย่างเช่น "การเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า" ใน "ยุคน้ำชาติ" กระตุ้นให้นักพัฒนาโครงการอย่างคุณเกริกมีจิตใจฮึกเหิม และต้องการบุกไปข้างหน้าโดยไม่ต้องคำนึงถึงข้อมูลทางเศรษฐกิจและการก่อสร้างที่ชัดเจน ทำให้บริษัทฯ ขยายกิจการได้อย่างรวดเร็ว - ผลจากเศรษฐกิจฟองสบู่ทำให้บริษัทฯ ต้องดิ้นรนอย่างเต็มที่ที่จะปลดปล่อยหนี้สินให้เร็วที่สุด ขณะเดียวกันก็ทำให้บริษัทฯ เข้าใจถึงวิธีการทยอยทำโครงการที่ละส่วนอย่างรอบคอบยิ่งขึ้น และตั้งข้อเสนอพิเศษแก่ลูกค้ามากมาย ซึ่งส่งผลให้ทั้งผู้ซื้อบ้านต่างให้ความสนใจในงานของบริษัท - ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมก่อให้เกิดความแตกต่างสูงในการเข้าถึงทรัพยากร และข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งโอกาสในการดำเนินธุรกิจ ดังนั้น ผู้ที่มีความใกล้ชิดกับนักการเมืองอย่างคุณเกริก ในฐานะที่เป็นอดีตที่ปรึกษาประจำรัฐสภา ย่อมได้เปรียบที่จะจับกลุ่มเป้าหมายและวางทิศทางของธุรกิจได้ก่อน - ลักษณะทางกายภาพของโครงการได้แก่การจัดภูมิทัศน์ ผังบริเวณ ทำเลที่ตั้ง ตลอดจนแบบบ้าน พร้อมทั้งนโยบายการขายที่มีทางเลือกให้กับลูกค้ามากเป็นจุดขายที่สำคัญซึ่งช่วยให้สามารถขายโครงการเกือบทั้งหมดได้ในที่สุด

นอกจากผลสรุปปัจจัยที่ช่วยให้โครงการเป็นผลสำเร็จจากการศึกษาภาพรวมของการพัฒนาโครงการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังได้ใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของเจ้าบ้านว่าปัจจัยใด หรือลักษณะใดของหมู่บ้านไทยสามที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านมากที่สุด ซึ่งพบว่าปัจจัยในทุกด้านของจุลภาคมีผลต่อการตัดสินใจ และพบว่า “บ้านที่สงบเงียบ” มีผลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านมากที่สุดที่คะแนนสูงถึงร้อยละ 72.2 รองลงมาเป็น “การเดินทางสะดวก” ที่คะแนนร้อยละ 66.7 และ “สัดส่วนเนื้อที่ว่างสาธารณะเหมาะสม” ที่คะแนนร้อยละ 61.1 ดังตารางที่ 59 ในภาคผนวก ค. นั้นหมายความว่าผู้ซื้อบ้านให้น้ำหนักที่คุณภาพของการออกแบบสถาปัตยกรรมน้อย ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของเจ้าบ้านผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 3 คน คือแต่ละคนไม่ได้ให้ความสนใจกับภาพของความหรูหรามากนัก แต่กลับให้ความสำคัญกับความโล่ง โปร่ง และเย็นสบายมากกว่า ซึ่งลักษณะดังกล่าวมาจากการออกแบบภูมิสถาปัตยกรรมให้สัดส่วนเนื้อที่ว่างเป็นพื้นที่น้ำกว้างขวางมากนั่นเอง

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตด้วยว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนนในหัวข้อของมิติทางวัฒนธรรม การจัดภูมิทัศน์ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการประหยัดพลังงานเป็นจำนวนน้อย จึงวิเคราะห์ว่าผู้ซื้อบ้านไม่ได้ให้ความสำคัญกับความเป็นชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการประหยัดพลังงาน ที่เป็นแนวคิดหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน อีกทั้งยังตั้งข้อสังเกตว่าการที่หัวข้อกิจกรรมในชุมชนและการบริหารจัดการไม่มีผู้ใดให้คะแนนเลย ได้สะท้อนสภาพจริงที่ผู้พัฒนาโครงการไม่ได้ให้ความสำคัญกับสองเรื่องนี้ ทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องการส่งเสริมความเป็นชุมชน จึงไม่ได้ออกแบบสถานที่ไว้รองรับกิจกรรมและไม่ได้ชี้แจงถึงแนวทางการบริหารหลังการขายให้ชัดเจน

5.2 บริบทในระดับบุคคลที่เอื้อต่อการพัฒนาโครงการ

ในส่วนที่ผ่านมา เราได้ทราบแล้วว่าโครงการนี้เป็นผลสืบเนื่องจากความต้องการดั่งให้ “เงิน” ไหลเข้าสู่บริษัทโดยเร็วที่สุดโดยการอิงกับสถานการณ์เฉพาะหน้า และไม่ต้องคำนึงถึงข้อมูลทางเศรษฐกิจและการก่อสร้างที่ชัดเจน อันเป็นแนวคิดแบบมีมส์แดงที่นำไปสู่การสร้าง “เกาะส่วนตัว” และ “บ้านริมทะเลสาบและสวนส่วนตัว” อันแสดงถึงการส่งเสริมอัตราของผู้คนที่สวนทางกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างชัดเจน การพัฒนาแบบมีมส์แดงที่อิงอาศัยกับกลุ่มทหารที่มีอำนาจทางการเมือง และกลุ่มชนชั้นกลางผู้มีกำลังเงินมาก อันเป็นผลจากการเก็งกำไรในตลาดหุ้นตามวัฒนธรรม “น้ำขึ้นให้รีบตัก” เมื่อประกอบกับความมีชื่อเสียงยาวนานของบริษัทฯ และสภาพเศรษฐกิจหลังพองสบู่แตกที่ทำให้บริษัทต้องปรับวิธีการพัฒนาโครงการ จนสามารถปิดการขายลง

ได้ รวมเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากปัจจัยทั้งสี่ด้านซึ่งเป็นเหตุในระดับ "กลุ่ม" ที่ก่อให้เกิดอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นตัวอย่างผลผลิตจากกระบวนการทัศน์อัตราแห่งนี้

การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนต่อไปนี้จะเป็นการศึกษาเหตุในระดับ "บุคคล" โดยเน้นที่ "การเปลี่ยนกระบวนการทัศน์" และ "จิตวิวัฒน์" ของผู้มีส่วนร่วม 3 ฝ่ายได้แก่ นักพัฒนาโครงการ สถาปนิก และผู้ซื้อบ้าน ในช่วงก่อนที่จะเริ่มเข้ามาเกี่ยวข้องกับโครงการ ซึ่งมีส่วนก่อให้เกิดชุมชนขึ้นได้เช่นกัน ทั้งนี้เพื่อตอบคำถามว่าการเปลี่ยนกระบวนการทัศน์และจิตวิวัฒน์เกิดขึ้นแล้วหรือไม่ มีความสัมพันธ์กันอย่างไร อยู่ในระดับพัฒนาการระดับไหน มีเหตุปัจจัยในความเป็นมาอย่างไร มีความสอดคล้องกันทั้งสามฝ่ายหรือไม่ และระดับพัฒนาการนั้นจะมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะที่เอื้อต่อความยั่งยืนของโครงการในลักษณะใด

กรณีศึกษานักพัฒนาโครงการ: คุณนาท

คุณนาทเป็นสุภาพบุรุษวัยกลางคน รูปร่างท้วมสูงใหญ่ผิวคล้ำ มีบุคลิกเป็นกันเองแต่ก็แฝงไว้ด้วยความน่ายำเกรง สมกับที่ดำรงตำแหน่งกรรมการผู้จัดการบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ยักษ์ใหญ่ของประเทศ สำนักงานใหญ่ของบริษัท ค ไม่ค่อยมีคนพลุกพล่านมากนัก อีกทั้งห้องประชุมที่เขาใช้เป็นที่ให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์ก็มีสภาพค่อนข้างเก่า ไม่ผิดไปจากโต๊ะและเก้าอี้ในห้องสักเท่าไร จึงเป็นบรรยากาศที่แตกต่างจากสำนักงานใหญ่ของบริษัท ข ที่ผู้วิจัยได้ไปเยี่ยมชมเยียนไม่นาน ก่อนหน้านั้นเกือบจะโดยสิ้นเชิง

เขาเติบโตขึ้นมาในครอบครัวที่ค่อนข้างมีฐานะดีในตัวเมืองชลบุรี "จริง ๆ เป็นคนชอบธรรมชาตินะ บ้านก็อยู่ติดทะเล น้ำทะเลท่วมถึง สมัยผมเด็ก ๆ ก็ทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับประมงชายฝั่งด้วย รู้จักเป็นอย่างดี พอหยุดเทอมก็จะกลับไปอยู่" เขาบอก เพราะเขากลับต้องใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนประจำที่กรุงเทพฯ เป็นส่วนใหญ่ จึงมีความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนมากกว่าสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ "กลับไปบ้านบางคนเนียเป็นคุณหนู แต่มาอยู่ที่โรงเรียนเนียไม่มีนะ"

จริง ๆ ผมอยากเรียนวิศวะ 4 อันดับแรกคือวิศวะ เลือกสถาปัตย์ 2 ลำดับสุดท้าย ก็ติดอันดับสุดท้าย ตอนเริ่มเป็นวัยรุ่นเล่นเครื่องบินเล็กแล้วชอบมากเลย ผมเข้าใจทฤษฎีฟลูอิท โฟลว ตั้งแต่อยู่ ม.ศ. 5 แล้ว ก็อยากที่จะเรียนวิศวะเครื่องกลมาก ๆ แต่มั่นคงยากไป มาติดสถาปัตย์ ก็เรียนอยู่ปีหนึ่ง ก็มาสอบวิศวะใหม่ก็ไม่ติดอีก เลยต้องเลยตามเลย เรียนสถาปัตย์แล้วเรียนไปก็ชอบเพราะว่าในมุมมองของผม สถาปนิกเป็นคนที่ค้นคว้าหาวิธีมาซึ่งจะแก้ปัญหา บางคนบอกว่าต้องออกแบบ มีจินตนาการสูงส่ง ผมกลับมองของผมอีกอย่างหนึ่ง คือผมมองทางแมคคานิคมาก ๆ

ในช่วงปีสุดท้ายระหว่างที่กำลังทำวิทยานิพนธ์ ก็เกิดเหตุการณ์ 16 ตุลาพอดี ขณะนั้น เขามีตำแหน่งประธานชมรมกีฬาของมหาวิทยาลัย และยังมีเพื่อนสนิทเป็นนายกองค์การนักศึกษา จึงเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่อต้านรัฐบาลทหารอย่างเต็มตัว เหตุผลที่เขาเข้าร่วมไม่ใช่เหตุผลที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเท่าเทียมกันระหว่างคนต่างชนชั้นแบบมีมส์เขียว แต่เป็นเหตุผลแบบมีมส์ส้มที่เน้นสิทธิเสรีภาพและการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า

สิทธิ์และเสียงควรจะอยู่ที่ประชาชน ไม่ใช่ไปอยู่ที่ จปร. สมัยนั้นนายกจะต้องมาจากทหารเท่านั้น คนพวกนี้เรียนมาสำหรับเป็นหัวของชาติ ฝึกมาอย่างนั้น ไม่ใช่ฝึกมาให้บริหารประเทศ ไม่ได้ฝึกมาให้อยู่ในโกลบอลไลส์ ไม่ได้ฝึกมาให้อยู่ในสากลประเทศ เพราะฉะนั้นวิธีการก็คือการรักษาอำนาจเป็นหลัก การพัฒนาประเทศอะไรก็ไม่ได้จริงจัง

เมื่อวันมหาวิปโยคผ่านพ้นไป เขาก็กลับมาทำวิทยานิพนธ์จนเสร็จเรียบร้อย แล้วไปทำงานที่ประเทศสิงคโปร์และมาเลเซียทันที ที่นั่นเขาได้ทั้งเงิน รางวัล และประสบการณ์การทำโครงการทันสมัยขนาดใหญ่ที่สถาปนิกไทยส่วนมากในเวลานั้นไม่ได้สัมผัส เขาจึงต้องการออกไปเผชิญโลกอันกว้างใหญ่และท้าทายให้มากขึ้น การไปศึกษาต่อในระดับปริญญาโทที่ประเทศมหาอำนาจตะวันตกจึงเป็นคำตอบให้กับชีวิตของเขาในช่วงเวลานั้น ซึ่งทำให้เขามีโอกาสทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยวิจัยให้กับอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการประหยัดพลังงาน ด้วยเหตุผลที่เห็นสิ่งแวดล้อมเป็นภาพของวัตถุซึ่งน่าค้นคว้าหาความรู้มาสนอง “ประโยชน์ของมนุษย์” ตามแบบมีมส์ส้มเช่นกัน

ผมก็ทำรีเสิร์ชให้อาจารย์ ก็ศึกษา ๆ ตอนนั้น โอ้โฮ ในประเทศนี้รู้กันอยู่ไม่กี่คน ทำมาแล้วเทสต์โมเดล ผมเล่นมาคือชอบก็เลยสนใจ เพราะว่ามันเป็นเรื่องของกรมพื้แผ่นดินของอากาศของอะไรอย่างนี้ เรื่องน้ำร้อน น้ำเย็น ที่มันเกิดจากอุณหภูมิ เมืองไทยน่าจะใช้ได้ดีเลย

โดยในช่วงที่เข้ามาเริ่มงานกับบริษัท ค ใหม่ ๆ เขาก็ยังนำความรู้ดังกล่าวมาแอบทดลองในพื้นที่โครงการเพื่อให้รู้ถึงวิธีการสร้างสิ่งแวดล้อมที่น่าสบายให้กับผู้อยู่อาศัยมากยิ่งขึ้นจนเกิดเป็นเอกลักษณ์ของบ้านริมทะเลสาบในทุกวันนี้ ซึ่งเขามองด้วยว่าสิ่งแวดล้อมลักษณะดังกล่าวจะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับโครงการ และช่วยให้สิ่งแวดล้อมโดยรวมของสังคมมีคุณภาพขึ้น ในขอบเขตที่บริษัทฯ สามารถทำได้

เรื่องสิ่งแวดล้อมก็คงไม่รู้จะดีขึ้นมาบ้างไหม แต่ว่าถ้าเผื่ออย่างของเราเนี่ยเรามีโอกาสที่จะทำ เราขายแพงแต่มีคนซื้อ สิ่งแวดล้อมก็ดีขึ้น ใครต่อใครเขาทำกัน ขายสูงหน่อย แต่สิ่งแวดล้อมดี สะอาดสะอาด มีสวนมีอะไร ต้นไม้ใหญ่ วิวจอกกิ้งได้ อัน

นี่ก็เป็นชีวิตที่มีความสุขได้ เดียวนี้มาตรฐานของหมู่บ้านจัดสรรก็ดีขึ้น เพราะว่ามัน
แข่งกัน ทุกคนจะต้องมีตรงนี้การแข่งขันจะให้ความสวยงาม ความสะดวกสบาย ใน
เรื่องของการสร้างสภาวะสังคม สภาวะแวดล้อมคงทำได้ตามกฎหมายกำหนด
เพราะมันเป็นเรื่องของการค้าขายและการต่อสู้กัน การลดต้นทุนมันแข่งกัน
เพราะว่ามีคนถือหุ้นเรา คงไม่ใช่องค์กรของรัฐบาลที่ไม่ได้มุ่งกำไร ถ้าเราไม่มี
ศักยภาพในการทำกำไรเลยคนก็คงไม่มาลงทุนกับเรา

และด้วยการให้ความสำคัญกับการต่อสู้และการทำกำไรดังกล่าว เขาจึงปลูกฝังคติใน
การทำงานให้กับพนักงานว่า “จงทำในสิ่งที่เขาจะซื้อ ไม่ใช่ทำในสิ่งที่คุณอยากได้” ซึ่งแสดงออกถึง
ความต้องการเอาอกเอาใจลูกค้าอย่างเต็มที่ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงหลักวิชาการแม้กระทั่งหลัก
ทิศทางเดดไลน์มากนักนั่นเอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปผลการประเมินระดับพัฒนาการของคุณ
นาท ดังตารางที่ 5.24 แต่ไม่สามารถสรุปได้ว่าเขามีจิตวิวัฒน์สู่มีเมตตาธรรม (สัม น้ำเงิน แดง)
ผู้วิจัยจึงไม่แสดงตารางที่รวบรวมปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์ในขั้นตอนนี้

ตารางที่ 5.24

การประเมินระดับพัฒนาการของนักพัฒนาโครงการ ชุมชนไทยสาม

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
จิตสำนึก			
สังคม	สัม	คิดว่าการสร้างสภาวะสังคม ทำได้แค่ตาม กฎหมายกำหนด เพราะให้ความสำคัญกับ การค้าขายและการต่อสู้แข่งขันกัน เพื่อ แสวงหาผลกำไรตลอดเวลา	always competition
สิ่งแวดล้อม	สัม	มองว่าสิ่งแวดล้อมเป็นเพียงสินค้าที่จะสร้าง มูลค่าเพิ่มให้กับโครงการ และสร้างความสุข ให้กับเหล่าผู้ที่มีฐานะดี โดยไม่มองให้รอบ ด้านว่าการทำโครงการใหญ่โตให้มีคุณภาพ เช่นนี้จะต้องสูญเสียความหลากหลายทาง ชีวภาพและทรัพยากรไปมากแค่ไหน	material gains, serve for elites, find "good life"

ตารางที่ 5.24 (ต่อ)

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำใช้ในเกลียวพลวัตร
ความตั้งใจ	แดง	ตั้งใจสนองกิเลสของผู้ซื้อบ้านและความโลภของพวกพ้องอย่างรวดเร็ว ด้วยการปลุกฝังคติในการทำงานให้กับพนักงานว่า “จงทำในสิ่งที่เค้าจะซื้อ ไม่ใช่ทำในสิ่งที่คุณอยากได้” โดยไม่คำนึงถึงหลักวิชาชีพมากนัก	immediate pleasure, unrestrained by guilt, no rule
พฤติกรรม			
อาชีพ	แดง	พัฒนาโครงการแบบเอาแต่บุกไปข้างหน้าเพื่อสนองกิเลสของผู้ซื้อบ้านและความโลภของกลุ่มพวกพ้องอย่างรวดเร็วโดยอิงกลุ่มอำนาจและไม่สนใจการศึกษาข้อมูลทางเศรษฐกิจให้ถี่ถ้วนและรอบคอบ	egocentric, power base, frontier mentality
กิจวัตรอื่น ๆ	-	ไม่มีข้อมูลเพียงพอในการวิเคราะห์	-
วัฒนธรรม			
ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	-	ไม่มีข้อมูลเพียงพอในการวิเคราะห์	-
วิถีชีวิต/กิจกรรมทางสังคม	แดง	วิถีชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในองค์กรที่มีเป้าหมายเพื่อสนองกิเลสของผู้ซื้อบ้านและความโลภของกลุ่มพวกพ้องอย่างรวดเร็ว	egocentric, power base, frontier mentality
ระบบสังคม และสิ่งแวดล้อม			
ระบบสังคม	ลัม	มีชีวิตที่อิงกับระบบทุนนิยมอุตสาหกรรม	capitalism, industrialism
สิ่งแวดล้อม	ลัม	มีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมเมืองที่พัฒนาแล้วอย่างเต็มที่	fully development

กรณีศึกษาสถาปนิกโครงการ: คุณนที

คุณนทีเป็นสถาปนิกวัยหนุ่มใหญ่อายุประมาณ 41 ปี เขามีรูปร่างสูงโปร่ง หน้าตาและผิวพรรณแบบมีเชื้อสายจีน ดูช่างพูดและอารมณ์ดี ด้วยตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายออกแบบของบริษัท ค เขาจึงเป็นผู้กำหนดแนวทางการออกแบบของแต่ละโครงการร่วมกับกรรมการผู้จัดการให้สอดคล้องกับเป้าหมายของบริษัทฯ มาโดยตลอด ส่วนในยามว่างจากงานประจำนั้นเขามักใช้เวลาพักผ่อน อ่านหนังสือด้านการตลาด ออกกำลังกายบ้าง ตลอดจนพารภรรยาไปช้อปปิ้ง เขาหวังว่าอีกสักสิบกว่าปีข้างหน้าคงจะวางมือจากธุรกิจ เพื่อไปหามุมสงบเปิดร้านหนังสือเนื่องจากเริ่มเบื่อหน่ายและความคิดติดตันกับงานออกแบบ ผู้วิจัยนั่งสนทนากับเขาในบรรยากาศสบาย ๆ อย่างเป็นกันเองที่ได้ประชุมขนาดใหญ่ซึ่งมีสภาพค่อนข้างเก่าไม่ผิดจากบรรยากาศของห้องประชุมที่ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์กรรมการผู้จัดการมาก่อนหน้านั้น

เขาเติบโตขึ้นมาในตำบลโคกกลอย จังหวัดพังงา เมื่อสิบปีก่อนที่จะย้ายมาไม่มีไฟฟ้าใช้ สภาพแวดล้อมเป็นป่าเป็นภูเขาที่อุดมสมบูรณ์ มีฝนตกบ่อยทำให้อากาศเย็นสบายตามธรรมชาติของภาคใต้ ผู้คนก็สนิทสนมกันหมด ถึงแม้ไม่เคยคุยกัน เดินผ่านกันไปมาก็จำหน้ากันได้ มีโรงเรียนอยู่โรงเรียนเดียว พ่อแม่ของเด็ก ๆ ก็รู้จักกันทั้งหมด โดยเฉพาะเมื่อคุณพ่อของเขาเป็นหมอคนเดียวในตำบลด้วย เขาก็เลยเป็นที่รู้จักและรู้จักใคร ๆ จำนวนมาก

เขาเข้ามาเรียนต่อชั้นมัธยมในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของกรุงเทพฯ ด้วยความที่เรียนวิชาฟิสิกส์ได้คือวิชาเดียว ประกอบกับวาดรูปเก่งเป็นพื้นฐาน ในการสอบเข้ามหาวิทยาลัย เขาจึงเลือกสาขาวิชาสถาปัตยกรรมไว้อันดับหนึ่ง และภูมิสถาปัตยกรรมเป็นอันดับสอง

ไม่รู้ว่าแลนด์สเคปคะแนนต่ำ แต่ก็ปรากฏว่าสอบได้ ทั้ง ๆ ที่ผมไม่ได้อยากเข้าแลนด์สเคป ทั้ง ๆ ที่ผมยังไม่รู้เลยว่าแลนด์สเคปคืออะไร แต่เห็นว่าเป็นจุฬา เป็นสาขาเดียวที่มีอยู่ในเมืองไทยและเปิดที่จุฬาคอนนั้น แล้วครอบครัวยกผมก็จบที่จุฬา ผมก็เลยเลือกที่จุฬาไว้ก่อน

ถึงแม้จะชอบด้านสถาปัตยกรรมมากกว่า แต่การเรียนในสาขาภูมิสถาปัตยกรรมก็เปิดโอกาสให้เขาได้เรียนรู้งานออกแบบบ้านไว้เป็นพื้นฐาน ดังนั้น เขาจึงได้รับเลือกให้เข้ามาทำงานในบริษัท ค หลังจากผ่านงานที่สถาบันสถาปัตย์สิ่งแวดล้อมและบริษัทรับจัดสวนมาแล้ว ด้วยเหตุที่มีความรู้ผสมผสานกันทั้ง 2 ด้านนั่นเอง

ที่นี่ เขาได้รับการปลูกฝังทัศนคติของมีมส์แดงที่ทำให้ทำธุรกิจแบบแสวงหาผลกำไรอย่างเต็มที่เข้าไว้ ซึ่งก็คือแนวคิดที่ว่า “จงทำในสิ่งที่เขาจะซื้อ ไม่ใช่ทำในสิ่งที่คุณอยากได้” ดังนั้นลักษณะการทำงานของเขาคือ “แล้วแต่ลูกค้า เราปรับเปลี่ยนตลอดเวลา คือเอาเงินมา แล้วเราทำตามได้

เลย แล้วแต่ นั่นเป็นสไตล์ของเรา" อย่างไรก็ตาม บรรยากาศของสังคมที่ต่างจังหวัดยังคงอยู่ในความทรงจำที่ดีของเขาเสมอ ซึ่งส่งผลให้เขามีจิตสำนึกที่จะช่วยแก้ปัญหาสังคมเนื่องจากเขาเห็นว่าความเห็นพ้องกันของเพื่อนบ้านเป็นปัญหาสำคัญของคนกรุงเทพฯ เมื่อตอนที่เริ่มออกแบบหมู่บ้านไทยสามเขาจึงนำแนวคิด "สวนในละแวกบ้าน" (neighborhood garden) ซึ่งเรียนรู้ตั้งแต่สมัยเป็นนักศึกษาภูมิสถาปัตย์กรรมมาใช้ เพื่อสร้างโอกาสให้คนที่อยู่บ้านข้างเคียงกันได้รู้จักและสนิทสนมกันง่ายขึ้น ในแง่มุมนี้อาจประเมินได้ว่าเขามีความคิดแบบมีมัลติเพอร์สเปกทีฟ แต่หากใช้สิ่งแวดล้อมธรรมชาติเป็นตัวตั้ง เขายังคงมองสิ่งแวดล้อมเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งในการลงทุนให้ประสบความสำเร็จ อันเป็นมุมมองของมีมส์ลัม ดังจะเห็นได้จากคำตอบต่อคำถามเรื่องปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งเขากล่าวว่า

สิ่งแวดล้อมมีผลมากขึ้นอย่างมากในวิธีการจัดสรร เมื่อก่อนนี้จัดสรรไม่มีสิ่งแวดล้อมเลย พอวางแผนเสร็จพอผ่านกรรมการบริษัทก็ทำเลย เดี่ยวนี้ถ้าเกิน 100 ไร่หรือจะลงมาถึง 50 ไร่แล้วมั้ง คุณต้องมีกรรมการสิ่งแวดล้อมมาแอฟฟิรฟ์ (อนุมัติ) ผัง เห็นได้ว่าปัจจุบันนี้สิ่งแวดล้อมมีความสำคัญมากขึ้น พวกนี้ก็อาจเป็นจุดขายนะ แม้ว่าผมจะบอกตอนต้นว่าไม่สามารถขายได้ แต่สุดท้ายผมเชื่อว่าคงต้องมากอนเซนเทรต (ให้ความสำคัญ) เพราะมันจะเป็นจุดขาย เพียงแต่ว่าตอนนี้มันยังไม่ชัด ตอนนี้คอนเซ็ปต์บ้านเพื่อสิ่งแวดล้อมมันยังไม่ชัด คนยังไม่มาถามว่าบ้านเพื่อสิ่งแวดล้อม อะไรหรอ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว สามารถสรุปผลการประเมินระดับพัฒนาการของคุณที่ รวมทั้งปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์สู่มีมเหนือวัตถุนิยม (ลัทธิ น้ำเงิน แดง) ดังตารางที่ 5.25 และตารางที่ 5.26 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.25

การประเมินระดับพัฒนาการของสถาปนิกโครงการ ชุมชนไทยสาม

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
<u>จิตสำนึก</u>			
สังคม	เขียว	เขามีจิตสำนึกที่จะช่วยแก้ปัญหาสังคมเนื่องจากเขาเห็นว่าความเห็นพ้องกันของเพื่อนบ้านเป็นปัญหาสำคัญของคนกรุงเทพฯ	social concern, neighborhood based

ตารางที่ 5.25 (ต่อ)

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำใช้ในเกลิยพลวัตร
		เมื่อตอนที่เริ่มออกแบบหมู่บ้านไทยสามเขา จึงนำแนวคิด “สวนในละแวกบ้าน” มาใช้เพื่อสร้างโอกาสให้คนที่อยู่บ้านข้างเคียงกันได้รู้จักและสนิทสนมกันง่ายขึ้น	
สิ่งแวดล้อม	ส้ม	เขายังคงมองสิ่งแวดล้อมเป็นเพียงจุดขายของสินค้าในอนาคต เป็นเพียงปัจจัยหนึ่งในการลงทุนค้าขายที่ดิน ซึ่งถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญของโลก ให้ประสบความสำเร็จ	manipulates Earth resources
ความตั้งใจ	แดง	วัตถุประสงค์อันดับหนึ่งในการทำงานคือ แสวงหาผลกำไรอย่างเต็มที่ให้ได้ ด้วยการออกแบบอย่างไรก็ได้ให้ดูดีในสายตาลูกค้า เพียงแต่ “เอาเงินมา” ก็เพียงพอ	looking good and getting due
พฤติกรรม			
อาชีพ	แดง	พัฒนาโครงการแบบเอาแต่บุกไปข้างหน้า เพื่อสนองกิเลสของผู้ซื้อบ้านและความโลภของกลุ่มพวกพ้องอย่างรวดเร็วโดยอิงกลุ่มอำนาจและไม่สนใจการศึกษาข้อมูลทางเศรษฐกิจให้ถี่ถ้วนและรอบคอบ	egocentric, power base, frontier mentality
กิจวัตรอื่น ๆ	ส้ม	อ่านหนังสือด้านการตลาด ออกกำลังกาย บ้าง ตลอดจนพาภรรยาไปช้อปปิ้ง	competition, fashionable
วัฒนธรรม			
ความสัมพันธ์กับเพื่อน	-	ไม่มีข้อมูลเพียงพอในการวิเคราะห์	-
วิถีชีวิตกิจกรรมทางสังคม	แดง	วิถีชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในองค์กรที่มีเป้าหมายเพื่อสนองกิเลสของผู้ซื้อบ้านและความโลภของกลุ่มพวกพ้องอย่างรวดเร็ว	egocentric, power base, frontier mentality

ตารางที่ 5.25 (ต่อ)

ด้าน	มี	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
ระบบสังคม และสิ่งแวดล้อม			
ระบบสังคม	ล้ม	มีชีวิตที่อิงกับระบบทุนนิยมอุตสาหกรรม	capitalism, industrialism
สิ่งแวดล้อม	ล้ม	มีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมเมืองที่พัฒนาแล้ว อย่างเต็มที่	fully development

ตารางที่ 5.26

ปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์ของสถาปนิกโครงการ ชุมชนไทยสาม

ด้าน	กรณีตัวอย่าง
จิต	ความรู้สึกอบอุ่นและสนิทสนมกับผู้คนในตำบลโคกกลอย ทำให้เขามีความทรงจำ ในวัยเด็กที่ดี
การกระทำ	การเดินทางไปโรงเรียนหรือไปไหนมาไหนในละแวกบ้าน ทำให้เขาได้รู้จักผู้คน ถึงแม้ไม่เคยคุยกัน เดินผ่านกันไปมาก็จำหน้ากันได้
วัฒนธรรม	วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างมีมิตรไมตรีของคนต่างจังหวัดสมัยก่อน ทำให้เขามี ความรู้สึกอบอุ่นและสนิทสนมกับผู้คนในละแวกบ้าน
สังคม และ สิ่งแวดล้อม	ความเป็นตำบลเล็ก ๆ ที่มีแพทย์ประจำอยู่คนเดียว ส่งเสริมให้เขาเป็นที่รู้จักและ รู้จักใคร ๆ จำนวนมาก

กรณีศึกษาเจ้าบ้านคนที่ 1: คุณพล

คุณพลเป็นสุภาพบุรุษหนุ่มใหญ่เชื้อสายจีน รูปร่างสูงออกจะท้วมเล็กน้อย ในวัยใกล้
จะสี่สิบ เขาดูหนุ่มพลและมีธรรมาศัยดี แต่ก็แฝงไว้ด้วยความกระฉับกระเฉง สมกับความรับผิดชอบ
ในการบริหารงานด้านการขายของบริษัทจัดจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคยักษ์ใหญ่แห่งหนึ่งของ
ประเทศ เขานัดหมายให้ผู้วิจัยไปพบ ณ สำนักงานใหญ่ของบริษัทที่ตั้งอยู่ในย่านสุขุมวิท เนื่องจาก
เป็นช่วงหลังจากเวลาทำการแล้ว พื้นที่ที่จัดเป็นห้องประชุมเล็ก ๆ หลายห้องบนชั้น 6 จึงสงบเงียบ
มาก สอดรับกับบรรยากาศที่ได้รับการตกแต่งด้วยไฟดาวนัไลท์ซึ่งให้แสงสลัว ๆ ตกกระทบกลาง
โต๊ะกลมแบบทันสมัยและบนผนังที่ปิดด้วยวอลเปเปอร์สีเขียวอ่อน

ศิษย์เก่าคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยคนนี้ เติบโตมาใน ตึกแถวสูงหลายชั้นซึ่งตั้งอยู่ในย่านริมคลองหลอด ครอบครัวของเขาเป็นครอบครัวแบบกงสีที่ ช่วยกันทำมาค้าขายของเก่าหลุดจากโรงจำนำ มีตั้งแต่รุ่นคุณปู่ คุณลุง คุณป้า อยู่ร่วมกันทั้งหมด แต่พอในระยะหลังเริ่มมีสมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้น อย่างตัวเขาเองก็แต่งงานแล้วกำลังจะมีลูก ประกอบกับละแวกนั้นเริ่มเป็นละแวกที่จอแจ หาที่จอดรถได้ยาก เขาจึงตัดสินใจหาบ้านใหม่อยู่ ซึ่ง ก็เป็นไปตามความฝันตั้งแต่วัยเด็ก ที่อยากมีชีวิตอยู่ในหมู่บ้านจัดสรรกับเขาบ้าง

ช่วงนั้นเป็นช่วงก่อนที่เศรษฐกิจฟองสบู่จะแตก เขาทำงานด้านการตลาด ซึ่งก็จะ เกี่ยวพันกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การขยายฐานลูกค้า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการทำสินค้าใหม่ออก สู่ตลาด ร่วมงานกับฝ่ายโรงงานและฝ่ายสำรวจตลาด ตลอดจนรวมถึงการวางแผนกลยุทธ์ การทำ โฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อทำให้สินค้าติดตลาดได้ ด้วยเหตุที่การประกอบอาชีพของเขาเกี่ยวข้องกับ ขอบกั้นของใช้ประจำวันที่เป็นของผู้คน ดังนั้น ในขณะที่คนในหลายสาขาอาชีพต้องได้รับ ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรง เขากลับได้รับผลกระทบน้อยมากและยังมีมุมมอง สภาพสังคมในช่วงนั้นกับชีวิตในอนาคตตามแบบฉบับของมีมส์ลัม ดังที่กล่าวว่า

คือจริง ๆ ผมว่าช่วงนั้นกระทบผมค่อนข้างน้อยนะ อาจจะเป็นเพราะว่าเรายังโตใน สายการงานอาชีพของเราได้ตามปกติโดยที่ไม่มีปัญหาอะไร ในขณะที่คนอื่นถูกเลย์ ออฟจากงาน เราก็ยังมีช่องที่จะไปหางานที่เราคิดว่าจะทำให้เราเปิดโลกทัศน์ของ เราได้มากขึ้น เพราะฉะนั้นตัวเองก็ยังตั้งเป้าหมายว่า ยังอยากหา ยังมันอยู่ไ้ ยัง ชอบงานที่มันท้าทายตัวเองอยู่ นั่นคือเหตุผลว่าทำไมตอนนั้นถึงมูฟงาน ก็คือมูฟไป ยังงานที่ตัวเองคิดว่ายังได้รับประโยชน์ ได้รับความรู้ หรือสามารถที่จะเอาตัวเองไป สร้างประโยชน์ให้กับบริษัทนั้น ๆ ได้ ไปหาอะไรที่มันแปลก ๆ ใหม่ ๆ ทำ ก็หลุดไป อยู่วงการอินดัสเตรียลโปรดักต์พวกสีทาบ้าน แต่พอไปอยู่วงการสี โอ้โฮมันไม่สนุก เลยเพราะว่ามันซ้ำกว่าใจ การแข่งขันอะไรต่าง ๆ คอนซุมเมอร์โปรดักต์มันจะเร็ว การแข่งขันเรื่องราคาเออ การแข่งขันโปรโมชั่นหรืออะไรก็ตาม มันจะค่อนข้างเยอะ ไซ้ใหม่ครับ นั่นก็คือเหตุผลที่มูฟกลับ

ส่วนมุมมองในแง่ปัญหาของสิ่งแวดล้อมนั้น เขามีความกังวลเรื่องสภาวะโลกร้อนมาก ที่สุด เพราะทุกวันนี้เขา รู้สึกถึงความร้อนที่สูงขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดผลกระทบอีกหลายด้าน

เรื่องความร้อนเนี่ย ผมว่ามันน่าจะเป็นเรื่องที่อันคอนโทรลนะเพราะว่าอาจจะเป็น เพราะสภาพของโลกมันเปลี่ยนไป แต่ถ้าถามว่าสุดท้ายมันไปลงที่ตรงไหน มันก็ ไปลงที่การปลูกป่า เรื่องต้นไม้อะไรที่จะช่วยได้ แต่ถามว่ามันจะทำให้กลับเป็น เหมือนเดิมได้ไหม ผมว่ามันลำบาก เพราะตอนนี้มันก็เหมือนกับว่าชุมชนมันก็เริ่ม เข้าไปอยู่ในที่เหล่านี้นมากขึ้น

แต่เมื่อย้อนกลับมาไปว่าเขาชอบทะเลสาบหน้าบ้านแบบที่ปราศจากต้นไม้ภายในปัจจุบัน หรือชอบแบบที่มีต้นไม้ใหญ่ให้ร่มครึ้ม คำตอบของเขาก็คือเลือกที่จะไม่เอาต้นไม้ ซึ่งบ่งชี้ว่าเขายังไม่มีความห่วงใยในความอยู่รอดของโลกอย่างแน่นอน

ถ้าใหญ่ครึ้มเลย กลายเป็นว่าเราไม่เห็นเลค เห็นต้นไม้เราไม่ชอบใจ ผมกลับมองว่าโล่ง ๆ กลับทำให้เรารู้สึกดีกว่า อันนี้ความรู้สึกผมนะ คือถ้าถามผมว่าถ้าวิ่งไปรอบ ๆ เลคแล้วเห็นเลคตลอดแล้วผมรู้สึกปลอดภัยกว่าเมื่อเทียบกับการที่วิ่งรอบ ๆ เลคแล้วต้นไม้ก็ครึ้มไปเลย ผมเลือกแบบที่ไม่มีต้นไม้ครึ้มนะ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปผลการประเมินระดับพัฒนาการของคุณพล ดังตารางที่ 5.27 แต่ไม่สามารถสรุปได้ว่าเขามีจิตวิวัฒน์สู่มีมเหนือวัตถุนิยม (สั่ม น้ำเงิน แดง) ผู้วิจัยจึงไม่แสดงตารางที่รวบรวมปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์ในขั้นตอนนี้

ตารางที่ 5.27

การประเมินระดับพัฒนาการของเจ้าบ้านคนที่ 1 ชุมชนไทยสาม

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
จิตสำนึก			
สังคม	สั่ม	ในขณะที่คนในหลายสาขาอาชีพต้องได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรง เขากลับมองว่าตนเองยังมีโอกาสเติบโตในสายอาชีพ ยังมีช่องที่จะไปหางานที่จะทำให้เขาเปิดโลกทัศน์ทางธุรกิจได้มากขึ้น	seeks personal growth
สิ่งแวดล้อม	สั่ม	ถึงแม้จะทราบดีว่าปัญหาสำคัญขณะนี้คือปัญหาโลกร้อนที่ส่วนหนึ่งต้องอาศัยการปลูกต้นไม้เพื่อให้บรรเทาปัญหาลงได้ แต่เมื่อให้เลือก เขาก็เลือกสภาพแวดล้อมที่ไม่มีต้นไม้ซึ่งเหมือนกับสภาพของเมืองที่พัฒนาทางอุตสาหกรรมอย่างเต็มที่ก็จะมีพื้นที่สีเขียวให้เห็นเลย	fully developing area

ตารางที่ 5.27 (ต่อ)

ด้าน	มี	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเก็ยวพลวัตร
ความตั้งใจ	ล้ม	ตั้งใจทำงานที่ทำหายและแปลกใหม่เพื่อตนเองจะได้มีความก้าวหน้าทางความรู้ แต่เมื่อได้ทำงานในอยู่วงการสี ก็พบว่าใจจริงแล้วยังต้องการแสวงหาประสบการณ์จากการแข่งขันในตลาดเฉพาะสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วมากกว่า	niche competitive, change for progress
พฤติกรรม			
อาชีพ	ล้ม	การพัฒนามลิตภณท์สินค้าเฉพาะด้าน การขยายฐานลูกค้าด้วยการทำสินค้าใหม่ออกสู่ตลาด ร่วมงานกับฝ่ายโรงงานและฝ่ายสำรวจตลาด ตลอดจนรวมถึงการวางแผนกลยุทธ์ การทำโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อให้สินค้าติดตลาดได้	niche competitive, goal-oriented drives, seeks material things
กิจกรรมอื่น ๆ	-	ไม่มีข้อมูลเพียงพอในการวิเคราะห์	-
วัฒนธรรม			
ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	-	ไม่มีข้อมูลเพียงพอในการวิเคราะห์	-
วิถีชีวิต/กิจกรรมทางสังคม	น้ำเงิน	ความเป็นอยู่แบบครอบครัววงสี ญาติ พี่น้องอยู่ร่วมกันหลายคนช่วยกันทำมาหากิน เป็นลักษณะการพึ่งพากันแบบดั้งเดิม	tradition, everybody in a place
	ล้ม	ที่ทำงาน ใช้ชีวิตอยู่กับการพัฒนามลิตภณท์สินค้าเฉพาะด้าน ตลอดจนรวมถึงการวางแผนกลยุทธ์ การทำโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อให้สินค้าติดตลาดได้	niche competitive, goal-oriented drives, seeks material things
ระบบสังคม และสิ่งแวดล้อม			
ระบบสังคม	ล้ม	พึ่งพาระบบตลาดเสรี การกระตุ้นให้ผู้คนใช้	high tech, free

ตารางที่ 5.27 (ต่อ)

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
		เงิน ระบบเทคโนโลยีการผลิตสินค้าจากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อใช้ในการบริโภคซึ่งหลายส่วนไม่มีความจำเป็นกับชีวิต เป็นแต่เพียงวัตถุเพื่อให้มี "ชีวิตที่ดี"	market, leverage influence, manipulate earth resources to create "good life"
สิ่งแวดล้อม	ล้ม	บ้านเป็นตึกแถวสูงหลายชั้น ในละแวกบ้านจึงมีการจรรยาบรรณเน้นเป็นธรรมดาของบริเวณกลางใจเมืองที่มีการพัฒนาอย่างเต็มที่ ส่วนที่ทำงานในอาคารสำนักงานก็เต็มไปด้วยระบบเทคโนโลยี และวัตถุสมัยใหม่	state-of-the-art, fully developed

กรณีศึกษาเจ้าบ้านคนที่ 2: คุณชิต

คุณพลช่วยนัดคุณชิตซึ่งเป็นเพื่อนบ้านข้างเคียงกับคุณพลนั่นเอง เพื่อให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์ตอนช่วงสายของวันหยุดวันหนึ่ง คุณชิตเป็นบุรุษเชื้อสายจีน ถึงแม้จะมีวัยเลยเกษียณมาหลายปีแล้ว แต่ก็ดูยังกระฉับกระเฉงสมกับเป็นผู้ร่วมก่อตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านเมื่อไม่นานมานี้ และยังแข็งแรงพอที่จะแวะเข้าไปดูแลกิจการร้านตัดเสื้อสุภาพบุรุษเก่าแก่ย่านถนนตะนาว ซึ่งมีลูกชายคนหนึ่งรับช่วงต่ออย่างสม่ำเสมอ สาเหตุที่เขายังกระฉับกระเฉง ส่วนหนึ่งก็เพราะเขามีกิจวัตรแบบมีมส์เสียว ได้แก่การสวดมนต์กับนั่งสมาธิตั้งแต่ตอนที่บวชสมัยหนุ่ม ๆ โดยมีเป้าหมายไม่ใช่เพื่อสะสมบุญไว้ชาติหน้าแบบมีมส์น้ำเงิน แต่เพื่อการสงบจิตใจและทำความเข้าใจกับความโลภ โกรธ หลงที่ทำให้คนเราไปยึดติดในสิ่งที่หุรห่าฟุ่มเฟือย ซึ่งผู้วิจัยมองว่ารวมทั้งตัวเขาเองด้วยที่ยังยึดติดในสิ่งดังกล่าวอยู่ ดังที่จะได้แสดงต่อไป

เขาอยู่อาศัยในบ้านหลังใหญ่หลังนี้กับภรรยาเพียง 2 คนเพราะลูกแต่งงานแยกครอบครัวออกไปหมดแล้ว ตามความรู้สึกของผู้วิจัย บ้านหลังใหญ่จึงดูจะเหงา ๆ เขาพาเดินเข้าไปในห้องพักผ่อนนอกประสงค์ซึ่งเป็นสถานที่ที่เราจะได้คุยกัน เมื่อนั่งลงที่โต๊ะไม้จริงซึ่งดูหนักมากแล้วมองผ่านสวนหย่อมที่ร่มรื่นด้วยเงาของต้นมะม่วงกับรั้วอัลลอยด์สีน้ำเงินออกไป ก็จะมองเห็นทะเลสาบอยู่ริมถนนฝั่งตรงข้ามถนนหน้าบ้านแบบวิบ ๆ แวม ๆ เราเริ่มสนทนากันเกี่ยวกับบรรยากาศตอนที่เขาซื้อบ้านหลังนี้ในปี 2540

พอโอนเงินวันนั้นก็แตกวันนั้นเลย แต่เราจองกันตั้งแต่ปี 39 ตอนนั้นแย่งกันเดือนเดียว หมดเลย ที่แย่งกันเพราะเขาโปรโมทว่ามีทะเลสาบมีต้นไม้ ทำให้เคลิ้มไปเลยล่ะ พวกนี้ไปซื้อ ๆ กันทั้งนั้นเลย เอา ๆ ๆ กัน ผมก็กำลังดูแบบบ้าน ยังไม่ตัดสินใจว่าจะเอาแบบไหน คนอื่นเข้ามาเอาไปแล้ว ก็ทำใจว่าไม่เอาแล้ว สามสี่เดือนก็มาเที่ยวบ้านเพื่อน เพื่อนบอกว่าให้มาดู ก็อ้าวมันเป็นที ๆ เราจองอยู่ คนที่ซื้อนั้นเค้าซื้อสองแปลง แต่แปลงนี้เค้าคืน เราก็เลยเอาเลย

ก่อนหน้านี้เขาไปตระเวนดูอยู่หลายแห่งเพราะ "มันเป็นความใฝ่ฝันของเราเป็นทุนเดิม เมื่อเราทำเงินได้แล้วเราก็อยากจะทำบ้านขึ้นมา สานฝันให้เป็นจริง ให้เป็นรางวัลชีวิตของตัวเอง" ฉะนั้น ลองมาดูว่ารสนิยมการเลือกซื้อบ้านของเขาเป็นอย่างไร เช่นที่หมู่บ้านชลลดาเขาแล้วว่า "โอ้โห ดูแล้วมันอยากได้มาก เป็นบ้านในฝันจริง ๆ โลกเข็นเค้าดี เข้าไปหน้าโครงการก็โอ้โห มันจริง ๆ แล้ว ก็ทางเข้าบ้านก็เป็นระเบียบเรียบร้อย เราก็ฝันว่าเออ เราอาจจะมีย่านบ้านที่ตืออย่างนี้ แต่ปรากฏว่ามีอยู่ปีน้ำท่วมขึ้นมาครึ่งเอว เลยไม่ซื้อ" เมื่อพลาตจากคราวนั้นเขาก็ยังตั้งใจไว้เช่นเดิม "คมนาคมอันดับหนึ่ง เราจะต้องอยู่ใกล้ชิดกับที่ทำมาหากินของเรา แล้วก็หมู่บ้านที่เรามองแล้วว่ามันไม่กระจอก คือหมายความว่าหมู่บ้านที่ใหญ่เพื่อที่เราจะได้มาได้สังคมตรงนี้ เราวัดฝันไว้อย่างนั้นนะ"

เหตุที่เขาใฝ่ฝันขนาดนี้เพราะชีวิตของเขาอยากลำบากมาตั้งแต่เด็ก คือเมื่อเรียนจบชั้นประถม 4 ก็ต้องระหกระเหินจากบ้านออกไปอยู่ต่างจังหวัดด้วยเหตุที่ครอบครัวมีปัญหา หลังจากที่ไม่ทำอะไรทำมาอยู่หลายปีจึงได้กลับมากรุงเทพฯ

เข้าบ้านอยู่ก็แคบ ๆ หลังคารั่วแล้วรั่วอีก นี่กว่าจะต้องซื้อบ้านให้ได้สักหลังหนึ่ง คือตั้งปณิธานไว้ตอนนั้นเลย ตอนนั้นไปอยู่บ้านหม้อ แล้วถึงมาตัดเย็บเสื้อผ้า เพราะอยู่บ้านหม้อลำบากมาก ต้องตื่นตั้งแต่ตีห้าครึ่งทำงานถึงเที่ยงคืน แม้ว่ามาอยู่ร้านเย็บเสื้อผ้าดีกว่า ก็นึกมีคนทำให้กิน จานก็มีคนล้างให้ ทำงานเดือนนึงได้ 60 บาท จากนั้นเขาก็ก่อสร้างตัวด้วยการยึดอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้ามาอีกกว่า 40 ปี

มันเป็นงานบริการ แล้วบางอย่างนี้เราต้องลงมือเอง คิดอยู่ตลอดเวลาว่าจะทำไงให้มันดีที่สุด ต้องวางแผนให้ดีที่สุด คือของอย่างนี้ต้องทำอย่างจู้ ๆ ถามว่าทำไมมันไม่ก้าวไกลไปกว่านี้ คือเรามาจากจุดเล็ก ๆ เราก็ไปตามวัฒนธรรมของเราสืบทอดมาว่าเจ้านายเราเคยทำมาอย่างนี้เราก็ทำมาอย่างนี้ มันไม่มีไฟแล้ว มีเหมือนกันแต่ว่าความรู้เราน้อย

ถึงแม้เขาจะเป็นเพียงช่างเย็บผ้าที่ไม่มีความรู้สูง เขาก็ได้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชุมชนชาวบางลำพูอยู่นานและมีผลงานฝากไว้ที่นั่นหลายชิ้น ซึ่งเขาได้เล่าถึงที่มาของการเข้าไปร่วมแก้ปัญหาชุมชนและสร้างชุมชนที่ดูแลกันเองได้ว่า

เป็นการเสียสละ ที่บางลำพูที่เค้าตั้งชุมชนขึ้นมาก็เพราะเค้ารวมตัวกันไม่ติด ทางราชการเค้าก็อยากจะให้ทำเพราะว่ามันเป็นการช่วยแบ่งเบาการดูแลชุมชนอย่างใกล้ชิด เพื่อนฝูงก็บอกว่าเอามาช่วยกันหน่อยมันจะได้เป็นชุมชนซักที เมื่อทำไปแล้วเรามาได้สิทธิในการที่จะเข้าไปพูดอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เป็นความภาคภูมิใจของเราที่ให้ข้อเสนอเขาไป ถ้าเขาเห็นดีก็เอาไปทำ จนทุกวันนี้ที่บางลำพูก็จะเห็นเป็นถนนธง ซึ่งนั่นเป็นผลงานของลุงเอง เราได้ประกวดชนะเลิศระดับประเทศหนึ่งรางวัล ระดับเขตหนึ่งรางวัล เป็นความภาคภูมิใจ

ส่วนปัญหาสิ่งแวดล้อมและแนวทางแก้ไขที่เขามอง คงจะเป็นเรื่องที่เลวร้ายที่สุดที่เขาจะเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงได้ เพราะเขาเห็นว่า

สิ่งแวดล้อมของบ้านเรา ก็ยังมีเรื่องรถติด เรื่องควันดำ อยากให้มีส่วนกลางมาบริการตรงนี้มากขึ้น เพื่อที่จะไม่ให้คนเรานี้ไปซื้อรถมาใช้แล้วเอารถมาอยู่ในกระทะในชั่วโมงเร่งด่วนนี้ แล้วพอมลภาวะตรงนั้นไม่มี รถไม่ติด ภาวะจิตใจคนมันดีขึ้น สิ่งแวดล้อมดีขึ้น คือให้มีบริการของหน่วยราชการ จะเป็นรถไฟใต้ดินก็ดี รถไฟฟ้าก็ดี ผมอยากได้ออย่างนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปผลการประเมินระดับพัฒนาการของคุณจิต ดังตารางที่ 5.28 ถึงแม้เขาจะมีกิจวัตรแบบมีมติเขียว แต่ไม่สามารถสรุปได้ว่าเขามีจิตวิวัฒน์สู่มีมเหศวัตถุณิยม (สัณ น้ำเงิน แดง) ผู้วิจัยจึงไม่แสดงตารางที่รวบรวมปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์ในขั้นตอนนี้

ตารางที่ 5.28

การประเมินระดับพัฒนาการของเจ้าบ้านคนที่ 2 ชุมชนไทยสาม

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
<u>จิตสำนึก</u>			
สังคม	น้ำเงิน	เสียสละช่วยงานการดูแลชุมชนบางลำพู เพราะทางราชการและเพื่อนต้องการให้ทำ	scarify for honor, orders from

ตารางที่ 5.28 (ต่อ)

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
		เมื่อเริ่มงานแล้วก็เกิดความภาคภูมิใจที่ได้ เสนอความเห็นอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และที่พัฒนาชุมชนโดยการปักธงริมถนนจน ได้รับรางวัล จึงเป็นการยึดติดกับวัตถุอยู่มาก	authority, do right obey rules
สิ่งแวดล้อม	ล้ม	เห็นปัญหาสิ่งแวดล้อมเฉพาะเรื่องใกล้ตัวคือ เรื่องรถติดแล้วก่อให้เกิดมลภาวะและบ้าน ทอนจิตใจ ทางแก้ปัญหาประการเดียวที่เขา เสนอคือการสร้างรถไฟฟ้าเพิ่ม	use high tech
ความตั้งใจ	ล้ม	ไผ่ฝันว่าเมื่อหาเงินมากพอ ก็จะต้องสร้าง บ้านให้เป็นรางวัลชีวิต บ้านต้องอยู่ในทำเลดี ที่เอื้อต่อการเดินทางไปทำงาน ดูหรูหราที่ มองแล้ว “ไม่กระจอก”	goal-oriented drive, material gain, image conscious
<u>พฤติกรรม</u>			
อาชีพ	น้ำเงิน	ยึดอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้ามากกว่า 40 ปี ทำไป ตามวัฒนธรรมที่สืบทอดมาว่าเจ้านายเคย ทำมาอย่างนี้	adhere to tradition
กิจวัตรอื่น ๆ	น้ำเงิน	ทำกิจกรรมสังคมตามที่ทางการขอมา	obey authority
<u>วัฒนธรรม</u>			
ความสัมพันธ์ กับเพื่อนบ้าน	น้ำเงิน	เป็นกรรมการชุมชน ช่วยสร้างชุมชนที่ดูแล ความเป็นไปในละแวกบ้านกันเองได้อย่าง ใกล้ชิด	neighborhood
วิถีชีวิต/กิจกรรม ทางสังคม	น้ำเงิน	ใช้ชีวิตขึ้นอยู่กับการเป็นไปในย่านบางลำพู และลูกค้าเก่า ๆ มาเป็นเวลา 40 ปี ไม่มีการ เปลี่ยนแปลง	dependable, do not like change
<u>ระบบสังคม และสิ่งแวดล้อม</u>			
ระบบสังคม	น้ำเงิน	มีวิถีชีวิตที่ไม่ค่อยได้พึ่งพากับระบบภายนอก	righteous living,

ตารางที่ 5.28 (ต่อ)

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
		เพราะส่วนใหญ่อยู่ในร้านตัดเย็บเสื้อผ้า ใช้อุปกรณ์ตัดเย็บแบบเดิม ๆ ทำงานไปตามระบบที่ตนเองวางไว้อย่างชัดเจน “คือของอย่างนี้ต้องทำอย่างนี้” เพื่อการบริการลูกค้าอย่างดีที่สุด	set uniform standard
สิ่งแวดล้อม	ล้ม	ในละแวกบ้านมีการจราจรหนาแน่น เต็มไปด้วยผู้คน เป็นธรรมชาติของบริเวณกลางใจเมืองที่มีการพัฒนาอย่างเต็มที่	fully developed

กรณีศึกษาเจ้าบ้านคนที่ 3: คุณสยาม

คุณสยามเป็นนายทหารบกยศพันเอก แม้เขาจะอยู่ในวัยกลางคนแต่ยังรักษารูปร่างทะมัดทะแมงเอาไว้ได้เป็นอย่างดี เขาเข้ามาเป็นลูกค้าของโครงการในช่วงที่โครงการกำลังประสบปัญหาจากวิกฤตฟองสบู่ จึงสามารถซื้อบ้านหลังนี้ในราคาที่ถูกลงกว่าราคาปกติมาก ขณะนั้นโครงสร้างหลักของบ้านรวมทั้งผนังบางส่วนก่อสร้างเสร็จไปแล้ว แต่ผู้ส่งจองซื้อคนเดิมคงจะประสบปัญหาทางการเงินมาก จนต้องทิ้งกรรมสิทธิ์ในบ้านหลังนี้ไปและทิ้งการก่อสร้างให้หยุดชะงักไว้แต่เพียงเท่านั้น

บ้านหลังนี้อยู่บนเกาะขนาดใหญ่ซึ่งแบ่งที่ดินออกเป็นแปลงย่อยขนาดประมาณ 120 ตารางวาขึ้นไปจำนวน 4 แปลงที่หัวและท้ายเกาะ ส่วนช่วงกลางเกาะซึ่งรวมถึงแปลงของคุณสยามจะมีที่ดินเนื้อที่ประมาณ 70 ตารางวาอยู่อีก 9 แปลง บ้านของคุณสยามอยู่ติดกับที่ดินแปลงใหญ่ 1 ด้าน อีก 1 ด้านจึงเป็นบ้านขนาดเดียวกัน ส่วนด้านหลังติดกับแนวทะเลสาบกว้างราว 8 เมตร ซึ่งถึงแม้ว่าในทะเลสาบสีจะออกคล้ำไปสักนิด แต่ด้วยสภาพที่ตั้งเช่นนี้ก็ทำให้เกิดความโปร่งโล่งสบายตาและมีลมพัดเย็นสบาย

ตอนที่ผู้วิจัยเข้าไปขอสัมภาษณ์คุณสยามระหว่างที่เดินแจกแบบสอบถามตามบ้านไปด้วยนั้น เขากำลังยืนเฝ้าดูการต่อเติมบ้านครั้งใหญ่เพื่อทำห้องนอนใหม่ 2 ห้องให้ลูก ๆ ที่โตเป็นวัยรุ่นแล้วได้มีห้องส่วนตัว หน้าบ้านจึงมีโครงนั่งร้านและผ้าใบปกคลุมไปทั่ว ทำผู้วิจัยไม่อาจทราบได้ว่าสภาพบ้านเดิมเป็นเช่นไร เมื่อผู้วิจัยเดินเข้าไปใกล้ เขาก็จ้องมาด้วยสายตาที่เป็นมิตรและเมื่อ

ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ในการมาให้ทราบ เขาก็ตอบตกลงทันที นอกจากนี้ เขายังแสดงออกอย่างชัดเจนว่าเขาสนใจงานของผู้วิจัยมากและขอให้ส่งบทความกลับมาให้เขาด้วยเมื่อวิทยานิพนธ์แล้วเสร็จ ตอนที่ผู้วิจัยกลับไปที่บ้านของเขาอีกครั้งหนึ่ง เขาได้ต้อนรับผู้วิจัยในห้องรับแขกที่แทบจะไม่มีเครื่องตกแต่งใด ๆ ขณะที่บนโต๊ะและใต้โต๊ะรับแขกกลับเต็มไปด้วยหนังสือและนิตยสารนานาชนิด

เขาเล่าว่าบ้านเดิมของเขาอยู่แถวพรานนก ปลุกตั้งแต่สมัย 50 ปีก่อนในขณะที่ยังเป็นพื้นที่สวนมะม่วง สวนหมาก หน้าบ้านยังเป็นคลอง และมีถนนแคบ ๆ สำหรับให้รถยนต์พ่วงสวนกันไปมาได้ บ้านแต่ละหลังก็จะอยู่ห่างกัน แต่ในช่วง 30-40 ปีที่ผ่านมา สภาพแวดล้อมเริ่มกลายเป็นห้องแถว ล้ำสุดถึงชั้นแออัดในลักษณะของมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ อย่างเช่นมีคนจีนเข้ามา พ่อค้าแม่ค้ามีหลากหลาย ซึ่งส่งผลให้บรรยากาศความเป็นชุมชนกลายเป็นลักษณะปัจเจกนิยมที่ไปทำลายความใกล้ชิดและความเอื้ออาทรให้หายไปเกือบทั้งหมด สภาพเช่นนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้เขาต้องหาที่ปลูกบ้านใหม่ บังเอิญในช่วงที่เขากำลังเริ่มคิดจะซื้อบ้าน เป็นช่วงที่เขาไปทำงานเป็นผู้ช่วยทูตทหารที่ประเทศเกาหลีใต้เพราะหวังที่จะได้ทั้งเกียรติยศและค่าตอบแทนสูง ซึ่งทำให้เขามีเงินเก็บสะสมพอสมควร มิฉะนั้นเขาคงไม่กล้าอาจเอื้อมที่จะซื้อบ้านในโครงการหรูเช่นนี้ถึงแม้จะอยู่ในช่วงที่ลดราคาต่ำลงมากก็ตามที่ เขาให้เหตุผลในการซื้อบ้านหลังนี้ตามแนวของมีมิลส์ลัมว่า เขาคำนึงถึงความปลอดภัยในการเดินทางไปทำงาน และความปลอดภัยภายในหมู่บ้านมากที่สุด ทะเลสาบก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่เขาสงสัย ส่วนการเลือกวัสดุตกแต่งบ้านจนเสร็จนั้นเขาบอกว่า "รสนิยมไม่มี อยากได้ของแพงก็จริง แต่มันอยู่ที่ทุนทรัพย์ด้วยแหละ" ซึ่งแสดงว่าเขายังตัดกิเลสทางวัตถุไม่ขาด สอดคล้องกับข้อมูลที่เขาให้เพิ่มว่า

ชอบเศรษฐกิจพอเพียง ผมซื้อบ้านก็ซื้อบ้านหลังเล็ก ๆ เห็นมัย บ้านข้าง ๆ ผม หลังเบ้อเรอเลย อยากจะซื้อบ้านใหญ่ ๆ นะ มีความสุข แต่เดินไปดูมาซื้อให้เข้ากับฐานะก็ได้ ไม่ฟุ้งเฟ้อ แต่ไม่มีรัยสถ์จนเกินไป ก็มีขมิมาปฏิบัติคือไม่ฟุ้งเฟ้อจนเกินไป ไม่ประหยัดจนเกิดรู้สึกขัดสน ก็จะทำให้จิตใจสบาย อยู่ระหว่างกลาง ก็จะทำให้สติเกิดขึ้น ทำงานรับใช้ชาติต่อไปได้

ที่มาของความตั้งใจที่จะใช้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางแห่งการดำเนินชีวิตของเขา เริ่มต้นเมื่อครั้งเป็นทหารราบจบจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าใหม่ ๆ

...ตั้งแต่สมัยอยู่ที่ชายแดนกัมพูชา ผมเป็นหัวหน้าล่าสังหาร ต่อมาผมมีความรู้สึก ว่าทำอะไรก็ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต ผมก็รู้สึกต้องหันหาธรรมะบ้าง ก็เริ่มฟังจากวิทยุ แล้วก็ได้อ่านหนังสือของท่านพุทธทาส เรื่องอะไรที่สวนกระแส ผมเริ่ม

พบว่ายังมีอะไรอีกหลายเรื่องที่เรายังไม่รู้อะไรเลย จะมัวแต่เรียนวิชาที่มันอะไรก็ไม่รู้ ไม่ได้เรื่องได้ราวทั้งนั้นเลย

...ผมเรียนหลักสูตรนายร้อย ขึ้นนายพันไปเรียนที่ออสเตรเลีย ไปเรียน เสธ.ที่สหรัฐฯ ผมเรียนปริญญาโทอะไรต่าง ๆ มาเนี่ย ผมว่ามันเป็นความรู้ที่แก้ปัญหาองค์รวม แบบโฮลิสติกไม่ได้เลย แต่ธรรมะทำให้คนมีสติตลอดเวลา การมีสติตลอดเวลาก็คือ มีความพร้อมในการแก้ปัญหาได้ดีกว่า แต่สติเกิดจากวิธีการหลาย ๆ อย่าง จากการทำงานที่มีลำดับขั้นตอนที่ดี จากการทำกรรมฐาน 40 เราก็เลือกซักอย่าง ทำ อาณาปานสติ คุณทำได้ตลอดเวลา ตรงนี้จะเป็นเครื่องมือช่วยให้มีสมาธิในการ อ่านหนังสือปริมาณมาก ๆ ใช้เวลามาก ๆ การฟัง การเห็นอะไร เราก็สามารถเห็น ฟังในปริมาณมาก โดยจับประเด็นได้เร็วได้ด้วย

...การมีสติก็ช่วยให้หลุดพ้นได้เพราะความรู้คือโลกียวิชา เรียนอะไรก็เรียนได้ เยอะแยะ แต่สุดท้ายก็ต้องเป็นโลกุตระธรรม คือหลุดพ้น ไม่ยึดติด อันนี้ใคร ๆ ก็ ฝึกฝนนะ เป็นบันปลาย เป็นเป้าหมาย แล้วการศึกษาระบบทำให้มีความรู้สึกว่า ควรจะมีความเอื้ออาทรต่อคนในโลกนี้ ไม่ว่าจะเป็นชาติ ศาสนาไหน อย่างน้อยที่สุดจะทำให้เกิดความรักที่เรียกว่าเมตตา เป็นหนึ่งในพรหมวิหาร 4 เมตตาคือความรัก กรุณาคือความพยายามเข้าไปแก้ไขให้เค้าพ้นทุกข์ ถ้าแก้ไขไม่ได้ก็อุเบกขาไป ส่วนมุทิตา เราเป็นราชการ ถ้าใครได้ยศ ได้ตำแหน่งดีกว่า เราก็ไม่โกรธ ไม่อิจฉาริษยา มันก็เป็นมุทิตา ผมว่าผมได้ตรงนี้เยอะ

...ตอนผมเรียน เสธ. ปี 29-30 นานแล้ว ผมสอบเสร็จ มีเวลาว่างก็ลองนั่งทำสมาธิดู จนมีโอกาสเกิดขึ้น แต่ผมทำไม่เป็นหรอกเพราะผมไม่ได้นั่งสงบกับอาจารย์ อยู่ ๆ มันก็โผล่เข้ามาได้ อยากเข้าอีกมันก็ไม่ได้แล้ว

ชีวิตของเขาหลังจากนั้นก็อยู่ในแวดวงการข่าวมาโดยตลอด ดังที่เขาเล่าว่า

ถ้าจะดำรงสภาพตัวเองไว้ในตำแหน่งที่ดีไว้ได้ เราอาจจะไม่ฝันว่าต้องเป็นเจ้ากรม แต่เราก็สนใจในข้อมูลข่าวสารไว้ เพราะส่วนใหญ่ก็ต้องไปบรรยาย ไปให้ความ คิดเห็นข้อมูลกับคณะกรรมการอาหาร หรือผู้บังคับบัญชาการระดับสูง ก็เลยรู้รอบ ด้าน แต่ก็ต้องใช้สติปัญญาแยกแยะอันไหนเป็นข้อมูล เป็นความคิดเห็น ก็ต้องรู้ เยอะ อ่านหนังสือเยอะมาก ต้องตามข่าวให้ทัน และต้องวิเคราะห์เป็น

ฉะนั้น จึงไม่แปลกใจเลยที่เขาสามารถมองปัญหาสิ่งแวดล้อมและสังคมในเชิงองค์รวม

แบบมีมโนธรรมด้วย

...มันต้องภาพรวมในหลายมิตินะ อย่างฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ความเชื่อในพระไตรปิฎกมีกล่าวไว้เพราะมันเป็นเรื่องของวงจรกรรม เป็นกรรมที่คนไม่ประพฤติดี อย่างน้อยที่สุดศีล 5 ไม่รักษา เมื่อศีลเสื่อมลง พุทธศาสนาไม่เสื่อมหรอก แต่คนมันเสื่อมลง เมื่อเสื่อมไป ผลที่ทำให้เสื่อมจึงตกทอดเป็นระยะยาว

...เป็นเรื่องของประเทศที่เป็น G ทั้งหลายก็จะทำเพื่อประโยชน์ตัวเอง ถ้าจะพูดอีกทีการทำลายทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อความมั่งคั่งของประเทศตนเองเป็นเป้าหมายหลัก โดยเฉพาะในสังคมสหรัฐฯ เป็นอินดิวิดวลลิซึม (ปัจเจก) หหมด ฉะนั้นความเอื้ออาทรจะไม่มี ต่างคนต่างอยู่ แอร์ ไฟ แก๊ส บ้านใครบ้านมัน สิ่งต่าง ๆ เป็นการแสวงหาซึ่งด้านการเงินเป็นหลักเพื่อให้ตัวเองมีความสุขอยู่ได้ เพราะฉะนั้นบริโคนิยมจึงเป็นกระแสที่ออกมาจากสังคมพวกนี้ ในรูปของการโฆษณาสินค้าและบริการที่เป็นไปเพื่อการพุ่มพื่อย ถ้าหากใครเชื่อคำโฆษณาชวนเชื่อผ่านสื่อโทรทัศน์ วิหุย หรือสื่ออะไรก็ตามแต่ แล้วก็หลงใหลไปตามนั้น ก็จะถูกกระแสบริโคนิยมเข้าไปจัดการแล้ว อันนี้เป็นข้อที่มักไม่ค่อยพูดถึงกันในด้านสังคมจิตวิทยาเพราะมันขัดกับนโยบายของรัฐที่อยากให้เศรษฐกิจเฟื่องฟู เพราะฉะนั้นคนจะไปพูดในกระแสอย่างนี้ก็ไปสวนทางกับเค้า ก็จะทำให้หนังสือพิมพ์ขายไม่ออก

...เมื่อคนใช้สินค้าบริการ มันคือการทำลายสภาพแวดล้อมโดยรวม เช่น แอร์ก็ต้องแอร์ที่ใช้กำลังสูง ๆ แม้จะมีความประหยัดไฟ แต่ก็จะมีสิ่งที่ต้องถูกเลือกมาใช้ในราคาแพง เช่น ถ้าใช้ก็ต้องใช้มิตซูบิชิ แทนที่จะส่วนเกินตรงนั้นมาช่วยสังคมในเรื่องสภาพแวดล้อม เช่น เอาไปซื้อต้นไม้ปลูกป่า เอาไปซื้อถังดักไขมันชักพันเดียว ไม่ยอมติด แต่เอาไปซื้อแอร์ที่แพงซึ่งจะทำให้บรรยากาศร้อนขึ้น ก็จะกลับมาย้อนมาฆ่าตัวเองในที่สุด

...ต้องแก้ไขโดยเข้าใจปัญหาโดยรวมทั้งหมดก่อนว่าเป็นปัญหาของการดิ้นรนเพื่อให้ได้ผลประโยชน์ทั้งหมดทางด้านความมั่งคั่ง แลกมาซึ่งการเสียทรัพยากร การเสียทรัพยากรบางส่วนไป คุ่มค่ากันมัยในระยะยาว เราจะปล่อยให้ลูกหลานไม่มีสิ่งแวดล้อมที่ดีเหล่านั้้นต่อไปได้หรือ

เพราะฉะนั้น กิจกรรมแบบสี่เหลี่ยมที่ผสมผสานระหว่างศาสตร์โบราณกับศาสตร์สมัยใหม่ ซึ่งเขาทำเป็นประจำและพยายามสอนลูกหลานมานานแล้วจึงได้แก่การไม่ให้ยาฆ่าแมลง การแยกขยะ การออกกำลังกายด้วยการเล่นกีฬา การทำสมาธิ และการทำบุญตามกาลอันควร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว สามารถสรุปผลการประเมินระดับพัฒนาการของคุณสยาม รวมทั้งปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์สู่มีมเหนือวัตถุนิยม (ส้ม น้ำเงิน แดง) ดังตารางที่ 5.29 และตารางที่ 5.30 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.29
การประเมินระดับพัฒนาการของเจ้าบ้านคนที่ 3 ชุมชนไทยสาม

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
จิตสำนึก			
สังคม	คราม	เข้าใจว่าปัญหาสังคมกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาระดับโลกที่แยกจากกันไม่ออก เพราะปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดจากคนในสังคม ทั้งฝ่ายที่ผลิต และฝ่ายผู้บริโภคต่างก็อยู่ในวิถีบริโภคนิยม ซึ่งสร้างปัญหาให้กลับมาเยือนมาฆ่าตัวเองในที่สุด	global awareness, interconnected
สิ่งแวดล้อม	คราม	เข้าใจอย่างชัดเจนว่าสิ่งแวดล้อมเชื่อมโยงเป็นเรื่องของวงจรกรรม เพราะคนเชื่อมโยง ผลที่ทำเชื่อมโยงตกทอดเป็นระยะยาว โดยสามารถมองภาพตั้งแต่จุดเริ่มในระดับโลกที่ประเทศมหาอำนาจต่างกอบโกยทรัพยากรเพื่อประโยชน์ส่วนตน จนถึงการผลิตวัฒนธรรมบริโภคนิยมซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาวิกฤต อันเป็นมุมมององค์รวมที่เชื่อมโยงความรู้โบราณกับข้อมูลสมัยใหม่เพื่อชี้ให้เห็นภาพปัญหาซับซ้อน หลายมิติ ตั้งแต่ระดับโลกถึงระดับปัจเจกในท้องถิ่น	fit into chain of being, complex issues, holistic, multidimensional, scan the macro, bring past to future
ความตั้งใจ	ส้ม	ความจริงแล้วยังอยากจะซื้อบ้านใหญ่ ตกแต่งแบบ "มีรสนิยม" ด้วยวัสดุราคาแพง ตอนไปทำงานเป็นผู้ช่วยทูตที่ประเทศเกาหลี ได้ก็เพราะหวังที่จะได้ทั้งเกียรติยศและค่าตอบแทนสูง	benefit of rank, image conscious, material gain

ตารางที่ 5.29 (ต่อ)

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
	เหลือ	ตั้งใจที่จะใช้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางแห่งการดำเนินชีวิต	self-sufficiency
	คราม	ตั้งใจมีสติตลอดเวลาซึ่งหมายถึงการสงบจิตอันเป็นเรื่องของ การเพิ่มคุณภาพของจิตให้สูงส่งนั่นเอง นอกจากนั้นยังหวังโลกุตระธรรมคือหลุดพ้นเป็นเป้าหมายอันปลาย	maximize the mind, plan for long range
พฤติกรรม			
อาชีพ	เหลือ	ทำงานค้นคว้าข้อมูลข่าวสารจากแหล่งที่จะให้ความรู้ได้หลากหลาย โดยใช้สติปัญญาแยกแยะแล้วเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบเพื่อให้เห็นภาพกว้างของเรื่องราว	diverse idea sources, systemic linkage, big picture views
กิจกรรมอื่น ๆ	เหลือ	ผสมผสานระหว่างศาสตร์โบราณกับศาสตร์สมัยใหม่ ซึ่งเขาทำเป็นประจำและพยายามสอนลูกหลานมานานแล้ว ได้แก่การไม่ใช้ยาฆ่าแมลง การแยกขยะ การออกกำลังกายด้วยการเล่นกีฬา การทำสมาธิ และการทำบุญตามกาลอันควร	integrative, highly principle
วัฒนธรรม			
ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	ล้ม	เป็นแบบปัจเจกนิยม ที่มีความใกล้ชิดและความเอื้ออาทรน้อยมาก	individualism
วิถีชีวิต/กิจกรรมทางสังคม	น้ำเงิน	วิถีชีวิตโดยรวมในกองทัพยังคงสภาพแบ่งโครงสร้างอำนาจ ทำงานตามลำดับขั้นตอน และตั้งมั่นเสียสละเพื่อประเทศชาติ	structured climate, traditional steps, strong sense of country
	เหลือ	แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	self-sufficiency

ตารางที่ 5.29 (ต่อ)

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
<u>ระบบสังคมและสิ่งแวดล้อม</u>			
ระบบสังคม	เหลือ	เกี่ยวข้องกับระบบเทคโนโลยีข่าวสาร สารสนเทศ ข้อมูลทางลบและสาธารณะจากหลายแหล่ง รวมทั้งระบบความสัมพันธ์และกฎหมายระหว่างประเทศ	diverse idea sources, information based
สิ่งแวดล้อม	คราม	มีชีวิตอยู่ในสภาพหลากหลายตั้งแต่ที่ทำการรัฐสภาอันหรูหราเลศอลังการและกรมกองทหารที่จัดบริเวณอย่างเป็นระเบียบ วัดที่ไปทำบุญสถานที่ทันสมัยทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนรวมถึงสภาพชุมชนแออัดย่านพรานนก	highly diversify

ตารางที่ 5.30

ปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์ของเจ้าบ้านคนที่ 3 ชุมชนไทยสาม

ด้าน	กรณีตัวอย่าง
จิต	- ความรู้สึกว่าทำอะไรก็ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต ทำให้เกิดความรู้สึกต้องหันเข้าหาธรรมะ - ความตระหนักว่า ที่ผ่านมัล้วนแต่ได้เรียนรู้สิ่งที่ไม่ใช่สาระสำคัญของชีวิต กระตุ้นให้ศึกษาทางธรรมต่อไปอย่างลึกซึ้ง
การกระทำ	- การทำหน้าที่หัวหน้าลำสังหาร สมัยอยู่ที่ชายแดนกัมพูชา ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าที่ทำอะไรก็ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตก็เนื่องจากได้ทำลายชีวิตไปมาก - การฟังจากวิทยุ และการอ่านหนังสือของท่านพุทธทาส ตลอดจนเรื่องราวที่สวนกระแส
วัฒนธรรม	- วัฒนธรรมการใช้ความรุนแรงเข้าตัดสินปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองการปกครองก่อให้เกิดความจำเป็นต้องใช้หน่วยลำสังหาร เมื่อผ่านสภาพการฆ่าฟันกันมาก็ทำให้ทหารอย่างเขาเกิดความหดหู่กับชีวิตตัวเอง - กระแสความคิดต่อต้านการพัฒนาและความรู้กระแสหลักช่วยให้เขาเกิดความรู้ใหม่และตระหนักว่า ที่ผ่านมัล้วนแต่ได้เรียนรู้สิ่งที่ไม่ใช่สาระสำคัญของชีวิต

ตารางที่ 5.30 (ต่อ)

ด้าน	กรณีตัวอย่าง
สังคม และ สิ่งแวดล้อม	- ระบบการจัดกำลังในกองทัพ และนโยบายทางทหาร รวมทั้ง ระบบการเมืองการปกครองก่อให้เกิดความขัดแย้ง จนถึงขั้นที่ต้องใช้กำลังหน่วยล่าสังหารเข้าจัดการฝ่ายตรงข้ามอย่างเด็ดขาด ด้วยเทคโนโลยีอาวุธอันร้ายแรง ส่งผลกระทบกับจิตใจของผู้ปฏิบัติหน้าที่ - สภาพแวดล้อมที่ถูกบ่อนทำลาย ประกอบกับระบบเศรษฐกิจทุนนิยมอุตสาหกรรม ซึ่งสร้างปัญหาอันสลับซับซ้อนให้กับสังคม เป็นตัวอย่างให้เขาเกิดความตระหนักว่าความรู้ทางโลกที่ร่ำเรียนมาใช้จัดการกับปัญหาเหล่านี้ไม่ได้

เพื่อให้ได้ภาพกว้างของบริบทในระดับบุคคลที่เอื้อต่อการพัฒนาโครงการหมู่บ้านไทยสอง ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาข้อมูลในเชิงปริมาณเพิ่มเติมและสามารถสรุปผลการประเมินระดับพัฒนาการ รวมทั้งปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์สู่ระดับเหนือวัตถุนิยมของผู้ซื้อบ้านก่อนที่จะเริ่มเข้ามาเกี่ยวข้องกับโครงการ พบคำตอบดังนี้

ด้านจิตสำนึก ที่สะท้อนผ่านโลกทัศน์และความรู้สึกของผู้ซื้อบ้านเมื่อแรกเริ่มเข้ามาอยู่อาศัยในโครงการมีลักษณะเด่นที่สุดเกือบจะเท่ากันเป็นมีมส์สีเขียวและสีส้ม โดยทั้งสองมีมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์สูง ส่วนสีแดงก็มีความเด่นชัดพอสมควรด้วยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ดังตารางที่ 60 ในภาคผนวก ค.

ด้านพฤติกรรม ที่สะท้อนผ่านการดูแลสุขภาพและการใช้จ่ายให้สอยของผู้ซื้อบ้านเมื่อแรกเริ่มเข้ามาอยู่อาศัยในโครงการมีลักษณะเด่นที่สุดเป็นมีมส์เหลืองและสีส้มตามลำดับ ด้วยค่าเฉลี่ยที่อยู่ในเกณฑ์สูง ดังตารางที่ 60 ในภาคผนวก ค.

ด้านวัฒนธรรมและสังคม จากการพิจารณาลักษณะงานครั้งหลังสุดก่อนที่ผู้ซื้อบ้านจะเข้ามาอยู่อาศัยในโครงการมีลักษณะเด่นที่สุดเป็นสีน้ำเงิน ดังตารางที่ 58 ในภาคผนวก ค.

ข้อมูลข้างต้นช่วยให้สรุปในเบื้องต้นได้ว่า จิตวิวัฒน์และการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ได้เกิดขึ้นแล้ว โดยสถาปนิกและเจ้าบ้านมีพัฒนาการไปในทิศทางเดียวกัน สำหรับการศึกษาปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์สู่ระดับเหนือวัตถุนิยมในกลุ่มผู้ซื้อบ้านที่ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้วิธีการค้นหาคำตอบ 2 วิธีด้วยกัน

วิธีแรก สอบถามลักษณะภูมิหลังของครอบครัว สังคม และสิ่งแวดล้อมในช่วงเยาว์วัย แล้วนำไปหาลักษณะความสัมพันธ์กับมีมของผู้ซื้อบ้านเมื่อแรกเริ่มเข้ามาอยู่อาศัยในโครงการเพื่อทดสอบสมมติฐานว่า “ผู้ที่เติบโตมาในสภาพแวดล้อมที่มีพัฒนาการสูงย่อมมีจิตวิวัฒน์ระดับสูง” จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ตารางที่ 62 ในภาคผนวก ค.) พบว่าระดับพัฒนาการของสภาพแวดล้อมโดยรวมไม่มีความสัมพันธ์กับระดับจิต ทำให้ต้องปฏิเสธสมมติฐานด้วยระดับนัยสำคัญ .05 นั่นคือระดับจิตไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับพัฒนาการของสภาพแวดล้อมในวัยเยาว์

วิธีที่สอง สอบถามว่าปัจจัยในชีวิตวัยเยาว์ของผู้ตอบแบบสอบถามมีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าอยู่ในบ้านหลังนี้หรือไม่ โดยใช้คำถามปลายเปิด

ผู้วิจัยคัดเลือกแบบสอบถามที่ผู้ตอบให้เหตุผลในการซื้อบ้านว่าซื้อเพราะ “การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม” และให้คะแนนประเมินการทำกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อมมาก หรือเพราะ “ไปมาหาสู่เพื่อนบ้านสะดวก” และให้คะแนนประเมินคุณค่าความเอื้ออาทรต่อกันมาก ตามแนวคิดของสถาปนิกและผู้ซื้อบ้านที่เห็นความสำคัญของความเอื้ออาทรต่อกัน พบว่ามีผู้ตอบแบบสอบถามที่ซื้อเพราะ “ไปมาหาสู่เพื่อนบ้านสะดวก” เพียง 1 คน แต่ไม่ตอบว่าปัจจัยในวัยเยาว์มีผลอย่างไร ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลจากผู้ตอบระบุลักษณะภูมิหลังของตนเอง ว่าผู้ตอบมีครอบครัวที่ดิ้นรนต่อสู้และถือว่าชีวิตคือการแข่งขันเพื่อความสำเร็จ อยู่ในสิ่งแวดล้อมชนบทที่ผู้คนต่างแสวงหาโอกาสทำงานสร้างรายได้ ไปเปรียบเทียบกับปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก เช่นข้อมูลของคุณคล้าคในชุมชนอังกฤษ ปรากฏว่าปัจจัยในภูมิหลังของคนทั้งสองเหล่านี้มีความคล้ายคลึงกัน

ในขั้นนี้จึงสรุปได้ว่า ความสำเร็จของการบุกเบิกโครงการอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืน หรือการสร้างคุณลักษณะที่เอื้อต่อความยั่งยืนนั้น ขึ้นอยู่กับคุณภาพจิตและกระบวนทัศน์ของสถาปนิกและผู้ซื้อบ้านมากกว่าของนักพัฒนาโครงการ อีกทั้งยืนยันได้ว่าเงื่อนไขปัจจัยของชีวิตตั้งแต่เยาว์ล้วนมีความสัมพันธ์กับจิตวิวัฒน์ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จและคุณลักษณะความยั่งยืนของโครงการด้วย

5.3 คุณภาพความยั่งยืนของชุมชนและการเปลี่ยนแปลง

เนื้อหาในตอนนี้เป็นการศึกษาคุณภาพความยั่งยืนของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงจากตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน เพื่อตอบคำถามว่าระดับจิตหรือมีมมีความสัมพันธ์กับระดับความยั่งยืนของชุมชนอย่างไร เมื่อเวลาผ่านไปความยั่งยืนจะเปลี่ยนไปในลักษณะใด มีเหตุปัจจัยใดใน

สภาพแวดล้อมของชุมชนที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และหากเกิดปัญหาซึ่งจะบ่อนทำลายความยั่งยืนของชุมชน จะมีวิธีแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างไรซึ่งจะทำให้รักษาความยั่งยืนไว้ได้อย่างยาวนาน ทั้งนี้ โดยวิธีการศึกษาแบบคุณภาพ และปริมาณ แล้วแสดงผลการวิเคราะห์ระดับพัฒนาการทุกด้านของจตุรภาคดังเช่นตอนที่ผ่านมา

5.3.1 การดำเนินการหลังจากส่งมอบงาน

บริษัท ค ดูแลลูกค้าหลังการขายโดยแบ่งประเภทงานออกเป็น 2 ประเภท คืองานด้านวิศวกรรมกับงานที่ไม่ใช่ด้านวิศวกรรม สำหรับงานด้านวิศวกรรมบริษัท ค จะดำเนินการเองตั้งแต่การก่อสร้างบ้านเสร็จก่อนขายและบ้านที่ลูกค้าสั่งสร้างหลังจากที่มีการโอนที่ดินกันเรียบร้อยแล้ว การซ่อมแซมงานตามการรับประกัน ไปจนถึงการบำรุงรักษาสาธารณูปโภคส่วนกลางทั้งหมด สำหรับงานที่ไม่ใช่ด้านวิศวกรรม ได้แก่งานจัดเก็บค่าบริการสาธารณูปโภค งานสวนและงานรักษาความสะอาด บริษัทฯ ได้จัดตั้งบริษัทลูกขึ้นมาดำเนินการโดยเฉพาะอีกหนึ่งบริษัท ซึ่งผู้อยู่อาศัยสามารถร้องขอบริการและแจ้งข้อคิดเห็นในการบริการได้ที่สำนักงานใกล้ทางเข้าโครงการด้านถนนพระบรมราชชนนีด้วยตนเอง หรือแจ้งผ่านโทรศัพท์ แฟกซ์ และอินเทอร์เน็ตก็ได้ ด้วยเหตุที่สำนักงานแห่งนี้ต้องรับผิดชอบหมู่บ้านที่อยู่ในโครงการถึง 8 หมู่บ้าน ในสำนักงานจึงมีทั้งผู้จัดการ วิศวกร ไฟร์แมน และเจ้าหน้าที่ดูแลงานด้านอื่น ๆ อีกหลายคน ซึ่งทั้งหมดจะอยู่ภายใต้การดูแลของผู้จัดการระดับเขตพื้นที่อีกชั้นหนึ่ง

จนถึงปัจจุบันทางบริษัทฯ ยังไม่มีกำหนดที่จะจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรที่แน่นอน เพราะบริษัทฯ ได้รับใบอนุญาตจัดสรรที่ดินทั้งโครงการพันกว่าไร่เป็นใบอนุญาตเดียว เมื่อบริษัทฯ ยังคงเหลือที่ดินที่ยังไม่ได้ขายอีกจำนวนมาก บริษัทฯ ก็ไม่สามารถดำเนินการจัดตั้งนิติบุคคลได้เลย ปัญหานี้เป็นปัญหาใหญ่สำหรับบริษัทฯ เนื่องจากการขายที่ดินแต่ละแปลงทิ้งช่วงห่างกันมาก การจัดเก็บค่าบริการสาธารณูปโภคจึงไม่สอดคล้องกับการดูแลพื้นที่ทั้งโครงการ ยกตัวอย่างเช่น บริษัทฯ ขายบ้านและที่ดินในหมู่บ้านไทยสามได้ร้อยละ 60 ตั้งแต่ปี 2540 ซึ่งผู้ซื้อต้องชำระค่าบริการ 3 ปีในกรณีที่โอนกรรมสิทธิ์ แต่ปรากฏว่าบริษัทฯ ประสบปัญหาสภาพคล่องจากวิกฤตเศรษฐกิจ อีกทั้งเรื่องกฎระเบียบ ขอบเขต และเงื่อนไขการให้บริการหลังการขาย บริษัทฯ ก็ไม่ได้สร้างความชัดเจนให้กับลูกค้า ทำให้บริการที่จัดให้มีข้อบกพร่องและล่าช้าอยู่มาก อย่างปัญหาหลัก ๆ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่แรกได้แก่ ไฟถนนไม่สว่าง น้ำท่วมขัง และคณงานก่อสร้างรบกวน รวมทั้งการนัดหมายเข้าบริการภายในบ้านคลาดเคลื่อน ล้วนแต่เป็นปัญหาที่ทางบริษัทฯ ไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงไป ยิ่งกว่านั้น สิ่งที่จะต้องทำให้ลูกค้าตามที่กำหนดไว้ตั้งแต่แรก เช่น การปลูกต้นไม้ให้สวยงามในบริเวณ "สวนในละแวกบ้าน" และริมทะเลสาบ การสร้างสวนสาธารณะพร้อมสนามเด็ก

เล่น รวมทั้งระบบการรักษาคุณภาพน้ำในทะเลสาบ บริษัทฯ กลับไม่เร่งดำเนินการให้เสร็จสิ้น ดังนั้น จึงเกิดความไม่พอใจในหมู่เจ้าบ้านส่วนใหญ่ โดยเฉพาะ "กลุ่มผู้มีอันจะกิน" ซึ่งมีดีมานด์หรือข้อเรียกร้องสูง จนกลายเป็นการต่อต้านโดยวิธีไม่ชำระค่าบริการต่อไปที่ 4 เช่นเดียวกับ "กลุ่มผู้ซื้อที่ดินเปล่า" ซึ่งหลายปีมาแล้วก็ยังไม่ปลูกบ้าน มีหน้าซำเมื่อคนกลุ่มนี้ปล่อยให้พื้นที่เป็นสภาพรกร้าง ทางบริษัทฯ ก็ไม่สามารถไปติดตามบังคับให้เข้ามาสร้างบ้าน ดูแลรักษาพื้นที่ให้เรียบร้อย และจ่ายค่าบริการต่อได้ ฝ่ายเจ้าบ้านผู้ที่เข้ามาอยู่ใหม่จึงไม่ชำระค่าบริการต่อไปที่ 4 ด้วยเหตุที่ไม่พอใจในการบริการเช่นกัน นอกจากนั้น ยังเป็นความบกพร่องของทางบริษัทฯ เองด้วย ที่ถึงเวลาครบกำหนด 3 ปีแล้วก็ไม่ไปติดตามแจ้งเตือนฝ่ายเจ้าบ้าน จึงทำให้บริษัทฯ พลาดการเก็บค่าบริการจากเจ้าบ้านบางส่วนที่ไม่ได้ตั้งใจจะไม่ชำระ เพราะฉะนั้น ถึงแม้โครงการจะทยอยขายบ้านและที่ดินได้จนหมดเป็นส่วนใหญ่แล้วในปี 2543 ข้อเท็จจริงก็คือ ค่าบริการที่จัดเก็บได้มีสัดส่วนที่ต่ำกว่าภาระการดูแลโครงการทั้งหมดอยู่ตลอดเวลา แต่ถึงกระนั้น ทางบริษัทฯ ก็ต้องรับภาระขาดทุนในการบริหารจัดการต่อไปจนกว่าจะขายที่ดินพันกว่าไร่นี้ได้ทั้งหมด โดยไม่สามารถละทิ้งผู้อยู่อาศัยเหล่านี้ไปได้ เพราะจำเป็นต้องรักษาภาพลักษณ์ของบริษัทเอาไว้

อันที่จริง ความไม่พึงพอใจการบริการหลังการขายอาจก่อตัวมาตั้งแต่ช่วงที่แต่ละคนเริ่มเข้ามาเกี่ยวข้องกับบริษัทฯ ดังตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับลูกค้าที่สั่งสร้างบ้านต่อไปนี้

ตอนที่ขายใหม่ ๆ เค้าให้บริการเราดีมากขั้นหนึ่ง คุณอยากจะกินอะไรมี อยากไปตรงไหนมี อยากถามอะไรได้หมด มันเป็นผักชีโรยหน้าอีกแบบ ซึ่งเป็นมือโปรของเค้าเลยละที่ลงมาทำตรงนี้ พอโอนที่เสร็จตั้งแต่ปี 41 สามสี่เดือนก็จ่าย ๆ สามสี่ครั้ง เอ๊ะทำไมถึงไม่ทำให้เราซักที เราเข้าไปในออฟฟิสก็มีคนมาด่ากันอยู่นั่นแหละ คนก็เริ่มจะรีบโอนแต่บริษัทฯ โอนไม่ได้เพราะไม่มีกำลังที่จะทำบ้านให้เค้า ของผมแค่ลงเข็มนะจ่ายไป 6 แสน แล้ว เอ๊ะเราจะล่อจ่ายก่อนดีกว่า พอเดือนที่เจ็ดเราไม่จ่าย เดือนที่แปดก็ไม่จ่าย เค้าไม่ทวงถามนะ เราก็ชักรู้สึกขอบกล ๆ แล้วเกือบปีเค้าไม่สร้าง เราก็ไปไต่ถามว่าทำไมถึงไม่สร้าง เค้าบอกว่าคุณไม่จ่ายเงิน เราก็บอกอ้าว ผมจ่ายให้ตั้งเท่านั้นแล้วทำไมคุณถึงไม่ทำต่อเนื่องไป ตอนผมจ่ายหกแสนคุณยังไม่ลงเข็มให้ผมเลย เค้าก็เริ่มทำให้ ระหว่างที่ให้เค้าทำ เราก็ต้องจีเค้าตลอด วิศวกรก็ฟังได้ไม่มากเลย บางทีนี่ก็บอกว่าเออ ๆ กำลังแก้ไขอยู่แล้วก็เฉย จนมาถึงครึ่งทางผมก็ฟ้องว่าผมไม่สร้าง ขอเงินคืน เราขอสร้างเองแล้วกัน เงินที่เราจ่ายไปเราก็ไม่เอาก็ถือว่าเจ๊งกันไป แต่เค้าบอกว่าไม่ได้เค้าขอค่าแบบอีก 5 หมื่น เราก็เอาเพื่อซื้อ

ความรำคาญ เราก็ไปถามผู้รับเหมาแล้ว เขาก็บอกว่าเค้าสร้างให้ในราวล้านสาม ก็ยังถูกกว่า ก็เลยเอาเลย

ตัวอย่างถัดมาคือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับลูกค้าที่ซื้อที่ดินเปล่าในปี 2542

พอซื้อปุ๊บอิมเพรสชั่น (ความประทับใจ) ที่เคยมีกับหมู่บ้านหายไปเลยเพราะแปลงที่ผมซื้อเนี่ย น่าจะประมาณเกือบ ๆ 8-9 เดือนถึงโอนได้นะ เซ็นต์ซื้อไปแล้ว ถ้ารู้ก่อนว่าเขาโอนไม่ได้เดี๋ยวนั้นก็อาจจะเป็นไปได้ว่าเปลี่ยนเลย บ้านที่เคยคิดว่าจะเสร็จก่อนแต่งงานก็เลยไม่เสร็จ เราก็เร่งเขา บอกว่าเนี่ยผมจ่ายเงินสดคุณแล้ว สุดท้ายเขาบอกเราว่าเขาติดจำนองเป็นแผง กำลังรอปปล่อยทั้งแปลง คือว่า อาจจะที่ดินติดในแบงก์ 100 แปลง เราต้องเอาออกทั้ง 100 แปลงไง มันไม่ได้ไปติดแบบแปลงต่อแปลง ผมถึงบอกว่าถึงตอนนี้ถ้าให้เลือกใหม่ ผมไม่เลือกบริษัทนี้แล้ว

ตัวอย่างสุดท้ายคือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับลูกค้าที่ซื้อบ้านของโครงการที่สร้างค้างไว้ประมาณร้อยละ 70 ในปี 2543 เนื่องจากลูกค้าคนก่อนไม่ผ่อนชำระต่อ

เวลาก่อสร้างในพื้นที่ได้ฝ้าชั้นล่างจะมีไม้แบบ พอสร้างเสร็จแล้วไม้แบบออกปลวกก็เข้าไปกิน ก็รื้อฝ้าหมดเลย แปลงสร้างบ้านเค้าก็ไม่ได้ให้แบบไว้ เวลาต่อเติมต้องไล่เอง ไล่สายไฟ ท่อน้ำ พนักงานขายบอกว่าจะมีการบริการตัดหญ้าหน้าบ้านให้ จะไม่มีหญ้ายาวแน่นอน แต่ในความเป็นจริง หญ้ายาวก็ไม่เห็นมีคนมาตัดให้ พอฝนตกมาน้ำก็จะท่วม ทุกวันนี้ก็ยังท่วมอยู่

ในการประเมินผลการออกแบบโครงการ ทางฝ่ายกรรมการผู้จัดการจึงได้แต่บอกว่าเสียใจที่ชาวชุมชนไม่ช่วยกันดูแลสภาพแวดล้อมส่วนรวมบ้าง ฝ่ายสถาปนิกก็ได้แต่บอกว่าเสียใจที่โครงการนี้มันไม่ได้เป็นไปอย่างที่คิดเพราะมีปัจจัยหลายอย่างเป็นอุปสรรคอยู่

จึงสรุปได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นโครงการล้วนเกิดมาจากอัตรา หรือความเห็นแก่ตัวของทั้งฝ่ายผู้ซื้อบ้านที่รีบซื้อจนไม่ได้ตรวจสอบทุกอย่างให้รอบด้าน แล้วยังไม่ช่วยกันดูแลสภาพแวดล้อมส่วนรวม ที่หนักที่สุดคือซื้อแล้วปล่อยให้ตนเองรกร้างเอาไว้ และฝ่ายผู้พัฒนาโครงการที่เร่งรัดการขาย เอาแต่จะรีบหาเงินให้เร็วที่สุด ซึ่งทำให้ปัญหาต่าง ๆ ยืดเยื้อมาจนถึงทุกวันนี้

5.3.2 คุณภาพความยั่งยืนของชุมชนเมื่อแรกเริ่ม

ด้านจิตวิญญาณ ข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติในตอนที่ได้สรุปได้ว่าความยั่งยืนด้านจิตวิญญาณของชุมชนที่สะท้อนผ่านโลกทัศน์และความรู้สึกของเจ้าบ้านมีลักษณะโดดเด่นที่สุดเกือบจะเท่ากันเป็นมีมส์เขียวและสีส้ม โดยทั้งสองสีมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์สูง ส่วนสีแดงก็มี

ความเด่นชัดพอสมควรด้วยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง นั่นคือ เมื่อตอนที่ผู้ตอบแบบสอบถามซื้อบ้าน พวกเขาบอกว่าลัทธิวัตถุนิยมทำให้คนไม่ใส่ใจกัน จึงแสวงหาการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความเอื้ออาทร ในขณะเดียวกัน พวกเขาก็กังมีทัศนคติตามแบบฉบับของคนเมืองหลวงอยู่มาก จึงเห็นว่าโลกเป็นเหมือนตลาดที่เปิดให้ไขว่คว้าหาความสำเร็จซึ่งสิ่งที่ต้องการ และเป็นที่ที่ทุกคนต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอด ดังนั้นพวกเขาจึงต้องแสวงหาโอกาสที่จะสร้างความสำเร็จในชีวิตและรู้สึกว่าการทำอะไรก็ได้ตามใจปรารถนา สมดังสำนวน “ทำอะไรตามใจคือไทยแท้”

ด้านพฤติกรรม ข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติในตอนที่แล้วสรุปได้ว่าความยั่งยืนด้านพฤติกรรมของชุมชนที่สะท้อนผ่านการดูแลสุขภาพและการใช้จ่ายใช้สอยของเจ้าบ้านมีความโดดเด่นอยู่ในมิมส์เหลืองและสีส้มตามลำดับ ด้วยค่าเฉลี่ยที่อยู่ในเกณฑ์สูง นั่นคือ ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ที่มีความรู้ จึงเห็นความสำคัญของการผสมผสานหลายวิธีทั้งแบบทางเลือกและสมัยใหม่ที่จะดูแลสุขภาพและจิตใจอยู่เสมอ แต่ด้วยวิถีชีวิตแบบคนเมืองหลวงอีกนั้นเองที่ทำให้พวกเขามีเวลาจำกัด จึงได้แต่พยายามออกกำลังกายเท่าที่จะมีเวลา และด้วยการมีความรู้พวกเขาจึงคิดเสมอว่าสิ่งของที่ซื้อนั้นจำเป็นต่อชีวิตซึ่งจะสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ แต่ก็ยังติดในวิถีบริโภคนิยมอยู่ พวกเขาจึงต้องจ่ายไปมากกับการซื้อสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ

ด้านวัฒนธรรม ความยั่งยืนด้านวัฒนธรรมพิจารณาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านและกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม ข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติบ่งชี้ว่าของชุมชนมีความยั่งยืนด้านวัฒนธรรมมีลักษณะเด่นที่สุดเป็นมิมส์เขียวและสีน้ำเงินตามลำดับ ด้วยค่าเฉลี่ยที่อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ดังตารางที่ 60 ในภาคผนวก ค. ทำให้มีความค่อนข้างชัดเจน ว่าผู้ซื้อบ้านค่อนข้างให้ความสำคัญกับความเป็นชุมชนจึงตัดสินใจซื้อบ้านที่นี่ เมื่อเข้ามาอยู่อาศัยแล้วก็สร้างความสัมพันธ์ด้วยการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการสร้างสรรค์สังคม และการนำอาหารไปแบ่งปันและพูดคุยกันเป็นระยะ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับที่พวกเขาเห็นว่าสังคมมีปัญหาจากลัทธิวัตถุนิยม ดังที่แสดงไว้ในด้านจิตวิญญาณข้างต้น

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในวงเล็ก ๆ แยกกันไปตามแต่ละซอยย่อยหรือตามแต่ละเกาะ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่งเล่าว่า “โครงการมี 2 ลักษณะคือ บ้านที่อยู่บนถนนแล้วเป็นแถวยาว กับบ้านที่ติดเลคก็จะมีซอยย่อย ก็จะแยกจากซอยอื่นหมด เป็นเกาะมันก็สนิทกันคือข้างบ้าน หน้าบ้าน เราก็จะไม่เข้าไปสนิทกับเกาะโน้น มันก็เหมือนกันที่เจอแล้วคุยทักทายกัน” อีกคนหนึ่งก็ว่า “เรามั่นใจในซอยที่เราอยู่เนี่ยนะ 90% ผมรวมตัวกันได้เข้มแข็ง เราบอกป๊อบ ให้ความร่วมมือ จะเอาใจเอากัน ไข้ได้เลย ก็มีความเป็นห่วงเป็นใยซึ่งกันและกัน เกิดไฟไหม้หน้าบ้าน ก็โทรติดต่อกัน ช่วยกันดูแล” แต่หากเป็นระหว่างซอย “ก็ต่างคนต่างอยู่ ต่างก็แทบจะไม่ได้มองหน้า

กันเลยทีเดียว" ซึ่งสอดคล้องกับที่นายช่างบำรุงรักษาโครงการบอกว่า "บรรยากาศโดยมากลูกค้าจะไม่ค่อยคุยกัน เข้าก็ไปทำงานแต่เช้า กลับก็ค่ำมืด วันอาทิตย์ก็อยู่กับลูกหรือไปข้างนอก ก็จะไม่ค่อยคุยกัน บรรยากาศจะไม่เป็นกันเองเท่าไร มันอาจจะมีส่วนที่ใครรู้จักบ้านนี้ก็ออกมาคุยกัน แต่เท่าที่สังเกตก็น้อย"

สำหรับกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อมนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าครอบครัวของพวกเขาค่อนข้างจะดำเนินชีวิตในลักษณะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว และเห็นว่าการรักษาบริเวณบ้านให้สะอาดเป็นระเบียบก็น่าจะเพียงพอ โดยยังไม่กระตือรือร้นที่จะสร้างสิ่งแวดล้อมยั่งยืนเท่าในระดับสี่เหลี่ยม ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้หน้าบ้านของแต่ละบ้านหลาย ๆ หลังมีสภาพที่ไม่น่าดูนัก

ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนด้านสังคมพิจารณาจากลักษณะการบริหารจัดการชุมชนและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของชาวบ้าน ข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติบ่งชี้ว่าของชุมชนมีลักษณะทางสังคมโดดเด่นที่สุดเป็นแบบมีมิมส์ลัม ที่มีค่าเฉลี่ยไล่เลี่ยกันในเกณฑ์ปานกลางค่อนข้างต่ำ ดังตารางที่ 60 ในภาคผนวก ค. จึงสามารถอธิบายได้ว่าในช่วงแรก เจ้าบ้านไม่ค่อยจะใส่ใจในการบริหารจัดการของบริษัทฯ มากนัก หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การบริหารจัดการของบริษัทฯ ไม่ค่อยจะชัดเจน แต่หากจะให้ประเมิน เจ้าบ้านก็เห็นว่าบริษัทฯ ให้ความสำคัญกับความมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานข้อมูลเหตุผลพอสมควร ซึ่งก็ใกล้เคียงกับข้อมูลที่นายช่างผู้ดูแลโครงการให้ นั่นคือทางสำนักงานใหญ่จะกำหนดนโยบายไว้หลวม ๆ โดยให้น้ำหนักไปที่การให้บริการตามสัญญาและการใช้งบประมาณ ส่วนผู้รับผิดชอบที่หน้างานก็มีอิสระในการตัดสินใจด้วยการพิจารณาเหตุผลพร้อมกับสถานการณ์รอบด้าน เพื่อจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของงาน รวมทั้งเพื่อสนองต่อความต้องการของลูกค้าให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ นอกจากนั้น ก็มีการเก็บข้อมูลการบริการไว้เป็นฐานข้อมูลอยู่พอสมควร

สำหรับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ ธุรกิจการค้าการลงทุน ซึ่งก็สอดคล้องกับที่พวกเขามองว่าโลกเป็นเหมือนตลาดที่เปิดให้ชาวคว่ำหามาซึ่งสิ่งที่ต้องการ ดังนั้นพวกเขาจึงต้องแสวงหาโอกาสที่จะสร้างความสำเร็จในชีวิต

ส่วนความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมนั้น พิจารณาจากผลของการออกแบบ ซึ่งมีลักษณะที่เป็นมิตรกับธรรมชาติและช่วยประหยัดพลังงานได้ค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับสภาพอากาศร้อนเกือบตลอดทั้งปี กับพื้นที่บ้าน ร้ว และถนนคอนกรีตขนาดใหญ่มาก แต่ขาดร่มเงาของต้นไม้ใหญ่ที่จะช่วยบรรเทาความร้อนลง เพราะบ้านจำนวนมากปลูกกันแบบเต็มพื้นที่ อีกทั้งพื้นที่สวนกลางที่ควรปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่น ทางบริษัทฯ ก็ไม่ได้ทำตามแนวคิดการออกแบบเริ่มแรก

นอกจากนั้น ด้วยเหตุที่ทะเลสาบขนาดใหญ่แห่งนี้เป็นระบบปิด เมื่อน้ำพร่องไปจากการระเหย จากการสูบน้ำไปใช้รดน้ำต้นไม้ตามแนวนอนโดยโครงการ และจากการสูบน้ำไปใช้รดน้ำต้นไม้ในบ้านโดยเจ้าบ้าน โครงการจึงต้องดึงน้ำจากคลองสาธารณะมาใช้ในการปริมาณมหาศาล ในการนี้ก็จะต้องใช้เครื่องสูบน้ำและน้ำมันเชื้อเพลิงในปริมาณมากเช่นกัน อีกทั้งเมื่อน้ำเริ่มไม่ได้คุณภาพ ทางโครงการต้องใช้วิธีนำสูบน้ำเข้าให้เต็มระดับแล้วใช้เครื่องฟอกอากาศดีทุกจุด ซึ่งก็จะเป็นการบริโภคพลังงานไฟฟ้าอย่างต่อเนื่องยาวนาน โชคดีที่ทางโครงการจำกัดปริมาณการใช้สารเคมีในการดูแลรักษาต้นไม้ มิฉะนั้น คงจะเกิดสารพิษตกค้างที่ทวีความเข้มข้นขึ้นในทะเลสาบแห่งนี้มากขึ้นทุกวัน

สำหรับตัวบ้านเองก็จะต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากในการบำรุงรักษา เพราะหนึ่งคือพื้นโรงรถและบริเวณบ้านมักจะปูกระเบื้องเซรามิค เมื่อเกิดการหลุดตัว ซึ่งในบริเวณโครงการก็จะหลุดกันเป็นประจำ จึงต้องใช้ทรัพยากรมากในการซ่อมแซม สองคือบ้านจำนวนมากไม่ได้ถูกออกแบบให้สัมพันธ์กับทิศทางแดดลม ไม่มีฉนวนกันความร้อนที่หลังคาอย่างดี และไม่มีหน้าต่างบ้านใหญ่ที่จะเปิดรับลมรับแสงได้อย่างเพียงพอ จึงต้องใช้เครื่องปรับอากาศและไฟฟ้าแสงสว่างมาก สามคือองค์ประกอบของบ้านที่มักจะมีเสาหลอกขนาดใหญ่ พร้อมบัวหัวเสา บัวโค้งซุ้มประตูหน้าต่าง ปูนปั้นรอบบ้าน ไม้ฉลุ รั้วอัลลอยด์ และรั้วเหล็ก องค์ประกอบเหล่านี้ต้องอาศัยการขัดล้าง เช็ดถู หรือหากเป็นรั้วเหล็กก็ต้องมีการทาสีใหม่เป็นประจำ จึงจะรักษาสภาพดั้งเดิมโดยไม่กลายเป็น “ทัศนะจุจาด” และแหล่งสะสมฝุ่นกับตะไคร่น้ำในอนาคต

จึงกล่าวได้ว่าชุมชนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพึ่งพาพลังงาน น้ำ และทรัพยากรจากแหล่งสาธารณะ เพื่อรักษาความสุขสบายและ “คุณภาพชีวิตที่ดีกว่า” ซึ่งสะท้อนลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในแบบมีสัมผัสนั่นเอง

คุณภาพความยั่งยืนโดยรวมของชุมชนเมื่อแรกเริ่ม จึงอยู่ในระดับสีเขียว สีส้ม และสีแดง ซึ่งทั้งหมดแสดงความเด่นชัดในเกณฑ์ปานกลาง ดังตารางที่ 61 ในภาคผนวก ค. แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับจิตเจลิย เมื่อใช้วิธีการวัดในเชิงปริมาณ ดังตารางที่ 63 ในภาคผนวก ค.

อย่างไรก็ตาม เมื่อนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาพิจารณาร่วมด้วย ก็จะเห็นอย่างชัดเจนว่าระดับจิตเจลิยของเจ้าบ้านที่มีลักษณะโดดเด่นเป็นสีส้มมีความสัมพันธ์กับลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านและลักษณะของสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของความยั่งยืนในภาพรวม กล่าวคือเมื่อจิตมุ่งแสวงหาโอกาสที่จะสร้างความสำเร็จในชีวิต ทุกคนต่างก็ยังคงใช้ชีวิตทำงานนอกบ้านมากกว่า และยังไม่มีความใส่ใจในเรื่องของการสร้างสภาพสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน สภาพของชุมชนจึงปรากฏดังที่อธิบายไปแล้ว

ฉะนั้นจึงยังสามารถยืนยันความเชื่อพื้นฐานที่ว่าคุณภาพของความยั่งยืนขึ้นอยู่กับคุณภาพของจิตวิญญาณ โดยในกรณีศึกษานี้พัฒนาการทางจิตวิญญาณด้านสังคมของสถาปนิกที่อยู่ในระดับสีเขียว ได้ทำให้คุณลักษณะสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อความยั่งยืน หรือคุณภาพการออกแบบแนวยั่งยืน ปรากฏขึ้นมาบ้าง แต่ยังไม่ชัดเจนขนาดที่จะข้ามพ้นระดับมีมึลส์ไปได้ อีกทั้งพัฒนาการทางจิตวิญญาณด้านความตั้งใจของนักพัฒนาโครงการและสถาปนิกที่อยู่ในระดับสีแดง ยังได้ก่อให้เกิดปัญหาความไม่ยั่งยืนขึ้นมามากมาย ขณะที่พัฒนาการทางจิตวิญญาณของสมาชิกชุมชนเองที่มีลักษณะเด่นแบบมีมึลส์ อันเป็นระดับที่ไม่ยั่งยืน ก็ได้ทำให้ลักษณะความยั่งยืนด้านวัฒนธรรมและสังคมมีคุณภาพด้อยลงไปด้วย

5.3.3 คุณภาพความยั่งยืนของชุมชนในปัจจุบัน

ด้านจิตวิญญาณ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับจิตวิวัฒน์พบว่าเจ้าบ้านผู้ให้สัมภาษณ์ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติสะท้อนผ่านการมองโลกและความรู้สึกบ่งชี้ว่าคุณลักษณะของมีมึลส์มีค่าเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ขณะที่สีเขียวกลับลดต่ำลง จนส่งผลให้มีมึลส์โดดเด่นขึ้นมาอย่างชัดเจนที่สุด นั่นคือ ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ชาวชุมชนมีแนวโน้มที่จะมุ่งแสวงหาโอกาสที่จะสร้างความสำเร็จในชีวิตมากขึ้นไปอีก สอดคล้องกับที่ค่าเฉลี่ยของมีมึลส์เขียวซึ่งเป็นมีมึลส์แห่งความห่วงใยโลกและสังคมมีค่าลดลง อย่างไรก็ตาม ลักษณะของมีมึลส์เหลืองและมีมึลส์น้ำเงินก็ยังคงมีความเข้มข้นมากขึ้น จึงเป็นไปได้ว่าชาวชุมชนเห็นว่าการเป็นที่ยอมรับของทุกคนต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอด และเต็มไปด้วยระบบชีวิตและธรรมชาติที่กำลังเผชิญกับสภาวะวิกฤตมากขึ้นจนหมดทางแก้ไข ดังตัวอย่างของโศกนาฏกรรมที่เกิดจากคลื่นสึนามิเมื่อเร็ว ๆ นี้ ซึ่งแน่นอนว่าทุกคนได้รับรู้และจึงต้องคิดแบบไทย ๆ ว่าทุกอย่างถูกกำหนดมาแล้วโดยอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์เบื้องบน ถึงกระนั้น ชาวชุมชนก็ไม่ได้รู้สึกย่อท้อ แต่กลับรู้สึกว่าตนเองมีพลังที่จะต้องดิ้นรนที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไป โดยไม่ลืมที่จะคิดถึงการสร้างบุญสร้างกุศลและการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่ภาพรวมของคุณลักษณะของมีมึลส์เขียวยังเข้มข้นมากอยู่ พวกเขาจึงสามารถลดพฤติกรรมและวิถีชีวิตที่เห็นแก่ตัวลงไปได้บ้าง ดังที่จะได้แสดงในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นต่อไป

ด้านพฤติกรรม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกบ่งชี้ว่าผู้ให้สัมภาษณ์ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านลักษณะอาชีพและวิถีชีวิต ส่วนข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติสะท้อนผ่านการดูแลสุขภาพและการใช้จ่ายใช้สอยบ่งชี้ว่าคุณลักษณะของมีมึลส์เขียวและสีเหลืองมีค่าเพิ่มขึ้นมาก โดยที่มีมึลส์เหลืองก็ยังคงมีความเด่นชัดมากที่สุดอย่างชัดเจน ในขณะที่มีมึลส์เขียวปรากฏชัดขึ้นจนมีค่าขึ้นมาใกล้เคียงกับมีมึลส์ส้ม นั่นคือ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากขึ้นกับการ

ผสมผสานหลายวิธีทั้งแบบทางเลือกและสมัยใหม่ ที่จะดูแลร่างกายและจิตใจอยู่เสมอ รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามวิถีทางเลือก (เช่น ทานมังสะวิรัติ ทานพืชผักปลอดสารพิษ นั่งสมาธิ หรือฝึกโยคะ เป็นต้น) และการออกกำลังกายมากกว่าเดิม ซึ่งก็เป็นไปตาม “เทรนด์” การดูแลสุขภาพของบรรดาผู้ที่มีฐานะในสังคมปัจจุบัน นอกจากนั้น พวกเขายังให้ความสำคัญมากขึ้นกับการใคร่ครวญ ว่าสิ่งของที่ซื้อนั้นจำเป็นต่อชีวิตซึ่งจะสามารถใช้ประโยชน์ได้แค่ไหน แต่ด้วยความที่ติดในวิถีบริโภคนิยมอยู่ หรือไม่ก็ด้วยสภาพค่าครองชีพที่สูงขึ้น พวกเขาจึงมีค่าใช้จ่ายสำหรับการซื้อสินค้าและการบริการที่มีคุณภาพสูง รวมทั้งซื้อสินค้าประเภทที่ช่วยรักษาสีงแวดล้อม มากขึ้นเป็นเงาตามตัว ข้อมูลทั้งหมดนี้จึงสอดคล้องกับการลดพฤติกรรมที่ไม่ยั่งยืนของพวกเขาลงด้วย

ด้านวัฒนธรรม ข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติ สะท้อนผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านและการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของเจ้าบ้าน บ่งชี้ว่าคุณลักษณะของมีสีเขียวมีค่าเพิ่มขึ้น จนทำให้ลักษณะเด่นที่สุดอยู่แล้วด้วยค่าเฉลี่ยเกณฑ์ปานกลางเปลี่ยนไปอยู่ในเกณฑ์สูง ส่วนสีน้ำเงินนั้นปรากฏชัดขึ้นจนโดดเด่นขึ้นมาใกล้เคียงกับลักษณะสีเขียวได้ นั่นหมายถึงกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านและการดำเนินชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในครอบครัวมากขึ้น อีกทั้งยังมีการนำอาหารไปแบ่งปันและพบปะกับเพื่อนบ้านบ่อยครั้งขึ้น รวมทั้งมีความใส่ใจมากขึ้นกับการดูแลรักษากำแพงให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีมากสำหรับการสร้างความยั่งยืนในระยะยาว

เมื่อนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาพิจารณาก็จะเห็นภาพของปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านว่า จากเดิมที่ต่างคนต่างเข้ามาอยู่ใหม่ ไม่มีใครรู้จักกัน เมื่อเวลาผ่านไปก็ค่อย ๆ ทำความรู้จักกันมากขึ้น จึงมีการแลกเปลี่ยนปัญหาและข้อคิดเห็น โดยเฉพาะความไม่พอใจในการบริการและการจัดพื้นที่ส่วนกลางให้สมบูรณ์ของบริษัท จนเกิดเป็นการต่อต้านโดยไม่ชำระค่าบริการในวงกว้าง เมื่อปัญหาของชุมชนถึงขั้นวิกฤต ช่วงปลายปี 2547 การรวมตัวกันเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิอย่างเป็นรูปธรรมจึงเกิดขึ้นโดยง่าย ดังที่นายช่างผู้ดูแลโครงการเล่าว่า

47 ตอนต้นปีของเราไม่มีก่อสร้างแล้ว ลูกค้ายกเต็มหมด และเค้าก็เริ่มรวมตัวกันตอนนี้เค้ารวมตัวกันได้แล้ว คล้าย ๆ กับว่าจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อจัดตั้งนิติบุคคลต่อไป แต่ที่ก่อนจะตั้งนิติบุคคล เค้าก็เริ่มสำรวจโครงการว่ามีอะไรที่ต้องให้โครงการแก้ไขก่อน เพราะเดี๋ยวเค้าจะต้องเอาเงินจัดสรรของเค้ามาสร้าง เค้าเลยให้เรามาสร้างให้เค้าก่อนเพื่อว่าจะแยกตัว ประมาณนี้แหละ ที่ผมรับเรื่องไว้ สิ้นปีนี้ผมต้องทำให้เสร็จ ตอนนี้เค้าชะลอการจ่ายค่าสาธารณูปโภคทั้งหมด ผมต้องขัฟพอร์ตตัวนี้ เดือนนึงก็ประมาณ 3-4 แสนต่อเดือน เค้าไม่จ่ายเลย

และตั้งที่กรรมการฝ่ายเจ้าบ้านแล้วว่า

จุดแรกที่ทำจริง ๆ เนี่ย เพราะทะเลสาบเริ่มเน่า ปลาตายกันเป็นพัน ๆ ตัว มันก็เลยมีการจุดประกายกันว่า เฮ้ยเรามารวมกันดีกว่า เราก็เริ่มเรียกชาวบ้านมาทั้งหมด และประชุมกัน มากันได้ครั้งนึง ก็ตั้งกรรมการขึ้นมาจับ ๆ วันนั้นเลย แล้วก็เริ่มลุยงานกัน เรียกบริษัทฯ มาคุย 'คุณไม่คุย เราต้องเข้ามาคุยเองนะ คุณจะให้ร่ายกว่า คนนี้เข้ามาคุยกับคุณมั๊ย' คำก็ต้องรับตั้งกรรมการขึ้นมาคุยกับเรา เมื่อก่อนนี่ก็ต่างคนต่างอยู่ ต่างก็แทบจะไม่ได้มองเห็นกันเลยละ พอเรารวมตัวกันขึ้นมาเพื่อที่จะเรียกร้องค่าสาธารณูปโภคที่เขาจะเก็บเรา แล้วเราเรียกร้องให้เขาทำนู่นทำนี่ให้เรานี้ มันก็ทำให้เกิดความกลมเกลียวกันขึ้นมาระดับนึงแล้ว จากซอยต่าง ๆ ที่เราเข้าไป สัมผัสเนี่ยคืออยู่ 80-70% ที่ให้ความร่วมมือ

แต่ด้วยความที่ชาวชุมชนยังมีความเป็นมีมึนสลัมอยู่มาก สภาพที่เกิดขึ้นคือ

ที่ให้ความร่วมมือที่ว่านี่คือ 'เธอทำแล้วกันนะ เดี่ยวฉันคอยดู แล้วสนับสนุน คุณจะเก็บสตางค์ช่วย จะทำอะไรช่วย แต่จะให้มาลงก๊วนด้วยกันนี่ เดี่ยวรอดูก่อนนะ ยังไม่มีเวลา' คือชุมชนเมืองเนี่ยถ้าเขาไม่เดือดร้อน เขาไม่สนใจหรอก ตัวใครตัวมัน แม้ว่าเราจะสร้างสวนกลางตรงนี้นะยังถาม 'เราจะสร้างเพื่ออะไร' อ้าวคุณมาถามอย่างนี้ได้ไง แค่นี้คุณไม่ได้ใช้สนามสวนกลาง แต่คุณผ่านเนี่ยแล้ว คุณก็ได้อาหารทางตาแล้ว เอาจันเหรือ นี่คือระดับอธิบดีพูดนะเราไม่ว่ากัน

การรวมตัวกันดังกล่าว จึงเกิดผลเป็นเบื้องต้นคือมีการรู้จักกันระหว่างซอยมีมากขึ้น และมีการจัดกิจกรรมชุมชนเป็นครั้งแรกคืองานวันปีใหม่ 2548 ที่มีการรับประทานอาหารร่วมกัน โดยมีคนมาเข้าร่วมจำนวนมาก หลังจากนั้น บรรดากรรมการก็มีการพบปะกันเป็นระยะ ๆ ซึ่งก็พยายามเชิญเจ้าบ้านอื่น ๆ ให้เข้ามาร่วมด้วย จนเกิดเป็นผลงานขึ้นมาหลายอย่างด้วยกัน อาทิเช่น การร่วมกันบริจาคเงินเพื่อก่อสร้างศาลาพักผ่อนในบริเวณลานริมทะเลสาบ การจัดทำป้ายติดประกาศประชาสัมพันธ์ การรณรงค์ช่วยกันรักษาทะเลสาบ การให้คำมั่นสัญญาระหว่างเจ้าบ้านว่าจะชำระเงินค่าบริการเมื่อบริษัทฯ ดำเนินการตามรายการขอเรียกร้องที่ทางฝ่ายเจ้าบ้านจัดทำขึ้น และจะร่วมกันผลักดันให้เกิดนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรเพื่อที่จะรับช่วงเป็นผู้ควบคุมการบริหารจัดการหมู่บ้านเองโดยเร็วที่สุด ยิ่งกว่านั้น การรวมตัวดำเนินกิจกรรมดังกล่าวยังเป็นตัวอย่างให้หมู่บ้านอื่น ๆ ในโครงการที่ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน เริ่มรวมตัวกันบ้าง ซึ่งก็จะยิ่งช่วยให้ขั้นตอนการจดทะเบียนนิติบุคคลฯ เป็นไปได้รวดเร็วขึ้นเมื่อเวลามาถึง อย่างไรก็ดี เมื่อภารกิจต่าง ๆ ลุล่วง

ไปด้วยดี กิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการพบปะกันแม้กระทั่งระหว่างกรรมการด้วยกันเอง ีชาลง จนเกือบถึงระดับที่แทบจะไม่ได้พบปะกันเลยดังช่วงก่อนที่จะเกิดการรวมตัว

ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติสะท้อนผ่านลักษณะการบริหารจัดการชุมชนและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของชาวบ้านบ่งชี้ว่า คุณลักษณะของมีมส์เขียว สีเหลือง และสีน้ำเงิน ต่างก็เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เข้มข้นมากขึ้นมาก จนกระทั่งบดบังลักษณะของสีส้มลงไป สีเขียวมีความโดดเด่นมากที่สุดด้วยค่าเฉลี่ยที่อยู่ในเกณฑ์สูง ติดตามด้วยสีเหลือง และสีส้มกับสีน้ำเงินซึ่งมีค่าเฉลี่ยเกือบเท่ากัน จึงกล่าวได้ว่าการเกิดขึ้นของกลุ่มกรรมการหมู่บ้าน ได้ทำให้การบริหารชุมชนมีความชัดเจนขึ้นมาก เนื่องจากกรรมการฯ พยายามดึงคนเข้ามาร่วมในการตัดสินใจแบบเป็นเอกฉันท์ ซึ่งจะคำนึงถึงจิตใจของชาวชุมชนเป็นสำคัญ และยังดำเนินการโดยปรับเปลี่ยนวิธีการและผู้นำได้ตามความสามารถและความเหมาะสม อีกทั้งมีการแบ่งภาระหน้าที่ทำงานกันอย่างเป็นขั้นตอน

สำหรับความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมนั้น เมื่อวันเวลาผ่านไป ความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของหมู่บ้านมีลักษณะแบบมีมส์แดงมากขึ้น ด้วยสาเหตุหลักคือการที่บริษัท ค ไม่มีเงินหมุนเวียนมาทำการบำรุงรักษาพื้นที่ซึ่งรวมถึงผืนน้ำอันกว้างใหญ่นี้อย่างเพียงพอ จึงเกิดสภาพน้ำเน่าเสียในทะเลสาบจนมีปลาตายดังที่กล่าวแล้ว รวมทั้งเกิดความชำรุดทรุดโทรมของผิวถนน และทางเท้า ซึ่งหลายจุดมีน้ำขัง มีคราบดำจับ มีใบไม้ร่วงกองเนาเปื้อยอยู่ หรือมีฉะฉานก็เป็นพงวัชพืชขึ้น ส่วนบริเวณที่ตั้งใจจะให้ป็นสวนสวนกลางระหว่างบ้าน หรือ "สวนในละแวกบ้าน" ส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าไปเดินได้จริงเพราะพื้นที่รกมาก อีกทั้งทางเดินสาธารณะโดยรอบเกาะและตามหลังบ้านริมทะเลสาบ ก็มีผู้สร้างแผงเหล็กแหลมกันไว้เพื่อกันขโมย ซึ่งนอกจากจะทำให้ไม่สามารถเดินได้รอบแล้วยังเป็นอุปสรรคในการบำรุงรักษาพื้นที่เป็นอย่างมาก จึงส่งผลให้หลายจุดมีสภาพทรุดโทรม ในขณะที่ยังบางส่วน เจ้าบ้านก็คาดพื้นดินไว้ด้วยซีเมนต์ปาดเรียบซึ่งก็ทำให้มีตะไคร่สีดำจับ ลักษณะที่เกิดขึ้นนี้ส่วนหนึ่งเกิดเพราะทางบริษัท ค ตั้งใจที่จะไม่สร้างให้เกิดเป็นทางเดินอันร่มรื่นดังที่โฆษณา จึงไม่ได้แจ้งให้ผู้ซื้อบ้านทราบว่าพื้นที่เหล่านี้เป็นพื้นที่สาธารณะ อีกส่วนหนึ่งก็เกิดเพราะนิสัยคนไทยทั่วไปในปัจจุบัน ไม่ชอบให้ใครมาเดินเลียบริ้วบ้าน ขณะที่คนที่ไม่ได้อาศัยอยู่ละแวกนั้นก็เกิดความกระดากใจที่จะไปเดินด้วย จึงถือเป็นความล้มเหลวของการออกแบบอย่างสำคัญ ยิ่งกว่านั้น เนื่องจากที่บริษัทฯ ไม่สามารถบีบบังคับให้เจ้าของที่ดินเปล่าเข้ามาสร้างบ้าน ที่ดินเหล่านั้นจึงเพิ่มสภาพรกมากขึ้นทุกวัน อีกทั้งเมื่อไม่มีมาตรการควบคุมการทำงานของรับเหมาที่เจ้าของที่ดินว่าจ้างโดยตรงอย่างรัดกุม ประกอบกับการไม่ใส่ใจของเจ้าของเหล่านั้นเองด้วย ความเดือดร้อนรำคาญแก่เจ้าบ้านใกล้เคียงจึงเกิดขึ้นอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

สิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้นจึงมีอยู่สิ่งเดียวคือต้นไม้ริมถนนและในบ้านหลายหลังที่เติบโตจนสามารถให้ร่มเงากับบริเวณใต้พอสสมควร ดังนั้น ชุมชนจึงคงลักษณะที่เป็นมิตรกับธรรมชาติและช่วยประหยัดพลังงานได้ค่อนข้างน้อย ขณะที่คุณภาพที่ดีสำหรับการอยู่อาศัยอย่างมีระดับก็ไม่เป็นอย่างที่คาดหวัง ลักษณะความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันจึงอยู่ที่ระดับสีส้มปนกับสีแดง

คุณภาพความยั่งยืนโดยรวมของชุมชนในปัจจุบัน ข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติบ่งชี้ว่าค่าเฉลี่ยของมีมสีเหลือง สีเขียว และสีน้ำเงินมีค่าเพิ่มขึ้นมากที่สุดในอัตราใกล้เคียงกัน ซึ่งมีผลให้ลำดับมีมที่บ่งชี้คุณภาพความยั่งยืนเปลี่ยนแปลงเป็นมีมสีเขียว สีเหลือง และสีส้ม ตามลำดับ โดยมีมสีเขียวและสีเหลืองแสดงความเด่นชัดในเกณฑ์ปานกลาง ดังตารางที่ 61 แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับจิตเฉลี่ย เมื่อใช้วิธีการวัดในเชิงปริมาณ ดังตารางที่ 64 ในภาคผนวก ค.

อย่างไรก็ตาม เมื่อนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาพิจารณาด้วย ก็จะเห็นอย่างชัดเจนว่าระดับจิตเฉลี่ยของเจ้าบ้านที่มีลักษณะโดดเด่นเป็นสีส้มมีความสัมพันธ์กับลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านและลักษณะของสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของความยั่งยืนในภาพรวม กล่าวคือเมื่อจิตมุ่งแสวงหาโอกาสที่จะสร้างความสำเร็จในชีวิต ทุกคนต่างก็จะต้องใช้ชีวิตทำงานนอกบ้านมากกว่า และยังไม่มีความใส่ใจในเรื่องของการสร้างสภาพสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านจึงเป็นไปแบบห่าง ๆ ขณะที่ลักษณะทางกายภาพของหมู่บ้านก็เสื่อมโทรมลงทุกวัน อีกทั้งรู้ทางโครงการเออาร์ดีเอเปรียบอยู่ ก็ไม่มีใครใส่ใจจะลุกขึ้นมาแก้ไข จนกระทั่งอายุของโครงการล่วงเลยไปถึงกว่า 7 ปี ดังนั้นถึงแม้จะมีการรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องให้ทางโครงการเริ่มดำเนินการอย่างจริงจัง ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านขยายตัวออกไปนอกขอบ แต่หลังจากที่การประชุมใหญ่และการจัดกิจกรรมวันปีใหม่วินาทีแรกเสร็จสิ้นลง ก็ไม่ได้มีกิจกรรมที่บ่งชี้ว่าความสนิทชิดเชื้อระหว่างกันจะมีมากขึ้นแต่อย่างใด แม้กระทั่งกลุ่มผู้ก่อตั้งคณะกรรมการชุมชนเองก็ไม่ได้มีการพบปะกันอย่างต่อเนื่องหลังจากที่ยื่นข้อสรุปให้ทางโครงการรับไปดำเนินการต่อแล้ว

ฉะนั้นจึงยังสามารถยืนยันความเชื่อพื้นฐานที่ว่าคุณภาพของความยั่งยืนขึ้นอยู่กับคุณภาพของจิตวิญญาณ โดยในกรณีศึกษานี้พัฒนาการทางจิตวิญญาณระดับสีแดง หรือระดับอัตตานิยมของนักพัฒนาโครงการและสถาปนิก ยังคงเข้มข้นในแง่ที่ยังดำเนินการบำรุงรักษาโครงการอยู่เพื่อภาพลักษณ์ของบริษัท เท่านั้น โดยที่ยังไม่มีสำนึกว่าจะต้องเร่งรีบรับผิดชอบแก้ไขข้อผิดพลาดที่ตนเองกระทำไว้ ทั้งนี้ก็เพราะการดำเนินการจะต้องใช้เงินจำนวนมาก ในขณะเดียวกัน บริษัทฯ กลับจะคิดแต่เรื่องของการเติบโตของบริษัทฯ ซึ่งต้องใช้เงินลงทุนมากกว่าการแก้ไขปัญหาที่นี้อีกหลายเท่าตัว อย่างการ “ผืนอีกรอบ” ถึงขนาดจะทำโครงการ “เมืองใหม่ที่มีย่านธุรกิจที่หลากหลายเช่นเดียวกับเมืองนิวยอร์ก” ด้วยการ “พึ่งพาการลงทุนจากต่างชาติจากหลาย ๆ ประเทศเป็นหลัก” ด้วยเหตุนี้ ปัญหาทางกายภาพของโครงการจึงสะสมจนเกิดวิกฤต แล้ว

ไปกระตุ้นให้จิตสำนึกแบบมีศีลธรรมของชาวชุมชนตื่นขึ้น หรือมีพัฒนาการไปในระดับที่สูงขึ้น พวกเขาจึงแสดงออกด้วยการให้ความร่วมมือจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน และมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในระดับชุมชนเป็นครั้งแรก จึงถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม สังคมและวัฒนธรรมซึ่งมีพัฒนาการไปในระดับที่สูงตามระดับจิตขึ้นไปด้วย

5.3.4 ปัจจัยของการเปลี่ยนแปลง ปัญหาของชุมชน และการแก้ไข

แน่นอนว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ซึ่งได้รับการกล่าวถึงมากที่สุดก็คือการขาดความรับผิดชอบและความเอาใจใส่ของทางโครงการ ความไม่พร้อมของสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก การรวมตัวกันเพื่อเรียกร้อง และการจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งทั้งหมดก็คือเรื่องเดียวกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปปัจจัยที่ช่วยให้ชุมชนฯ โดยรวมมีพัฒนาการไปในเชิงบวก ดังนี้

ด้านจิตวิญญาณ จิตวิญญาณระดับอัตตานิยมของนักพัฒนาโครงการและสถาปนิกนำมาซึ่งการขาดจิตสำนึกว่าจะต้องเร่งรีบรับผิดชอบแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในอดีต ดังนั้น ปัญหาทางกายภาพของโครงการจึงสะสมจนเกิดวิกฤต แล้วไปกระตุ้นให้จิตสำนึกการร่วมแรงร่วมใจกันของชาวชุมชนตื่นขึ้น กลายเป็นจิตที่ไม่ลบบยอมต่อปัญหาซึ่งก่อให้เกิดโดยบริษัทใหญ่อย่าง บริษัท ค ส่งผลให้เจ้าบ้านทั้งหลายรู้จักกันและรวมตัวกันจนสามารถจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านได้อย่างรวดเร็ว และมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในระดับชุมชนเป็นครั้งแรก

ด้านพฤติกรรม การสอบถามพูดคุยถึงปัญหาของบ้านกับเพื่อนบ้านจนรู้ว่ามีบ้านไหนก็มีปัญหาจากการดำเนินการของทางโครงการเหมือนกัน นำไปสู่การรวมตัวเรียกร้องความรับผิดชอบจากบริษัท ค ตลอดจนการจัดตั้งกรรมการหมู่บ้านได้อย่างรวดเร็ว

ด้านวัฒนธรรม ในเบื้องต้น วิถีชีวิตของชาวชุมชนเป็นไปแบบต่างคนต่างอยู่ ถึงแม้จะมีปฏิสัมพันธ์กัน ก็เป็นระดับกลุ่มย่อยตามซอยตามเกาะต่าง ๆ และยังไม่มีความใส่ใจในเรื่องของการสร้างสภาพสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน จึงไม่มีการดำเนินการจัดการกับปัญหาอย่างจริงจัง จนกระทั่งอายุของโครงการล่วงเลยไปถึงกว่า 7 ปี ได้เกิดสภาพวิกฤตของน้ำในทะเลสาบ ซึ่งไปกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกร่วมว่าถึงคราวที่จะต้องกระทำการบางอย่างเพื่อเรียกร้องความรับผิดชอบจากบริษัท ค ส่งผลให้เจ้าบ้านรู้จักกันและสามารถจัดตั้งกรรมการหมู่บ้านได้อย่างรวดเร็ว

ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม คุณภาพการก่อสร้างของบ้านและโครงการที่มีปัญหาหลายจุดส่งผลให้เกิดการรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องความรับผิดชอบจากบริษัท ค ส่งผลให้เจ้าบ้านรู้จักกันและสามารถจัดตั้งกรรมการหมู่บ้านได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น การบริหารชุมชนจึงมีความชัดเจนขึ้นมาก เนื่องจากกรรมการฯ พยายามดึงคนเข้ามาร่วมในการตัดสินใจแบบเป็นเอกฉันท์ ซึ่งจะคำนึงถึงจิตใจของชาวชุมชนเป็นสำคัญ และยังดำเนินการโดยปรับเปลี่ยนวิธีการและผู้นำได้ตามความสามารถและความเหมาะสม อีกทั้งมีการแบ่งภาระหน้าที่ทำงานกันอย่างเป็นขั้นตอน

ปัญหาของชุมชนและการแก้ไข ในทัศนะของทั้งฝ่ายโครงการและฝ่ายเจ้าบ้าน ปัญหาคุณภาพของระบบสาธารณูปโภคเป็นปัญหาหลัก โดยปัญหาของทางฝ่ายโครงการจะเป็นเรื่องของการเก็บเงินค่าบริการและการจะทำอย่างไรให้รักษาคุณภาพไว้ได้โดยใช้เงินน้อยที่สุด ซึ่งแนวทางการแก้ปัญหาของทางโครงการคือเร่งรัดการดำเนินการแก้ไขปรับปรุงปัญหาตามที่ฝ่ายเจ้าบ้านเสนอมา ขณะเดียวกันก็เรียกร้องให้ฝ่ายเจ้าบ้านดูแลตัวเองกันมากขึ้นด้วย ทั้งนี้ นายช่างผู้ดูแลโครงการยังแสดงความคิดเห็นส่วนตัวด้วยว่า ทางโครงการเองก็ต้องมีความชัดเจนในเรื่องของกฎระเบียบและเงื่อนไขการให้บริการ

ปัญหาของฝ่ายเจ้าบ้านก็คือความไม่พร้อมของระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น ต้นไม้ใบหญ้าปลูกไม่ครบและไม่ร่มรื่น ไฟส่วนกลางไม่สว่าง รั้วตามแนวคลองไม่มี ระบบการรักษาความปลอดภัยหย่อนยาน พื้นที่โครงการไม่สะอาด และการไม่มีร้านค้าในหมู่บ้านเป็นต้น ปัญหาสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือความเดือดร้อนรำคาญที่ได้รับจากการก่อสร้างใหม่ ที่มีทั้งเรื่องคนงานและมลภาวะอย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยปัญหาความเห็นแก่ตัวของเพื่อนบ้านก็ถูกกล่าวถึงอยู่ไม่น้อย ซึ่งเจ้าบ้านเสนอว่า ควรมีการสร้างจิตสำนึกชุมชนผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน ปรับปรุงนโยบายและระบบการบริหารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผู้วิจัยใคร่ขอสรุปภาพรวมของชุมชนไทยสาม ณ วันนี่ว่าชุมชนไทยสามนั้นเกิดจากจิตที่ยึดถือผลประโยชน์ส่วนตน กับกระบวนทัศน์ที่เห็น "ความเร็ว" "ความมั่งคั่ง" และ "การเติบโต" ทางธุรกิจเป็นเป้าหมายหลักของการประกอบอาชีพของผู้บริหารบริษัท ค ในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจของประเทศเฟื่องฟู พวกเขาจึงใช้คติ "น้ำขึ้นให้รีบตัก" และกู้เงินจากจำนวนมหาศาลเพื่อสนับสนุนให้ระบบการค้าขายที่ดินและการผลิตบ้านในฐานะที่เป็นสินค้าบริษัท ดำเนินได้อย่างราบรื่น แต่เมื่อรัฐบาลปล่อยให้ค่าเงินบาทลอยตัว พวกเขาจึงตกเข้าสู่ภาวะวิกฤตอย่างที่ไม่คาดคิดมาก่อน ดังนั้น พวกเขาจึงต้องการพลิกฟื้นสถานการณ์ทางธุรกิจ เพื่อให้บริษัท สามารถดำรงอยู่ในตลาดอสังหาริมทรัพย์ที่มีการแข่งขันสูงนี้ได้ ด้วยการทำตามคำแนะนำของธนาคารผู้เป็นเจ้านาย ซึ่งก็คือการพัฒนาที่ดินแปลงย่อยไปที่ละสวน ประกอบกับกลยุทธ์ทางการขายที่เน้นการลด แลก แจก แถม และทุกหนทางที่จะทำให้ขายได้เร็วที่สุดอีกทั้งปิดการก่อสร้างโครงการได้เร็วที่สุด อันนำมาซึ่งการลดระดับความยั่งยืนของชุมชน เช่น การไม่ให้ความสำคัญกับ "สวนในละแวกบ้าน" และการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภค รวมทั้งการปลูกต้นไม้และจัดระบบรักษาคุณภาพทะเลสาบอย่างเหมาะสม วิธีการทำธุรกิจเหล่านี้จึงเป็นลักษณะแบบมีมัสแดง เพราะมิได้ใช้วัฒนธรรมทางธุรกิจแบบมีมัสดั้มที่เน้นหลักการตลาดเป็นตัวนำ และการศึกษาวิจัยจนได้ข้อมูลอย่างพร้อมพร้อม รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีหลากหลายด้านให้เป็นประโยชน์

อย่างไรก็ดี ความมีชื่อเสียงยาวนานของบริษัทฯ ทำเลของโครงการ และการคมนาคมที่สะดวก ตลอดจนกลยุทธ์ทางการขายดังกล่าว ก็ยังเป็นลักษณะที่ดึงดูดใจผู้บริโภคซึ่งยังอยู่ได้

กระบวนการทัศนอัตตาให้เข้ามาชื่อ "ส่วนส่วนตัว" "ทะเลสาบส่วนตัว" และ "เกาะส่วนตัว" จนส่งผลให้บริษัท สามารถทยอยขายสินค้าจนหมดได้ในที่สุด ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวจึงประกอบด้วยปัจจัยทั้งสี่ด้านซึ่งเป็นเหตุทั้งในระดับ "กลุ่ม" และระดับ "บุคคล" ที่ก่อให้เกิดอสังหาริมทรัพย์แบบที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมค่อนข้างน้อยแห่งนี้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงยืนยันว่าคุณภาพของจิตและกระบวนการทัศนเป็นอย่างไร ชุมชนซึ่งเป็นผลผลิตก็ย่อมมีคุณภาพความยั่งยืนตามสภาพของจิตและกระบวนการทัศนนั้นด้วย

6. สรุป

การศึกษาริบทของการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนในประเทศไทย แสดงให้เห็นว่าจิตที่หลงเชื่อแต่สิ่งศักดิ์สิทธิ์และผู้มีอำนาจเหนือตน แบบมีมิมี่ม่วงและมีมิมี่น้ำเงิน ทำให้คนไทยละเลยคำสอนแบบพุทธที่เน้นการรู้ด้วยตนเอง ซึ่งนำพาให้สยามประเทศไปสู่ความเป็น "สังคมไร้ปัญญา" โดยพื้นฐาน ดังนั้น ผลที่เกิดขึ้นเมื่อชาวยุโรปรุกเข้ามาในประเทศไทย คือการดินรบนบนฐานแห่งความไร้ปัญญาที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงสังคมไปเป็นแบบสืลัมในทันที กระบวนทัศน์องค์กรรวมที่อยู่คู่กับคนไทยมาช้านานจึงถูกแทนที่ด้วยกระบวนการทัศนอัตตา ที่ก่อให้เกิดการมองโลกและชีวิตอย่างคับแคบแยกส่วน ส่งผลให้การกระทำต่าง ๆ เป็นไปในลักษณะที่ทำลายล้างมากกว่าสร้างสรรค์ และเสริมสร้างวัฒนธรรมบริโภคนิยม รวมทั้งระบบเศรษฐกิจการปกครองแบบทุนนิยมให้มีความแข็งแกร่งและมีอำนาจการทำลายล้างสูงอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน เมื่อทั่วโลกเกิดวิกฤตทางพลังงานและสิ่งแวดล้อม ประเทศไทยในฐานะที่เป็น "ส่วนหนึ่ง" ของโลก "ทั้งหมด" ก็ได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่แทนที่จะทำหน้าที่ของตนเองโดยการปฏิรูประบบการบริโภคพลังงานและการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง ตามอย่างประเทศตะวันตกในทางที่ดีบ้าง คนไทยส่วนใหญ่โดยเฉพาะกลุ่มผู้นำประเทศที่มี "ความรู้ปัญญา" โดยพื้นฐาน กลับกระทำการสวนกระแสด้วยการสร้างสภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่ ซึ่งนำพาให้ประเทศเข้าสู่วิกฤตทางเศรษฐกิจที่รุนแรงที่สุดในประวัติศาสตร์และทำให้วาระ "การฟื้นฟูประเทศ" (เฉพาะด้านเศรษฐกิจ) ยังคงเป็นวาระที่ "ขายได้" ดีจนถึงทุกวันนี้

อย่างไรก็ตาม วิกฤตทางพลังงานและสิ่งแวดล้อมก็มีส่วนกระตุ้นให้เกิด "จิตวิวัฒน์" ในหมู่คนไทยจำนวนไม่น้อย เมื่อประกอบกับการเคลื่อนไหวทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่ก่อตัวและทวีความเข้มแข็งมากขึ้นเรื่อยมาตั้งแต่ยุคท่านพุทธทาสเริ่มเผยแพร่ธรรมะ เพื่อให้ระบบสังคมและสิ่งแวดล้อมของไทยและโลก "ทั้งหมด" มีชีวิตอยู่รอด ซึ่งส่งผลให้การมองโลกและชีวิตอย่างคับแคบแยกส่วนของคนไทยเปลี่ยนไปสู่การมองโลกเป็นอย่างเป็นองค์รวมมากขึ้น ในส่วนของวงการอสังหาริมทรัพย์เอง ก็มึ้นักพัฒนาโครงการ สถาปนิก และนักวิชาการที่มีจิตวิวัฒน์ตั้งแต่ระดับสี

เขียว ซึ่งเน้นเฉพาะเรื่องสถาปัตยกรรมที่ประหยัดพลังงานและ/หรือเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ไปจนถึงถึงระดับสีคราม ซึ่งมองเห็นภาพรวมของโลกทั้งหมดแล้วปรารถนาที่จะสร้างชุมชนในท้องถิ่นที่จะช่วยให้ผู้คนมีพัฒนาการทางกายและจิตในระดับที่สูงขึ้นไป สมาคมสถาปนิกสยามในฐานที่เป็นองค์กรวิชาชีพก็ไม่ได้นิ่งนอนใจ จึงได้จัดงานกิจกรรมเพื่อสนับสนุนการกระตุ้นจิตสำนึกบูรณาการมากขึ้นในระยะหลัง อีกทั้งสถาบันการศึกษาอย่างคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ก็ใช้วิธีการผสมผสานองค์ความรู้ทั้งหลายจากต่างประเทศและในประเทศ ซึ่งรวมถึงพุทธธรรม ในการสร้างสรรค์หลักสูตรการศึกษาศาปัตยกรรมยั่งยืนเป็นผลสำเร็จ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์อย่างเป็นปัจจัยต่อกันและกัน ระหว่างจิต พฤติกรรม วัฒนธรรม ระบบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงแบบบูรณาการไปสู่ระดับพัฒนาการขั้นที่สูงขึ้นของสิ่งเหล่านี้ มีอยู่จริง และแสดงให้เห็นด้วยว่า การเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากที่ถือว่าอัตราของมนุษย์สำคัญที่สุดต้องการกรอบผลประโยชน์ให้ได้มากที่สุดจนต้องทำลายล้างธรรมชาติและเพื่อนมนุษย์แบบมีมสีแดง มาเป็นที่ถือว่าระบบธรรมชาติสำคัญที่สุดจนต้องสร้างความร่วมมือเครือข่ายพิทักษ์รักษาและสรรค์สร้างสิ่งแวดล้อมแบบใหม่แบบมีมสีเขียว สีเหลือง และสีคราม ได้เกิดขึ้นแล้วในวงการอสังหาริมทรัพย์ไทย โดยมีจิตสำนึกทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยหลักที่กระตุ้นในปรากฏการณ์เหล่านี้เกิดขึ้น

ถึงแม้แนวความคิด กลวิธี และการดำเนินการในบ้านเราจะล่าช้ากว่าอีกหลายประเทศในกลุ่มประเทศตะวันตก หรือแม้กระทั่งในกลุ่มประเทศตะวันออกไกลด้วยตนเอง และแนวคิดแบบยั่งยืนยังจำกัดอยู่เฉพาะการพัฒนาวัตถุ (หลัก ๆ ก็คือเทคโนโลยีประหยัดพลังงาน) ซึ่งก็ยังไม่ได้เป็นที่ยอมรับโดยผู้บริโภค สถาปนิก และนักพัฒนาโครงการในวงกว้าง โดยเฉพาะฝ่ายการเมืองผู้มีอิทธิพลสูงในการกำหนดทิศทางของประเทศก็ยังไม่เคยให้ความสนใจจริงจังในการแก้ปัญหาพลังงานและสิ่งแวดล้อมแม้แต่น้อย แต่ก็เชื่อได้ว่าปัจจัยต่าง ๆ ในสังคม เช่น วัฒนธรรมการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ค่านิยม "อยู่เย็นเป็นสุข" โลกทัศน์ที่มองว่าคนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ความเข้าใจในพุทธธรรม ซึ่งรวมถึง "หลักกรรม" "ทางสายกลาง" และ "หลักเศรษฐกิจพอเพียง" ตลอดจนตัวอย่างบ้านและชุมชน ระบบการศึกษาพัฒนาและผลิตเทคโนโลยีทางเลือกที่มีจำนวนมากขึ้นมากในปัจจุบันจะสามารถสนับสนุนให้การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนในไทยมีความคืบหน้าต่อไป จนทำให้ชุมชนหมู่บ้านจัดสรรแบบยั่งยืนซึ่งมีแนวโน้มที่จะรบกวนธรรมชาติน้อยที่สุด ในขณะที่เกื้อหนุนให้เกิดสุขภาวะทางร่างกายและจิตใจได้มากที่สุด แทรกตัวขึ้นเป็นการพัฒนาแบบ "กระแสหลัก" ต่อไปในประเทศอันเป็นที่รักยิ่งของเรานี้ได้ในระยะเวลาอันใกล้